

De Geuzenwijk door de lens van meisjes

Ervaringen, percepties en thuisvoelen in de buurt

Barnhoorn, L.C. (Laura)

28-8-2017

3838498

Master Thesis
Urban Geography
Universiteit Utrecht

Begeleider: Dr. K. Visser

Gemeente Utrecht

Universiteit Utrecht

Gemeente Utrecht

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie, '*De Geuzenwijk door de lens van meisjes: ervaringen, percepties en thuisvoelen in de buurt*'. De scriptie gaat over de ervaringen en percepties van Turkse en Marokkaanse meisjes met hun woonbuurt. Door middel van foto's werden positieve en negatieve plekken in de buurt letterlijk in beeld gebracht. Het onderzoek is uitgevoerd in de Geuzenwijk, een buurt in Utrecht. Deze scriptie is geschreven voor het afstuderen aan de masteropleiding Urban Geography aan de Universiteit Utrecht. Tevens is het geschreven in opdracht van de Gemeente Utrecht.

Een brede onderzoeksvraag is opgezet in samenwerking met mijn stagebegeleider van de Gemeente Utrecht, Jaap Toet. Vervolgens is de onderzoeksvraag verder afgebakend met behulp van mijn scriptiebegeleider van de Universiteit Utrecht, Kirsten Visser. Het idee om het onderzoek onder jongeren uit te voeren was al snel bedacht vanwege mijn interesse in deze doelgroep. Tijdens mijn bachelor opleiding heb ik enkele vakken gevolgd bij Jeugdstudies waardoor mijn interesse voor de ontwikkeling van jongeren toenam. Deze scriptie zag ik als een mooie kans om dit onderwerp in de stedelijke context te plaatsen. Tijdens het uitvoeren van de groepsinterviews en alle voorbereidingen die daaraan voorafgaan, ben ik erachter gekomen dat ik goed werk met jongeren. Het schrijven van de scriptie heeft mij persoonlijk ontwikkeld en heeft mij doen beseffen dat een carrière waarin ik werk met en voor jongeren een goede optie zou zijn, natuurlijk in relatie tot (stads)geografie. Naast mijn scriptie heb ik een expositie georganiseerd waarbij de foto's die meisjes hebben gemaakt voor het onderzoek werden tentoongesteld.

Ik wil hierbij aantal personen bedanken. Allereerst mijn scriptiebegeleider Kirsten Visser voor de constructieve feedback en adviezen waardoor ik mijn scriptie in goede banen heb kunnen leiden. Mijn stagebegeleider van de Gemeente Utrecht, Jaap Toet, wil ik persoonlijk bedanken voor de goede begeleiding, de adviezen en het wegwijs maken bij de gemeente. Van Stichting JoU wil ik Mariette van Slooten, Shirley Hoekman en Hassan el Bouhnouni bedanken voor hun welwillendheid om mij te ondersteunen bij het onderzoek. Zij hebben mij in contact gebracht met de respondenten en hun enthousiasme gaf mij altijd veel motivatie en zelfverzekerdheid. Ook wil ik mijn vrienden en familie bedanken voor alle steun. Deze was soms zeker nodig. Alle collega's bij Volksgezondheid en in het bijzonder team Gezonde Leefomgeving wil ik bedanken voor de inspirerende leeromgeving waarin ik terecht kwam.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Laura Barnhoorn

Utrecht, augustus 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	7
Hoofdstuk 1: Inleiding	8
1.1 Relevanties van het onderzoek.....	10
1.2 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader	13
Deel 1: buurteffecten op kinderen en jongeren.....	13
1.1 Wat zijn buurteffecten?	13
1.2 De oorsprong van buurteffectstudies	14
1.3 De mechanismen van buurteffecten.....	15
Deel 2: thuisvoelen in de buurt	22
2.1 Thuisvoelen en emoties.....	22
2.2 Wat zijn plaatsen?.....	23
2.3 Buurtbinding.....	24
Deel 3: omgaan met risico's en kansen	29
3.1 Jongeren en Agency	29
3.2 Omgaan met risico's en kansen in de buurt	29
Hoofdstuk 3: Methoden	33
3.1 Beschrijving van de aanpak	33
3.2 De respondenten	34
3.3 Photo-voice	35
3.4 Focusgroep-interviews	37
3.5 Selectie van het onderzoeksgebied	39
3.6 Operationalisering	40
3.7 Beperkingen van de methode.....	42
Hoofdstuk 4: Context	44
4.1 De Geuzenwijk.....	44
4.2 De sociale leefomgeving	46
4.3 De fysieke leefomgeving	47

Hoofdstuk 5: Resultaten	49
5.1 De betekenis van thuisvoelen volgens meisjes	49
5.2 De sociale leefomgeving	52
5.2.1 Sociale interacties en activiteiten	52
5.2.2 Sociale wanorde	58
5.2.3 Conclusie sociale leefomgeving	62
5.3 De fysieke leefomgeving	62
5.3.1 Functionaliteit van de fysieke omgeving	62
5.3.2 Fysieke wanorde	64
5.3.3 Conclusie fysieke leefomgeving	66
5.4 Stigmatisering van de Geuzenwijk	66
Hoofdstuk 6: Conclusie en discussie	68
Informatie box: Foto-expositie 'De Geuzenwijk door de lens van meisjes'	72
Hoofdstuk 7: Reflectie	73
Literatuurlijst	74
Bijlagen	84
Bijlage A: Kaart van buurten in Noordwest, Utrecht	84
Bijlage B: Topiclijst voor het groepsinterview	85
Bijlage C: Ontwikkeling van de codeboom	89

Samenvatting

Er wordt vaak verondersteld dat kinderen en jongeren in achterstandswijken een groter risico lopen op een negatieve ontwikkeling dan in welvarende wijken. Meerdere studies tonen aan dat het opgroeien in achterstandswijken een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van jongeren zoals hun welzijn, schoolprestaties, deviant gedrag en emotionele problemen. Echter, in dergelijke buurteffectstudies is nog weinig aandacht voor positieve buurtkenmerken en positieve uitkomsten in jongeren zoals het thuisvoelen in de buurt. Daarnaast zijn de ervaringen en percepties van jongeren met de achterstandsbuurt nog onderbelicht. Het doel van de scriptie is inzicht te verkrijgen in de ervaringen en percepties van Turkse en Marokkaanse meisjes van hun woonbuurt, de Geuzenwijk in Utrecht, en de invloeden van de omgeving op het thuisgevoel. De volgende hoofd- en deelvragen zijn hierbij opgesteld:

Hoe ervaren Turkse en Marokkaanse meisjes positieve en negatieve kenmerken van de Geuzenwijk en hoe heeft deze omgeving invloed op het thuisvoelen in de buurt?

1. Wat zijn volgens meisjes positieve en negatieve plekken in de buurt en waarom?
2. Wat is de invloed van deze buurtomgeving op het thuisvoelen in de buurt?
3. Op welke manier gaan meisjes om met kansen en risico's in de buurt?

Aan de hand van kwalitatieve methoden, photo-voice en focusgroep-interviews, worden de onderzoeksvragen beantwoord. De respondenten, 15 Turkse en Marokkaanse meisjes tussen de 12 en 15 jaar, werden benaderd via de jongerenorganisatie JoU. Ondanks het besef van een reeks problemen in de buurt, zijn de meisjes positief over de Geuzenwijk. Ze voelen zich er thuis en zijn trots op de gezelligheid in de buurt. De meisjes definiëren thuisvoelen als: jezelf zijn, vrijheid, zelfverzekerdheid, veiligheid, plezier en geluk. Wanneer meisjes dit ervaren in de buurt kan een thuisgevoel ontstaan. De sociale leefomgeving heeft een directe invloed op thuisvoelen door sociale interacties en activiteiten met vrienden en familie en door publieke familiariteit. Dit geeft een gevoel van vrijheid, plezier en (sociale) veiligheid wat een thuisgevoel stimuleert. De sociale buurtbindingtheorie wordt bevestigd: een emotionele band met de omgeving wordt gevormd door sociale interacties met andere mensen en het opdoen van ervaringen op die plek. Maar wanordelijke gedrag van buurtbewoners heeft een negatieve invloed op thuisvoelen vanwege het gevoel van onveiligheid en wantrouwen. De kwaliteit van de fysieke omgeving heeft een indirecte invloed op thuisvoelen. Een mooie en verzorgde omgeving met geschikte toestellen en faciliteiten zorgt ervoor dat meisjes worden aangetrokken tot de plek. Hierdoor kunnen sociale processen, zoals interacties en ontmoetingen, activiteiten, herinneringen en ervaringen, plaats vinden die uiteindelijk leiden tot thuisvoelen. Signalen van fysieke wanorde belemmeren het thuisgevoel door het gevoel van onveiligheid en leiden tot stigmatisering. Agency wordt getoond door vermijdings- en beschermingsstrategieën tegen risico's, en het opzoeken van positieve interacties bij JoU. Concluderend, de buurt is van belang omdat plekken in de buurt emoties oproepen zoals gevoelens van (on)veiligheid, plezier, geluk, ongemakkelijkheid, jezelf kunnen zijn, zelfvertrouwen en een thuisgevoel. Dit laat zien dat plekken in de buurt belangrijk zijn voor het emotioneel welzijn van jongeren. Er wordt aanbevolen om in buurteffectstudies en in beleid de sterke kanten van buurten te ondersteunen omdat deze kunnen bijdragen aan positieve uitkomsten in meisjes, zoals thuisvoelen, en beschermen tegen negatieve buurtinvloeden.

Hoofdstuk 1: Inleiding

"Als je steeds vaker op een plek komt, ga je die plek vanzelf leuk vinden, het is de vraag waar je bent opgegroeid en waar je vaak bent" (Betul, 14 jaar, Turks)

Er wordt vaak verondersteld dat kinderen en jongeren in achterstandswijken een groter risico lopen op een negatieve ontwikkeling dan in welvarende wijken. Meerdere studies hebben laten zien dat het opgroeien in achterstandswijken een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van jongeren zoals hun welzijn, schoolprestaties, deviant gedrag en emotionele problemen (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Visser, Bolt & Van Kempen, 2015a). In deze buurteffectstudies wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen 'goede' en 'slechte' buurten. Onder wetenschappers en beleidsmakers worden 'goede' buurten vaak gezien als plaatsen met effectieve scholen, veilige straten en parken, de afwezigheid van deviant gedrag, veel sociale controle en sociaal kapitaal (Ellen & Turner, 1997). Echter, er is nog maar weinig nagegaan bij jongeren zelf wat zij zien als 'goede' en 'slechte' buurten en de factoren die hieraan bijdragen. In buurteffectstudies ligt de nadruk vooral op negatieve kenmerken die de ontwikkeling van kinderen en jongeren kunnen belemmeren en minder op mogelijke sterke kanten. Echter, achterstandswijken kunnen wel degelijk positieve kenmerken hebben zoals de culturele en symbolische betekenis van plaatsen voor bewoners en thuisvoelen in de buurt (Witherspoon & Hughes, 2014). Deze positieve kenmerken kunnen een beschermende rol spelen en bijdragen aan een positieve ontwikkeling van jongeren. Dit besef is slechts recentelijk onder buurtonderzoekers gekomen waardoor kennis gelimiteerd is (Witherspoon & Hughes, 2014). Daarnaast is nog weinig bekend over de ervaringen en percepties die jongeren hebben van hun buurt. Wanneer jongeren ouder worden krijgen ze meer zelfstandigheid en daarmee de mogelijkheid om hun buurt te doorkruisen. Hierdoor vormen zij hun eigen ervaringen met de buurt (Witherspoon & Hughes, 2014). Het inzicht dat de ervaringen van jongeren, naast die van volwassenen, wel degelijk van belang zijn, is relatief nieuw. Het is belangrijk om te begrijpen hoe jongeren hun buurt ervaren en waarnemen om inzicht te krijgen in hun sociaal-ruimtelijk gedrag en hoe buurten invloed hebben op sociale uitkomsten (Visser, Bolt & Van Kempen, 2015b). Dergelijke sociale uitkomsten zijn zeer uiteenlopend, kunnen breed geïnterpreteerd worden en betreffen bijvoorbeeld schoolprestaties, cognitieve ontwikkeling, gedragscompetenties, fysieke en mentale gezondheid, schooluitval, werkloosheid en crimineel gedrag (Brooks-Gunn, Duncan, Klebanov & Sealand, 1993; Ellen & Turner, 1997). Echter, thuisvoelen is een uitkomst die nog onderbelicht is in de buurteffectstudies, maar weldegelijk van belang is voor bewoners. Er wordt beargumenteerd dat een thuisgevoel en onderlinge verbondenheid randvoorwaarden zijn voor 'goede' en leefbare buurten (Duyvendak & Wekker, 2015). Het is een bron waar mensen troost en identiteit uit halen (Kleinhans, 2005; Van der Graaf, 2009). Daarnaast is het belangrijk voor de sociale controle in de buurt, zoals het aanspreken van jongeren op deviant gedrag, en kan binding met de buurt bijdragen aan gevoelens van vertrouwen en veiligheid (Van der Graaf & Duyvendak, 2009a). Bovendien, de levenskwaliteit in achterstandsbuurten zou verbeteren door een toename in het thuisgevoel onder bewoners (Duyvendak & Wekker, 2015).

In buurteffectstudies wordt thuisvoelen in de buurt vaak (onterecht) uitgesloten: *"This type of neighborhood resource is often not taken into account when researching*

neighborhood effects, but is important when considering youths' well-being" (Visser et al., 2015b, p.46). Het gaat hierbij om de emotionele waarde van de buurt zoals een gevoel van comfort, identiteit en een gevoel van verbondenheid. Wanneer dit ontbreekt, kan het leiden tot *distress* en gevoelens van displacement (Van der Graaf, 2009, p.3). Deze scriptie laat zien dat achterstandswijken niet alleen problemen bevatten, maar ook sterke punten hebben die positieve uitkomsten bieden voor jongeren. Ook dit is nog onderbelicht in de buurteffecten literatuur (Witherspoon & Hughes, 2014; Visser et al., 2015b) maar wordt opgevuld door dit onderzoek.

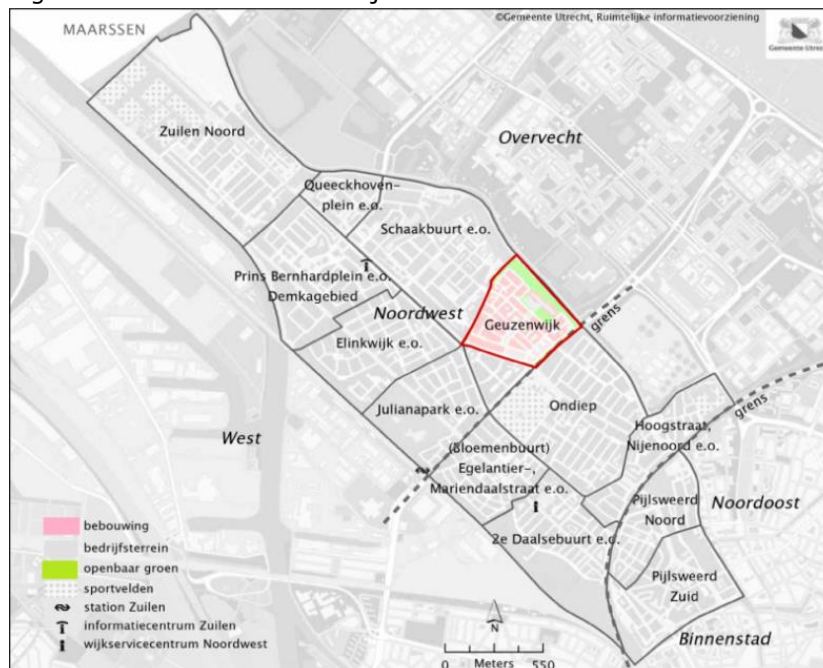
Het doel van de scriptie is inzicht krijgen in de ervaringen en percepties van Turkse en Marokkaanse meisjes van hun woonbuurt en de invloeden van de omgeving op het thuisvoelen. De volgende hoofd- en deelvragen zijn hierbij opgesteld:

Hoe ervaren Turkse en Marokkaanse meisjes positieve en negatieve kenmerken van de Geuzenwijk en hoe heeft deze omgeving invloed op het thuisvoelen in de buurt?

1. Wat zijn volgens meisjes positieve en negatieve plekken in de buurt en waarom?
2. Wat is de invloed van deze buurtomgeving op het thuisvoelen in de buurt?
3. Op welke manier gaan meisjes om met kansen en risico's in de buurt?

Aan de hand van kwalitatieve onderzoeksmethoden worden de onderzoeksvragen beantwoord. De positieve en negatieve buurtkenmerken van de Geuzenwijk worden in kaart gebracht door foto's die respondenten maken van wat zij zien als positieve en negatieve plekken in de buurt. Vervolgens worden semigestructureerd focusgroep-interviews gehouden waarbij de foto's als startpunt dienen. De respondenten zijn meisjes tussen de 12 en 15 jaar die in de Geuzenwijk wonen. Het onderzoeksgebied betreft de Geuzenwijk, een buurt gelegen in de wijk Noordwest in Utrecht (zie figuur 1 hieronder).

Figuur 1: Kaart van Geuzenwijk in Utrecht

Gemeente Utrecht, bewerkt door Utrekse Ontwerpers

Relatief gezien wonen er veel jongeren in de Geuzenwijk en veel bewoners met een niet-Nederlandse herkomst. Ten opzichte van andere buurten in Utrecht blijft de Geuzenwijk achtergesteld op het gebied van de fysieke- en sociale leefomgeving, voornamelijk jongerenoverlast, woninginbraken en onveiligheidsgevoelens. Daarnaast vindt een groot deel van de bewoners het een onprettige buurt om te wonen en voelt een groot deel zich er niet thuis. Dit maakt de Geuzenwijk een interessant en geschikt onderzoeksgebied voor deze scriptie. In hoofdstuk 3 wordt de keuze voor de Geuzenwijk verder verantwoord en hoofdstuk 4 geeft een verdere beschrijving van de buurt.

1.1 Relevanties van het onderzoek

Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek zal bijdragen aan de literatuur van buurteffecten en heeft daarom een sterke wetenschappelijke relevantie. Zoals vermeld in de introductie zijn er gaten in de literatuur en dit onderzoek zal deze opvullen.

Ten eerste zijn ervaringen en percepties van jongeren nog onderbelicht in buurteffectstudies. Deze richten zich vaak op volwassenen, maar volwassenen kunnen andere ervaringen en percepties hebben van de buurt dan jongeren en kinderen (Visser et al., 2015b). Dit is lange tijd niet erkend waardoor er op dit vlak een gat is ontstaan. De buurt is wel degelijk van belang voor jongeren (Witherspoon & Ennett, 2011). Ze zijn meer gebonden aan de buurt dan volwassenen (Rankin & Quance, 2002). Ook wordt het effect van de wijk groter wanneer kinderen overgaan op de adolescentie waarbij zij minder tijd doorbrengen met hun familie en meer met hun leeftijdsgenoten (Ellen & Turner, 1997; Rankin & Quance, 2002). Dit betekent dat jongeren niet uitgesloten mogen worden van buurteffectenonderzoek. De focus op jongeren in deze scriptie zal meer kennis creëren over de manier waarop de omgeving invloed heeft op mensen.

Ten tweede is er nog weinig onderzoek gedaan naar sterke kanten van de buurt zoals thuisvoelen. In buurteffectstudies worden veelal dezelfde sociale uitkomsten onderzocht zoals opleidingsniveau, schoolrijpheid, werkloosheid, crimineel gedrag en, met name in de Verenigde Staten, seksuele activiteiten en tienerzwangerschappen (Ellen & Turner, 1997; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Echter, er is nog weinig onderzoek gedaan naar thuisvoelen, terwijl dit wel degelijk bijdraagt aan het welzijn van kinderen en jongeren. Onderzoekers zoals Anthony en Nicotera (2008) pleiten ervoor dat er meer onderzoek gedaan wordt naar verbondenheid met de buurt en *neighbourhood resources*. Visser en collega's (2015b) benadrukken dat de buurt een emotionele betekenis heeft en dat buurteffectstudies hier te weinig rekening mee houden. Dit betekent ook een verschuiving naar het benadrukken van sterke kanten van achterstandsbuurt. Momenteel ligt de nadruk vooral op negatieve invloeden van de buurt. Er wordt nog niet veel onderzocht of achterstandsbuurt een positieve invloed hebben en welke factoren hierbij meespelen. Het is juist van belang om te reflecteren op wat goed gaat in de buurt zodat hier verder op gebouwd kan worden. Visser en collega's (2015a) wijzen erop dat traditionele buurteffectstudies zich te weinig richten op hoe kinderen en jongeren zelf omgaan met het opgroeien in een achterstandsbuurt. Echter, dit is een belangrijk onderwerp omdat de manier waarop jongeren omgaan met kansen en risico's in de buurt potentiële negatieve invloeden van de buurt kunnen modereren (Pinkster & Fortuijn, 2009). Deze scriptie zal zich focussen op zowel de positieve als negatieve kanten van de buurt en onderzoekt hoe jongeren omgaan met kansen en risico's in de buurt. Hierdoor draagt de scriptie bij aan de verdere ontwikkeling van de buurteffectentheorie.

De laatste manier waarop dit onderzoek zal bijdragen aan de wetenschap is door kwalitatieve methoden te gebruiken. Veel buurteffectstudies berusten op kwantitatieve methoden en statistische analyses waardoor buurteffecten een zogenaamde 'black box' zijn (Galster, 2010). Dit houdt in dat er wel correlaties tussen buurtkenmerken en sociale uitkomsten zijn aangetoond, maar er is weinig bekend over de mechanismen die buurteffecten veroorzaken (Van Ham & Manley, 2012). Welke processen er precies in de buurt afspelen en hoe deze leiden tot negatieve of positieve sociale uitkomsten is nog niet helder (Visser et al., 2015a). Kwalitatieve methoden kunnen helpen om deze processen aan het licht te brengen. Volgens Ellen & Turner (1997, p.858): "*qualitative studies offer a promising approach for opening up the black box of neighborhood effects*". Dit onderzoek kan ook op dit gebied een grote toevoeging zijn aan de wetenschap omdat kwalitatieve methoden gebruikt worden.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek zal ook bijdragen aan maatschappelijke ontwikkeling. Het is belangrijk om te begrijpen welke ervaringen jongeren hebben met het leven in de stad zodat overheden weten *wat* er precies verbeterd moet worden en financiële middelen effectief worden ingezet. Zuilen-Oost, waar de Geuzenwijk gelegen is, werd in 2007 door het Rijk benoemd tot krachtwijk. In de krachtwijken blijft de kwaliteit van de leefomgeving achter bij die van andere wijken door een opeenstapeling van problemen (Berenschot, 2011). Het doel is om maatschappelijke omstandigheden en de leefomgeving te verbeteren (Gemeente Utrecht, 2016). Om dit te realiseren is er meer kennis nodig over de manier waarop bewoners hun leefomgeving ervaren en waarnemen. Deze scriptie draagt hieraan bij door (letterlijk) in beeld te brengen waar de problemen en de krachten van de Geuzenwijk liggen. Hierdoor kunnen financiële middelen effectief worden ingezet en kan de leefomgeving van bewoners verbeterd worden. Ondanks een positieve ontwikkeling op een aantal thema's kent de Geuzenwijk nog een aantal problemen en blijft de buurt achtergesteld ten opzichte van andere buurten in Utrecht. Aandachtspunten zijn de netheid van de openbare ruimte, jongerenoverlast, woninginbraken en onveiligheidsgevoelens (WistUData, 2016; Berenschot, 2011). Bovendien voelt een groot deel van de bewoners zich niet thuis in de buurt en vindt het een (zeer) onprettige buurt om te wonen (WistUData, 2016). Deze scriptie kan een bijdragen leveren aan het aanpakken en oplossen van deze problemen omdat het onderzoekt hoe de omgeving invloed heeft op thuisvoelen. Daarnaast worden prettige en onprettige plekken in beeld gebracht en wordt onderzocht waarom plekken op deze manier ervaren worden. Dus, door meer kennis te creëren kan de Geuzenwijk in het kader van het krachtwijkenbeleid verder verbeterd worden voor alle bewoners in de buurt.

Daarnaast heeft de gemeente het concept 'positieve gezondheid' ontwikkeld wat de basis vormt van het Volksgezondheidsbeleid 2015-2018 (Gemeente Utrecht, 2016). Dit concept benadrukt de kracht van mensen en legt minder de focus op (de afwezigheid van) ziekte. Veerkracht, functioneren en zelfregie van mensen staat centraal (Gemeente Utrecht, 2016). Dit onderzoek sluit hier goed op aan omdat het zich richt op de positieve ervaringen van jongeren in de buurt. Dus, de positieve kanten van de buurt komen naar voren in plaats van alleen de negatieve buurtinvloeden. Bovendien gaat deze scriptie ook in op de manier waarop jongeren zelf omgaan met kansen en risico's in hun buurt wat aansluit aan op 'zelfregie'. Wanneer bekend is welke kansen en obstakels jongeren in het dagelijks leven ervaren, is het mogelijk om de juiste interventies en beleid toe te passen die de buurtomgeving van jongeren verbeteren. Zoals Ellen & Turner (1995, p.859) het

verwoorden: *"community revitalization initiatives need to know what assets make a neighborhood a healthy place, so that they can prioritize their investments"*. Door deze "assets" in kaart te brengen kan de leefomgeving van jongeren verbeterd worden. Tevens wijzen deze wetenschappers erop dat onderzoek naar jongeren relevant is omdat de buurt van belang is in het leven van jongeren. Hierdoor neemt de invloed van de omgeving toe: *"the potential impact of neighborhood environment is most compelling during the adolescent years, as children spend less time with their immediate families and more time interacting with peers"* (Ellen & Turner, 2000, p.850). Dus, de kennis die deze scriptie genereert kan jongeren in de stad helpen en draagt dus bij aan de maatschappelijke ontwikkeling.

Geografische relevantie

Sociale Geografie gaat over de invloed van de ruimtelijke omgeving op het gedrag van mensen. Dit staat centraal in deze scriptie. De omgeving van de Geuzenwijk wordt door jongeren op een bepaalde manier ervaren en deze omgeving heeft ook weer invloed op het welzijn zoals thuisvoelen. Daarnaast zijn 'buurteffecten', 'ervaringen', 'percepties' en 'thuisvoelen' geografische concepten bij uitstek. Omdat de literatuur over buurteffecten ook focust op de invloed van de omgeving op de mens is het een relevant onderwerp voor geografen: *"Geographers are among the first who should pay attention to the study of neighborhood effects"* (Friedrichs, Galster & Musterd, 2003). Zoals deze quote al aangeeft moeten met name geografen zich richten op buurteffecten. Dit is echter niet altijd zo vanzelfsprekend geweest. Rond 1970 begonnen geografen in Europa onderzoek te doen naar buurteffecten, maar deze studies onderzochten voornamelijk op welke manier de samenstelling van de buurt invloed had op politieke voorkeuren en stemgedrag van bewoners. Slechts recentelijk kwam er meer aandacht voor sociale mobiliteit en de invloed van de sociale omgeving (De Vos, 1997; Friedrichs et al., 2003). Dit betekent dat er, vooral in Europa, nog veel ruimte is voor geografen om buurteffecten te onderzoeken.

In deze scriptie worden perspectieven van verschillende vakgebieden gecombineerd, met name Sociale Geografie, Jeugdstudies en Children's Geographies. Geografische concepten, zoals buurteffecten worden gecombineerd met concepten uit de andere vakgebieden zoals risicomanagement, risicopercepties, agency en de ervaringen van kinderen met hun leefwereld. Deze interdisciplinariteit is een toegevoegde waarde omdat het leidt tot nieuwe inzichten, kennis en denkwijzen die de vakgebieden verbreden en verdiepen. Over risicomanagement en agency bijvoorbeeld wordt veel gediscussieerd in Jeugdstudies, maar is ook interessant voor geografen omdat het invloed heeft op het ruimtelijke gedrag. Op deze manier wordt de theorievorming binnen de Sociale Geografie verrijkt.

1.2 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk, het theoretisch kader, geeft een overzicht van de belangrijkste theorieën en bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de onderzoeksvragen. In hoofdstuk 3 (pagina 33) wordt de methode van dit onderzoek uiteengezet en verantwoord. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 (pagina 44) een beschrijving van de Geuzenwijk gegeven. In hoofdstuk 5 (pagina 49) worden de onderzoeksresultaten besproken en in hoofdstuk 6 (pagina 68) volgen de conclusie en discussie. Ten slotte wordt in hoofdstuk 7 (pagina 73) gereflecteerd op de scriptie, zowel op het onderzoek zelf als op het gehele proces.

Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader

In het volgende hoofdstuk worden de belangrijkste theorieën besproken. Het hoofdstuk is opgebouwd uit drie delen. Ten eerste wordt het concept van buurteffecten besproken en de mechanismen die dit verklaren. Het tweede deel richt zich op het concept thuisvoelen, waarbij wordt ingegaan op buurtbinding en plaats-identiteit. Ten slotte wordt in deel drie besproken hoe jongeren zelf omgaan met risico's en kansen in de buurt, waarbij het concept van 'agency' aan de orde komt.

DEEL 1: BUURTEFFECTEN OP KINDEREN EN JONGEREN

1.1 Wat zijn buurteffecten?

Het uitgangspunt van buurteffectstudies is dat het succes van een persoon en kansen in het leven niet alleen afhankelijk is van zijn individuele kenmerken maar ook van kenmerken uit de fysieke en sociale omgeving (Putnam, 2000, p.310). Men spreekt van een buurteffect wanneer het wonen in een achterstandsbuurt, naast het effect van individuele kenmerken, een *zelfstandige* belemmering vormt voor de kansen en mogelijkheden van buurtbewoners (Visser et al., 2015a). De gedachte hierachter is dat het wonen in een buurt met een concentratie van sociaaleconomische achterstanden de levenskansen en sociale successen van buurtbewoners bemoeilijkt (Visser et al., 2015a). Oftewel: "*Do poor neighborhoods make their residents poorer?*" (Friedrichs et al., 2003). Verschillende mechanismen kunnen dit verklaren, zoals sociale desorganisatie, sociale netwerken in de buurt, normen en waarden van bewoners, verval van de fysieke omgeving en stigmatisering. In paragraaf 1.3 worden deze mechanismen uitgebreid besproken.

Meerdere studies hebben aangetoond dat een relatie bestaat tussen het opgroeien in een achterstandswijk en sociale uitkomsten van jongeren zoals schoolprestaties, deviant gedrag, emotionele problemen, gezondheid en sociale uitsluiting (Leventhal-Brooks-Gunn, 2000; Visser et al., 2015a; Van Ham, Manley, Bailey, Simpson & Maclennan, 2012). Desondanks is er nog geen eenduidig bewijs over de omvang en het bestaan van buurteffecten (Dietz, 2002). Dat wil zeggen, dat de buurtomgeving een *zelfstandige* belemmering vormt voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Dit komt mede doordat de conclusies van kwantitatief onderzoek niet consistent zijn. In buurteffectstudies worden sterke effecten gevonden, maar ook zwakke en soms helemaal geen effecten (Visser et al., 2015a; Dietz, 2002). Een voorbeeld is onderzoek naar buurteffecten op de onderwijsprestaties van jongeren. Er zijn studies die concluderen dat het (langdurig) wonen in een achterstandsbuurt de kans vergroot op voortijdig schoolverlaten (Crowder & South, 2003; Harding, 2003; Wodtke, Harding & Elwert, 2011). Daartegenover zijn er ook veel onderzoeken die geen effect vinden van de buurt op onderwijsprestaties (Weinhardt, 2014; Johnson, 2010). Bovendien zijn er ook onderzoeken die aantonen dat de school het effect tussen de buurt en slechte schoolprestaties teniet doet (Pong & Hao, 2007; Brännström, 2008; Sykes & Musterd, 2011). Sykes & Musterd (2011) toonden dit aan in Nederland: kinderen die in een achterstandsbuurt wonen gaan naar slechtere scholen hetgeen resulteert in slechte schoolprestaties. Daarnaast is een probleem dat verschillende afhankelijke en

onafhankelijke variabelen worden gebruikt in verschillende ruimtelijke en nationale contexten (Visser et al., 2015a). Dit maakt het moeilijk om tot een eenduidig antwoord te komen. Aan de andere kant benadrukken Van Ham en Manley (2012) dat kwalitatief onderzoek, gefocust op ervaringen en percepties van bewoners met de buurtomgeving, meer consistent bewijs levert ten gunste van het bestaan van buurteffecten. Al met al, de meeste buurteffectstudies onder kinderen en jongeren vinden een gering effect van de buurt (Jencks & Mayer, 1990; Rankin & Quane, 2002; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Bovendien blijken individuele kenmerken, het gezin en de school belangrijker te zijn voor sociale uitkomsten dan de buurtomgeving (Visser et al., 2015a). Echter, bepaalde groepen jongeren kunnen wel kwetsbaarder zijn voor de negatieve invloeden van de buurt. Dit is afhankelijk van persoonlijke kenmerken zoals geslacht, etniciteit, leeftijd maar ook persoonlijkheid (Visser et al., 2015a).

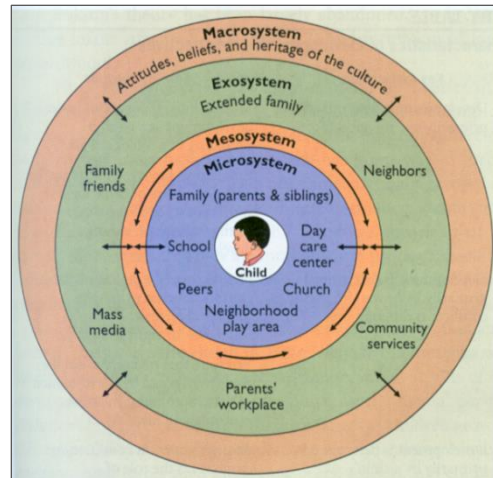
Een andere grote uitdaging binnen onderzoek naar buurteffecten is dat veel studies alleen correlaties aantonen tussen buurtkenmerken en sociale uitkomsten, maar geen daadwerkelijke causale verbanden (Van Ham et al., 2012). Daarnaast is er het feit dat veel buurteffectstudies uit de Verenigde Staten komen, waar de situatie in achterstandswijken vaak aanmerkelijk slechter is dan in Nederland of andere Europese landen. De mate van segregatie en ongelijkheid tussen groepen is lager in Nederland dan in de VS en ook wordt er meer geïnvesteerd in achterstandswijken door overheden. Dit kan verklaren waarom sterkere buurteffecten worden gevonden in de VS dan in Nederland of Europa. Het gevolg van deze tekortkomingen is dat buurteffecten een zogenaamde 'black-box' zijn, wat inhoudt dat maar weinig bekend is over de mechanismen die de buurteffecten veroorzaken (Galster, 2012). Er gebeurt veel in de buurt en deze scriptie zal bijdragen aan de buurteffectenliteratuur door na te gaan wat er in deze 'black-box' gebeurt.

1.2 De oorsprong van buurteffectstudies

De oorsprong van buurteffecten zijn veelvuldig en multidisciplinair. Het veld van buurteffectstudies combineert kennis uit verschillende disciplines zoals de geografie, sociologie en psychologie. W.J. Wilson wordt beschouwd als een van de grondleggers van buurteffectstudies met zijn onderzoek naar de toegenomen concentratie van armoede in Amerikaanse steden tijdens de jaren '70 en '80. Uit zijn onderzoek blijkt dat het minder schadelijk is om arm te zijn in een *mixed-income* buurt dan een *low-income* buurt (Small & Newman, 2001). Maar anderen wetenschappers waren ook van belang zoals Clifford Shaw en Henry McKay met de *sociale desorganisatie theorie* die criminaliteit in achterstandswijken verklaarden door een gebrek aan gedeelde waarde en opvattingen. Structurele achterstanden in de buurt verhinderen dat bewoners sterke banden en gemeenschappelijk normen opbouwen waardoor criminaliteit en ander probleemgedrag voorkomen (Witherspoon & Ennett, 2011; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Douglas Massey richtte zich op het woonbeleid voor het verklaren van segregatie en geconcentreerde armoede. Volgens hem is economische en sociale segregatie in Amerikaanse steden te wijten aan de ongelijkmatige spreiding van de sociale huursector welke voornamelijk in achterstandswijken te vinden zijn. Ook de klassieke literatuurstudie van Christopher Jencks en Susan Mayer (1990) wordt vaak genoemd als belangrijke invloed. Hierin benoemden zij vijf theorieën die individueel gedrag in verband brengen met buurteffecten: institutionele middelen, collectieve socialisatie, besmetting, competitie, en relatieve deprivatie. Echter, op het gebied van kinderen was ontwikkelingspsycholoog Urie Bronfenbrenner (1981) een van de eersten die de

mogelijke effecten van de buurt op hun ontwikkeling besprak. Met zijn ecologisch model (figuur 2) bracht hij het belang van meerdere contexten onder de aandacht.

Figuur 2: Het ecologisch model van Urie Bronfenbrenner

Bron: Pinterest <https://nl.pinterest.com/samwjohnson/theorys/>

Bronfenbrenner (1981) stelt dat meerdere contexten een invloed hebben op kinderen en families, en dat er relaties bestaan tussen deze contexten. Het macrosysteem omvat de normen en waarden binnen een cultuur. Daarnaast zijn er contexten waar het kind zich niet direct bevindt maar die wel een indirect effect hebben zoals de media, burens, vrienden of de werkplek van de ouders. De directe omgeving van het kind vormt de laatste context en dit betreft onder andere de school, speelplekken in de buurt, de kerk en peers. Een aantal van deze contexten komen terug in de mechanismen van buurteffecten, bijvoorbeeld normen en waarden, buurtbewoners en de school. Er is dus een overeenkomst tussen het ecologisch model en de mechanismen van buurteffecten. Echter, wetenschappers kunnen nog meer leren van Bronfenbrenner. In iedere context spelen ervaringen en percepties een centrale rol: *"That what matters for behavior and development is the environment as it is perceived rather than as it may exist in 'objective' reality"* (Bronfenbrenner, 1981, p.4). De nadruk ligt dus op subjectieve waarnemingen en ervaringen van de omgeving die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het kind. In buurteffectstudies zou er dus ook meer aandacht moeten zijn voor waarnemingen en ervaringen van bewoners.

1.3 De mechanismen van buurteffecten

Wetenschappers zijn niet in overeenstemming over het daadwerkelijke bestaan van buurteffecten. Desondanks zijn er wel theorieën over de mechanismen die het ontstaan van buurteffecten verklaren. De mechanismen die relevant zijn voor dit onderzoek worden in de komende paragrafen besproken en zijn: sociale netwerken, sociale desorganisatie, broken windows-theorie, stigmatisering en lokale instellingen en diensten.

Sociale netwerken

Het eerste mechanisme dat buurteffecten kan verklaren is het sociale netwerk en wat bewoners hieruit halen: normen en sociaal kapitaal. Dit mechanisme houdt in dat sociale contacten in de buurt toegang geven tot steun, informatie en kansen, bijvoorbeeld op het gebied van werk. Daarnaast leidt het ook tot de reproductie van normen en waarden. Het

collective socialization model sluit hierop aan. Het idee van socialisatie is dat bewoners opvattingen, normen en gedrag ontwikkelen ten opzichte van bijvoorbeeld school en werk door hun sociale contacten. Gedrag wordt overgenomen door anderen omdat dit in de buurt en binnen bepaalde groepen als normaal wordt gezien. Door sociale contacten zoals rolmodellen en peers worden ze overgedragen, maar ook door het delen van de publieke ruimte (Galster, 2012; Visser et al., 2015a). Zelfs het observeren van deviant gedrag in de ruimte kan ertoe leiden dat deviante normen worden aangenomen (Friedrichs & Blasius, 2003). Als een kind, bijvoorbeeld, ziet dat oudere jongeren afval op straat gooien kan het kind dit als normaal gaan beschouwen en vervolgens zelf afval op straat achterlaten. Normen en waarden kunnen de kansen op succes of een positieve ontwikkeling versterken of beperken (Andersson, 2001; Miltenburg, 2017). Dit verloopt via peers en rolmodellen van jongeren. Wilson (1987) stelt dat de aanwezigheid van succesvolle rolmodellen: *"help[s] keep alive the perception that education is meaningful, that steady employment is a viable alternative to welfare, and that family stability is the norm, not the exception"* (p.56). Rolmodellen en peers kunnen dus een positieve invloed hebben, bijvoorbeeld wanneer ze jongeren motiveren om betere prestaties te leveren op het gebied van onderwijs. Echter, ze kunnen ook een negatieve invloed hebben wanneer ze deviante normen en waarden overbrengen. Ze kunnen druk uitoefenen en jongeren aansporen tot crimineel gedrag of laten zien dat gedrag zoals stelen 'normaal' is (Galster, Andersson & Musterd, 2010). Onderzoeken, voornamelijk uit de Verenigde Staten, vinden een relatie tussen deviante peers als buurtgenoten en gemiddelde cijfers op school, geestelijke gezondheid, asociaal gedrag, leerresultaten, en drugsgebruik (Galster, 2012). South & Baumer (2000) deden onderzoek in de Verenigde Staten naar tienerzwangerschappen in achterstandswijken. Zwanger worden op jonge leeftijd werd voor een groot deel verklaard door de normen en opvattingen van peers en de meer tolerante opvattingen van de meisjes tegenover het eenouderschap.

Naast normen en waarden kan het sociale netwerk van bewoners nog meer opleveren, namelijk sociaal kapitaal. Dit wordt gedefinieerd als: *"the resources that are available through social networks and relationships based on trust, shared norms, and reciprocity that people can draw upon in order to solve common problems"* (Lang & Hornburg, 1998, p.4; Curley, 2010, p.79). Zoals deze quote laat zien zijn netwerken belangrijk voor persoonlijke steun en het creëren van kansen in het leven. Personen kunnen hulp krijgen van bekenden in tijden van nood, maar het kan ook verder gaan zoals het schrijven van een aanbeveling voor een baan of studiebeurs. Daarnaast heeft sociaal kapitaal ook een emotionele waarde. Een aantal wetenschappers beargumenteren dat sociaal kapitaal leidt tot identiteit, vertrouwen in elkaar en buurtbinding (Putnam, 2000; Witherspoon & Hughes, 2014). Volgens Jane Jacobs leidt dit tot veilige en goede buurten (Putnam, 2000). Een aantal studies vinden sterke sociale netwerken in achterstandswijken die van emotionele en instrumentele waarde zijn (MacDonald, Shildrick, Webster & Simpson, 2005; Clampet-Lundquist, 2007; Visser et al., 2015b). Het onderzoek van MacDonald en collega's (2005) naar de sociale netwerken van jongeren in een probleemwijk in Engeland toont een paradox. Aan de ene kant helpt het sociale netwerk jongeren omgaan met problemen en zorgt het voor een gevoel van saamhorigheid. Maar de vorm van sociaal kapitaal, 'bonding capital', in dit netwerk zorgt ook voor minder kansen op de arbeidsmarkt en mogelijkheden om te ontsnappen aan sociale uitsluiting. De mensen in het netwerk van jongeren die helpen bij het vinden van een baan zitten in dezelfde banensector waardoor de jongeren onderaan de arbeidsmarkt blijven en weinig kansen op vooruitgang in hun carrière. Dus, sociaal kapitaal heeft niet altijd voordelige effecten. Netwerken kunnen bijvoorbeeld ook criminelen en gangs in een achterstandsbuurt met

elkaar verbinden. Sociaal kapitaal kan dus sociale cohesie bevorderen, maar ook de groei van netwerken die zorgen voor criminaliteit en geweld in een buurt (Sampson, 2012).

Sociale desorganisatie

Het tweede mechanisme dat een verklaring geeft voor buurteffecten is sociale desorganisatie. Deze theorie kwam voor het eerst ter sprake in *Juvenile delinquency and urban areas* van Shaw en McKay (1942). Het onderliggende idee is dat criminaliteit in de buurt verklaard kan worden door het niveau van sociale controle (Sampson, 2012). De sociale desorganisatietheorie stelt dat structurele achterstanden in buurten zoals armoede, etnische heterogeniteit, residentiele instabiliteit en eenoudergezinnen, verhinderen dat buurtbewoners sterke banden en gemeenschappelijke normen ontwikkelen (Witherspoon & Ennett, 2011). Dit gebrek aan sociale binding leidt ertoe dat bewoners minder geïnteresseerd zijn in het welzijn van de buurt, waardoor er weer minder toezicht is op het gedrag van jongeren. Hierdoor kunnen jongeren vrijuit gaan en worden ze meer blootgesteld aan negatieve situaties (Witherspoon & Hughes, 2014). Sociale desorganisatie maakt zich zichtbaar op twee manieren: sociaal en fysiek. In het volgende stuk zal het om sociale uitingen gaan zoals '*collective efficacy*'. Daarna komt de fysieke omgeving aan bod.

De sociale desorganisatietheorie werd uitgebreid door Robert J. Sampson, Stephen W. Raudenbush en Felton Earls in 1997 met het concept '*collective efficacy*'. Voor hen spelen sociale netwerken geen grote rol als buurteffect omdat netwerken kunnen ontstaan buiten de buurt waarin men woont. In plaats daarvan ligt de focus met *collective efficacy*¹ op gedeelde verwachtingen, vertrouwen en sociale controle (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Het concept brengt twee belangrijke mechanismen samen, namelijk dat van sociale cohesie (het '*collective*' deel) en gedeelde verwachtingen voor controle (het '*efficacy*' deel) (Sampson, 2012). Dit betekent dat bewoners het gedrag van kinderen en jongeren monitoren met als doel toezicht houden en de handhaving van de openbare ruimte. Het sluit dus aan bij de mechanismen die hiervoor besproken zijn. Er is echter wel een groot verschil met de sociale desorganisatietheorie. Deze gaat namelijk uit van het idee dat hechte, sterke banden met de buurt de ideale context vormen voor sociale controle. *Collective efficacy* echter vereist niet dat er hechte banden zijn tussen bewoners, zolang men elkaar maar vertrouwt (Sampson, 2012). Een ander groot verschil is dat *collective efficacy* en sociaal kapitaal een '*strength-based model*' betreffen. Bij deze modellen ligt de focus op de sterke kanten van een buurt die jongeren beschermen tegen mogelijke negatieve buurtinvloeden. In buurteffectstudies wordt veelal uitgegaan van '*deficit-models*' die proberen te verklaren hoe *disadvantage* leidt tot negatieve sociale uitkomsten (Witherspoon & Hughes, 2014).

Verschillende onderzoeken door Sampson (1997; 2012) tonen aan dat buurtcriminaliteit kan worden verklaard door het niveau van *collective efficacy*. In vergelijkbare buurten op het gebied van compositie toonden de buurten met veel *collective efficacy* minder criminaliteit (Sampson, 2012). Tevens zwakt het de relatie af tussen geweld en structurele buurtkenmerken zoals armoede en residentiele instabiliteit (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Daarnaast is er volgens Sampson ook bewijs voor een verband tussen *collective efficacy* en andere factoren zoals geboortegewicht, tienerzwangerschappen, astma en sterfte. Dit duidt erop dat *collective efficacy* ook

¹ Voor het behoud van de leesbaarheid van dit stuk wordt *collective efficacy* niet vertaald naar het Nederlands.

invloed heeft op de algemene gezondheid van mensen (Sampson, 2012). Dit wordt ook benadrukt door Witherspoon & Hughes (2014, p.868): "*Adolescents who perceive that neighborhood residents get along, have common beliefs, and may intervene on each other's behalf and who are attached to their neighborhood despite its structural deficits may thrive and experience normal developmental trajectories.*" Hieruit blijkt dat de percepties van bewoners zeer belangrijk zijn. Leventhal en Brooks-Gunn (2000) stellen zelfs dat normen en collective efficacy de belangrijkste verklaring zijn voor sociale uitkomsten in jongeren. Echter, kritiek op de theorie resteert: er zijn ook achterstandsbuurten met grote structurele achterstanden die wel hoge niveaus van collective efficacy tonen, zoals Beverly en Mount Greenwood in Chicago (Sampson, 2012). Daarnaast is er een verschil tussen de Amerikaanse en Nederlandse context. Amerika kent een hogere mate van segregatie en ongelijkheid dan Nederland waardoor contacten tussen verschillende bevolkingsgroepen zeer gescheiden zijn (Friedrichs et al., 2003; Visser, 2015a). Daarnaast komen gangs vaker voor in Amerika, welke vaak deviante normen en waarden hebben. In Nederland zijn wel probleemjongeren en kan een straatcultuur heersen, maar dit is van een andere proportie dan Amerikaanse gangs (Visser, 2015a). Hierdoor is de werking van buurteffecten wellicht sterker in Amerika dan in Nederland (Friedrichs et al., 2003)

Broken windows-theorie en wanorde

Het derde mechanisme dat buurteffecten kan verklaren betreft de fysieke omgeving. De hierboven besproken mechanismen gingen uit van effecten door interactie tussen personen, maar waarnemingen van de fysieke omgeving van de buurt spelen ook een rol. Hierboven werd de sociale desorganisatietheorie uitgelegd waarbij de focus lag op sociale uitingen. Echter, deze theorie kan zich ook fysiek zichtbaar maken, dit is waar de *broken windows*-theorie aansluit op de sociale desorganisatietheorie. De broken windows-theorie is afkomstig uit de criminologie, maar wordt ook toegepast op buurteffectstudies omdat het verklaart hoe de fysieke omgeving van de buurt invloed heeft op de bewoners. Voor Wilson en Kelling (1982) gaat het vooral om criminaliteit in de buurt. Volgens hen zorgt overlast, zoals gebroken ruiten en graffiti, juist voor nog meer overlast en criminaliteit in de buurt. Verval van de fysieke omgeving geeft het signaal af dat bewoners niet geven om de buurt en niet bereid zijn om in te grijpen waardoor criminelen hun gang kunnen gaan (Sampson, 2009). Dus, fysieke wanorde en sociale wanorde in de omgeving geven signalen af die deviant gedrag en criminaliteit uitlokken (Sampson, 2009).

De broken windows-theorie heeft vooral betrekking op criminaliteit. Echter, het concept 'wanorde' gaat een stap verder en beargumenteert dat wanorde in de buurt schadelijk is voor de gezondheid en welzijn van bewoners (Sampson, 2009). Dit concept komt uit de sociale psychologie en bouwt voort op de broken windows-theorie. De kern is hetzelfde: wanorde in de buurt wordt door bewoners waargenomen als een signaal dat de sociale controle en orde verdwenen is (Ross, Mirowsky & Pribesh, 2001). Sociale wanorde verwijst naar gedrag (van onder andere vreemden) wat beschouwd wordt als bedreigend zoals iemand op straat verbaal lastigvallen, openbare dronkenschap, luidruchtige groepen mannen in het openbaar en hangen op straat (Sampson, 2009). Fysieke wanorde verwijst naar signalen zoals vandalisme, verlaten gebouwen, graffiti, vuilnis op straat, verlaten auto's en gebroken ruiten (Ross et al., 2001; Sampson, 2009). Ross en collega's (2001) toonden aan dat deze fysieke omgeving een negatief effect heeft op het welzijn van bewoners. De wetenschappers concluderen dat het wonen in een vervallen buurt leidt tot een gevoel van machteloosheid en wantrouwen naar bewoners. Keizer,

Lindenberg en Steg (2008) testten de broken windows-theorie in Nederland met zes veldexperimenten. In ieder experiment bestond een wanordelijke situatie en een niet-wanordelijke situatie en werd het gedrag van personen geobserveerd. De omgeving van het eerste experiment bijvoorbeeld was een steeg in het winkelgebied van Groningen waar veel fietsen geparkeerd stonden. Aan de muur hing een verbodsbord met 'Graffiti' dat het afkeurende gedrag aantoonde. In de wanordelijke situatie waren de muren beklad met graffiti en in de niet-wanordelijke situatie waren de muren schoon. Aan de fietsen werden flyers bevestigd en er werd geobserveerd wat mensen met de flyers deden in beide situaties. Het blijkt dat in de wanordelijk situatie mensen de flyers aanzienlijk vaker op de grond gooiden (69%) dan in ordelijke situaties (33%). Uit het onderzoek blijkt dat wanorde zich verspreidt; signalen van wanorde (zoals graffiti) leiden tot wanordelijk gedrag (zoals stelen en vervuilen) en verdere remming van normatief gedrag. De wetenschappers concluderen dat fysieke ingrepen (zoals het verwijderen van graffiti) in een buurt geen zin hebben wanneer fysieke wanorde uitgebreid aanwezig is. Ondanks deze studies is er weinig overtuigend bewijs voor een *causaal* verband tussen de fysieke omgeving en sociale uitkomsten. Veel onderzoek komt uit Amerika, waar de kwaliteit van de fysieke omgeving in het algemeen slechter is dan in Nederland.

Binnen de broken windows en wanordetheorieën wordt ook gesproken over de blootstelling aan geweld en criminaliteit als mechanisme voor buurteffecten (Galster 2012; Ellen & Turner, 1997, Gibson 2009). Blootstelling aan geweld en criminaliteit zou leiden tot stress en indirect de sociaal-economische status van een individueel beïnvloeden (Miltenburg, 2017). Daarnaast heeft het invloed op het gedrag en emotioneel welzijn van jongeren. Ellen & Turner (1997, p.841) stellen: "*Simply witnessing crimes or knowing people who have been victimized may also profoundly affect children's outlook, leading them to see the world as fundamentally violent, dangerous, and unjust.*" Het gaat dus niet alleen om het zelf slachtoffer zijn van geweld en criminaliteit in de buurt. Blootstelling betreft ook het getuige zijn van en horen van anderen die geweld hebben ervaren zoals vrienden en familie (Gibson, Morris & Beaver, 2009; Buka, Stichick, Birdthistle & Earls, 2001). Vooral kinderen en jongeren in achterstandswijken zouden dit vaker meemaken dan hun leeftijdsgenoten in meer welvarende wijken (Gibson, Morris & Beaver, 2009). Volgens Gibson et al., (2009) kunnen jeugdinstellingen in de buurt een beschermende rol spelen tegen blootstelling aan geweld en criminaliteit.

Waarnemingen spelen een belangrijke rol bij dit mechanisme. Signalen uit de fysieke omgeving worden niet altijd waargenomen als een probleem, soms worden ze waargenomen als 'normaal' en wordt het geaccepteerd (Ellen & Turner, 1997). Dit is een probleem voor kinderen en jongeren zoals Ellen & Turner (1997) stellen: "*If young people see vandalism and property damage all around them, they may be more inclined to conclude that there is nothing wrong with breaking windows or spraying graffiti*". Bovendien zijn er signalen van wanorde die niet leiden tot crimineel gedrag en wanorde, bijvoorbeeld graffiti in een hippe wijk. Volgens Sampson (2009) ligt het antwoord in stigmatisering: waargenomen wanorde kan leiden tot een zelf-vervullende voorspelling waarbij mensen zich meer wanordelijk gaan gedragen. Mensen gaan zich dus gedragen naar de percepties die ze hebben van een plek. Dus, waargenomen wanorde is een collectief proces van stigmatisering van een buurt (Sampson, 2009). In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op stigmatisering als mechanisme.

Stigmatisering

Het vierde mechanisme dat buurteffecten kan verklaren is de stigmatisering van buurten. Achterstandsbuurten zijn vatbaar voor het krijgen van een reputatie als bijvoorbeeld een wanordelijk en gevaarlijke buurt (Kelaheer, Warr, Feldman & Tacticos, 2010). Stigmatisering betreft het negatief bestempelen en stereotypering van de buurt en de bewoners. Goffman (1963), zoals aangehaald in Kelaheer et al. (2010, p.381) definieert stigma als: "*being disqualified from full social acceptance because one possesses an attribute that is deeply discrediting*". Goffman (1963) beargumenteerde dat stigma voortvloeit uit het effect van negatief bestempelen en stereotypering van mensen die worden beschouwd als het hebben van afkeurende eigenschappen. Wacquant ontwikkelde dit concept verder tot 'territorial stigmatization'. Volgens hem betreft dit: "*Territorial stigmatization is not a static condition or neutral process, but a consequential and injurious form of action through collective representation fastened on place*" (Wacquant, Slater & Pereira 2014, p.1270). Het stigma van een buurt kan bepalend zijn voor de bewoners die daar wonen en de kansen op succes in het leven. Bijvoorbeeld, een buurt die gestigmatiseerd is als een buurt met een hoog percentage aan werklozen, kan ertoe leiden dat bewoners moeilijk aan een baan komen (Friedrichs, Galster & Musterd, 2003). Daarnaast is er steeds meer bewijs voor een relatie tussen stigmatisering en de gezondheid en welzijn van bewoners, waaronder jongeren (Warr, 2005; Kelaheer et al., 2010; Jensen & Christensen, 2012). Kelaheer en collega's (2010) deden onderzoek naar de invloed van stigma op de gezondheid van bewoners in vernieuwde buurten in Victoria, Australië. De onderzoekers vonden een relatie tussen het stigma van een buurt en de gezondheidsstatus en tevredenheid met het leven van bewoners. Wacquant stelt dat stigmatisering resulteert in schuldgevoelens en schaamte wat weer leidt tot 'disidentification'. Door afstand te nemen van de buurt en de binding met de buurt en de bewoners te verbreken, treden er gevoelens van 'non-belonging' op. Dit belemmert een gevoel van lokale solidariteit en de wil om gezamenlijk in actie te komen (Jensen & Christensen, 2012). Warr (2005) benadrukt dat stigmatisering de zelfverzekerdheid van bewoners aantast en sociale uitsluiting verhoogt. Doordat bewoners meer in isolement gaan leven, hebben zij weinig overbruggende netwerken en relaties met mensen buiten de buurt. Aanwijzingen voor de werking van dit mechanisme zijn, wederom, verschillend. In Amerika komt stigmatisering in ruimere mate voor dan in Nederland en worden bewoners veelal gediscrimineerd op basis van woonbuurt (Visser et al., 2015a). In Nederland zijn er geen directe aanwijzingen voor discriminatie op basis van woonbuurt. De reputatie van een buurt hangt vaak af van de etnische samenstelling en gemiddeld inkomen. Als gevolg vertrekken de bewoners die de middelen hebben uit de gestigmatiseerde buurt (Visser et al., 2015a).

Lokale instellingen en diensten

Het vijfde en laatste mechanisme betreft lokale instellingen en diensten in achterstandsbuurten. Het idee achter dit mechanisme is dat buurten verschillen in de kwaliteit, beschikbaarheid en toegankelijkheid van instellingen zoals bibliotheken, kinderopvang, scholen, buurthuizen, jeugdcentra of faciliteiten in de gezondheidszorg. Deze verschillen in de institutionele context zijn nadelig voor de bewoners en hebben invloed op sociale uitkomsten (Galster, 2012; Sykes & Musterd, 2011). Een hoge kwaliteit van kinderopvang, bijvoorbeeld, heeft een langdurig positief effect op cognitieve en sociaal-emotionele functies in kinderen. Ook de aanwezigheid van educatieve instellingen en diensten zoals bibliotheken en kunstcentra kunnen invloed hebben op de ontwikkeling van kinderen en jongeren, bijvoorbeeld op schoolprestaties (Leventhal &

Brooks-Gunn, 2000). Het idee is dat buurteffecten via deze context worden overgedragen: het heeft een mediërende factor. De school is een van de belangrijkste contexten omdat jongeren hier dagelijks in contact komen met leeftijdsgenoten, hun ouders en leraren (Visser et al., 2015a; Sykes & Musterd, 2011). Meerdere studies hebben aangetoond dat de school het effect tussen de buurt en slechte schoolprestaties medieert (Pong & Hao, 2007; Brännström, 2008). Sykes & Musterd (2011) toonde dit aan in Nederland: kinderen die in een achterstandsbuurt wonen gaan naar slechtere scholen wat resulteert in slechte schoolprestaties. Er is ook onderzoek gedaan naar de rol van leraren. Lupton (2004) vond in zijn studie in het Verenigd Koninkrijk dat het voor scholen in achterstandswijken moeilijker is om goede leraren aan te trekken. Daarnaast kunnen leraren ook lage verwachtingen hebben van leerlingen in achterstandsbuurtten waardoor zij niet gestimuleerd worden (Atkinson & Kintrea, 2001). Bij dit mechanisme is de kwaliteit van instellingen vooral belangrijk. In het algemeen zijn de scholen in Nederlandse achterstandswijken beter dan in de Verenigde Staten. Maar ook op het gebied van andere instellingen en diensten, zoals jongerenwerk, doet Nederland het goed doordat er hier een uitgebreidere verzorgingsstaat bestaat en er meer wordt geïnvesteerd in achterstandswijken (Visser et al., 2015a). In Nederlandse achterstandsbuurtten is vaak een jongerencentrum of jeugdwerk te vinden waar jongeren uit de buurt terecht kunnen. Dit is eigenlijk in tegenstelling tot wat de buurteffectenliteratuur stelt, namelijk dat jongeren in achterstandswijken slechtere voorzieningen hebben. Het feit dat lokale instellingen zoals jongerenorganisaties van goede kwaliteit zijn kan betekenen dat het een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen en jongeren (Anthony & Nicotera, 2008). Anthony & Nicotera (2008, 0.1247) stellen: "*Opportunities for young people to engage in positive behavior and supportive and collaborative relationships protect youth from other negative influences*". Jongerenorganisaties zijn plekken waar positief gedrag en jongeren ondersteunende relaties kunnen vormen en zijn daarom belangrijk in de buurt. Bovendien kan sociaal kapitaal versterkt worden bij jongerenorganisaties doordat het een plek is waar (jonge) bewoners samenkomen. Daarnaast kunnen lokale instellingen helpen bij het bereiken van gezamenlijke doelen en waarden (Curley, 2010). Door de mogelijkheid voor sociaal contact en informele sociale controle, wordt sociaal kapitaal in de buurt bevorderd (Curley, 2010). Lokale instellingen, zoals jongerenorganisaties, kunnen kinderen en jongeren dus beschermen tegen potentiële negatieve buurtinvloeden.

DEEL 2: THUISVOELEN IN DE BUURT

Het tweede deel van het theoretisch kader zal ingaan op thuisvoelen. In deze scriptie wordt thuisvoelen gezien als een emotionele binding met de buurt. Concepten zoals buurtbinding en plaats-identiteit komen aan bod en worden in deze scriptie beschouwd als onderdeel van thuisvoelen. De eerste paragraaf zal ingaan op thuisvoelen en emoties, daarna wordt beschreven wat plekken en plaatsen zijn. Vervolgens wordt ingegaan op buurtbinding, de dimensies ervan en factoren die het beïnvloeden.

2.1 Thuisvoelen en emoties

Thuisvoelen is een ingewikkeld concept en vele gelijke begrippen worden in de wetenschappelijke literatuur aangehaald zoals 'community attachment', 'place identity', 'place dependence', 'sense of community' of 'place attachment'. Dus wat houdt thuisvoelen precies in? Allereerst kan gesteld worden dat thuisvoelen een plek-gebonden emotie is: een gevoel dat mensen hebben bij de plek waar ze wonen (Van der Graaf & Duyvendak, 2009, p.262). Deze emotionele binding met de buurt is belangrijk omdat het een bron is waar mensen troost en een identiteit uit halen. Wanneer dit verbroken wordt kan het leiden tot stress, een gevoel van 'displacement' en 'non belonging' (Kleinmans, 2005; Van der Graaf, 2009). Ook blijkt emotionele binding belangrijk te zijn voor sociale controle in de buurt zoals het aanspreken van jongeren op slecht gedrag (Van der Graaf, 2009). Bovendien wordt vanuit de politiek de hoop uitgesproken dat de levenskwaliteit in achterstandswijken zal verbeteren wanneer een thuisgevoel onder bewoners toeneemt (Duyvendak & Wekker, 2015). Thuisvoelen en een onderlinge verbondenheid zouden randvoorwaarden zijn voor een 'goede' en leefbare buurt en stad (Duyvendak & Wekker, 2015). Van der Graaf (2009) legt in zijn proefschrift de link tussen thuisvoelen en percepties van de buurt: "*I believe that emotional ties strongly influence the perception of space in the neighbourhood for the residents, and therefore how they will use (or avoid) this space*" (p.4). In deze scriptie wordt gekeken naar de link tussen de leefomgeving en thuisvoelen. Het is interessant om na te gaan of deze scriptie de speculatie door Van der Graaf kan bevestigen.

Om te begrijpen wat thuisvoelen als emotie inhoudt, kijken we naar het symbolisch interactionisme. Dit betreft een emotietheorie uit de sociologie en stelt dat emoties het resultaat zijn van een proces waarbij individuen hun persoonlijke identiteit in overeenstemming proberen te brengen met de buitenwereld (Van der Graaf & Duyvendak, 2009). In sociale interacties proberen individuen voortdurend hun identiteit te bevestigen. Wanneer dit niet lukt, of wanneer andere personen anders reageren dan verwacht, dan ervaren we negatieve emoties zoals boosheid, verdriet of angst. Echter, deze theorie schenkt geen aandacht aan de rol van plaatsen. Hiervoor worden Keith & Pile (1993) aangehaald die een fysieke dimensie toevoegen. Volgens hen verbinden individuen hun identiteit aan plaatsen of plekken. Dit leidt tot de volgende definitie, zoals aangehaald door Van der Graaf en Duyvendak (2009):

Thuisvoelen is de emotie van betrokkenheid op de omgeving: plaatsen krijgen betekenis in en door de sociale en culturele uitwisselingen die zich er afspelen en worden, op hun beurt, gebruikt om uitdrukking te geven aan persoonlijke identiteiten. (p.263)

Hoewel de meeste mensen zich ergens wel thuis voelen, blijft het vaak een onbewust gevoel wat pas naar boven komt wanneer men gescheiden wordt van de plaats waarmee men zich verbonden voelt. Ofwel, het is een 'emotie in ruste' (Van der Graaf & Duyvendak, 2009; Hidalgo & Hernandez, 2001).

2.2 Wat zijn plaatsen?

Thuisvoelen is een emotionele binding aan een plek. Echter, om dit begrip volledig te begrijpen moeten we weten wat een 'plek' of 'plaats' eigenlijk inhoudt. 'Plaats' is een begrip dat zich lastig laat definiëren en waar wetenschappers verschillend over denken. Dolores Hayden (1994) bijvoorbeeld, ziet plaatsen als een 'powerful source of identity'. Volgens haar zijn het plekken waar sociale herinneringen gekoesterd worden. Ed Soja (1989) ziet plekken als gevuld met politiek en ideologie, meer dan alleen het resultaat van sociale interacties. Plaats is een: "*active, constitutive, irreducible, necessary component in the social's composition*" (Van der Graaf, 2009, p.31). Anderen zien plaatsen als sociale constructies op zichzelf. Rodman (2003) bijvoorbeeld claimt dat plaatsen sociale constructies zijn, gemaakt door mensen die er wonen en die ze kennen: "*they are politicized, culturally relative, historically specific, local and multiple constructions*". Terwijl de focus hier nog op sociale processen ligt, benadrukt Henri Lefebvre met 'production of space' de fysieke en sociale processen die zich afspelen in de ruimte. Deze processen spelen zich niet zomaar af in de ruimte, maar *vormen* ook de ruimte (Leary, 2009). Lefebvre beschrijft drie typen ruimte die samen een 'spatial triad' vormen: *spatial practices, representations of space, en spaces of representation*. De eerste, '*spatial practices*' betreft de fysieke omgeving en alles wat men kan observeren (met alle zingtuigen) in de stad, of wel de waargenomen ruimte. Het betreft alle dagelijkse routines in de stad. '*Representations of space*' wordt ook wel de opgevatte ruimte genoemd. Hoe de ruimte wordt opgevat door professionals zoals planologen, ambtenaren en onderzoekers staat hierin centraal. Deze ruimte wordt gereflecteerd in stedelijk beleid, plannen en ontwerpen. Het laatste type, '*spaces of representation*', is de ruimte voor bewoners en gebruikers en wordt ook wel de geleefde ruimte genoemd. Niet de fysieke omgeving, maar de symbolische betekenis van de ruimte staat centraal. Het gaat om de beelden en emoties die gebruikers van ruimtes eraan verbinden. Deze verbeeldingen leiden weer tot *spatial practices*, dus de routines van mensen. Het achterliggende idee van Henri Lefebvre is dat ruimte nooit leeg is maar altijd betekenissen bedraagt. Het idee dat plaatsen een sterke betekenis hebben is van groot belang in dit onderzoek.

Plaatsen kunnen verschillen in grootte: een plaats of plek kan een plein, speeltuin, straat, gebouw, wijk, landschap of regio betreffen (Seamon, 2014). In deze scriptie wordt de definitie van 'plaats' of 'plek' geleend van Seamon (2014, p.11): "*place can be defined as any environmental locus in and through which individual or group actions, experiences, intentions, and meanings are drawn together spatially.*" Ook in deze quote zien we het belang van betekenissen van plaatsen terugkomen. Dus, er kan gesteld worden dat plaats een betekenisvolle locatie is (Lewicka, 2011). De betekenis die een plaats heeft voor een bepaald persoon kan gezien worden als een symbolische 'statement' over de inhoud of substantie van die plek (Stedman, 2002). Betekenissen worden gecreëerd door activiteiten van bewoners op die plek, sociale interacties en interacties met de fysieke/materiele omgeving. Betekenissen kunnen verschillen van beschrijvingen zoals "mijn buurt is vriendelijk" naar zeer symbolisch zoals "dit is thuis" (Stedman, Amsden, Beckley & Tidball, 2011). Het zijn deze symbolische betekenissen

waarop buurt hechting op voortbouwt: mensen raken gehecht aan de betekenissen die zij toeschrijven aan een plek en proberen deze in stand te houden (Stedman et al., 2011).

Meerdere wetenschappers benaderen plaats op deze manier. Keith & Pile (1993) stellen dat wat een plek op een gegeven moment representeert het gevolg is van politieke mobilisatie rond een specifieke opvatting over die plek (Van der Graaf & Duyvendak, 2009). De verschillende betekenissen die diverse groepen aan een plek hechten zijn gerelateerd aan de identiteiten van deze groepen: "*spatialities represent both the spaces between multiple identities and the contradictions within identities*" (Keith & Pile, 1993, p.225). Met andere woorden, mensen en groepen willen hun identiteit uitdrukken in betekenissen en symbolen, gerelateerd aan plekken (Van der Graaf & Duyvendak, 2009). Hier zien we overlap met de symbolische interactionalisten die claimen dat individuen constant hun identiteit proberen te bevestigen in sociale interacties met andere personen. Wanneer individuen betekenis hechten aan plekken vormen zij een emotionele binding met deze plek. Dit resulteert in thuisvoelen en hechting aan een plek.

2.3 Buurtbinding

Hoe ontwikkelt thuisgevoel zich precies? In de Engelstalige literatuur wordt verwezen naar 'place attachment' wat in deze scriptie verwijst naar het begrip 'buurtbinding'. Dit wordt beschouwd als een dimensie van thuisvoelen. Er is echter één verschil dat benadrukt moet worden. Hechting aan plekken betreft zowel positieve als negatieve ervaringen. Mensen kunnen aan plekken gehecht zijn omdat er zowel prettige als onprettige gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Thuisvoelen echter, betreft meer positieve ervaringen: mensen voelen zich prettig, vertrouwd en veilig op bepaalde plekken (Van der Graaf & Duyvendak, 2009a). Het concept van 'place attachment' heeft recentelijk veel aandacht gekregen van omgevingspsychologen, maar ook geografen, sociologen en psychologen interesseren zich in de emotionele banden met de leefomgeving. Desondanks is er nog veel onbekend (Hidalgo & Hernandez, 2001). Het woord 'attachment' verwijst naar affectie en 'place' naar de omgeving waaraan mensen emotioneel en cultureel gehecht zijn. Ofwel, het gaat om de affectieve band tussen personen en plekken. Deze plekken kunnen verschillen in schaal: mensen kunnen gehecht zijn aan 'kleinere' of 'grotere' plekken zoals een huis, straat, speeltuin, plein, stad of regio (Hidalgo & Hernandez, 2001). Place attachment kan gedefinieerd worden als: "*a set of feelings about a geographical location that emotionally binds a person to that place as a function of its role and a setting for experience*" (Rubinstein & Parmelee, 1992, p.139). Een dergelijke emotionele band wordt gevormd met de omgeving door de sociale interacties met andere mensen en het opdoen van ervaringen op die plek. Door deze sociale en culturele uitwisselingen krijgt een plek betekenis (Low & Altman, 1992). Daarbij fungeert de fysieke omgeving, zoals plekken die bewoners waarderen en regelmatig bezoeken, als medium voor sociale interacties. Een kenmerk van buurtbinding is het verlangen om nabij de plek te blijven waarmee de persoon zich verbonden voelt (Hidalgo & Hernandez, 2001).

Naast sociale interacties speelt identiteit ook een rol bij buurtbinding. Een emotionele band wordt gevormd met een plek wanneer dit de identiteit van een persoon representeert. Wetenschappers spreken in dit verband over plaats-identiteit. Plaats-identiteit betreft de manier waarop plaatsen betrokken zijn bij het vormen van een persoonlijke identiteit. Het is een proces waarbij personen een plaats als significant onderdeel van hun wereld gaan zien. De plek wordt, bewust of onbewust, integraal

onderdeel van iemands persoonlijke identiteit en eigenwaarde (Seamon, 2014). Van der Graaf (2009, p.38) geeft de volgende definitie: "*place identity can be defined as an interpretation of self that uses environmental meaning to symbolize or situate identity*". Dus, mensen identificeren zich aan de hand van betekenissen die ze ontleen aan bepaalde plekken (Van der Graaf & Duyvendak, 2009a). Het gaat om de vraag 'Wie ben ik?' door de vraag 'Waar ben ik?' of 'Met welke plekken ben ik verbonden?'. Of wel het gaat om de vraag *waar* men zich thuis voelt (Van der Graaf, 2009). De theorie van plaats-identiteit sluit aan bij Anthony Cohen (2000) die plaatsen ziet als een sociale constructie en specifiek een constructie van identiteit. Volgens hem is identiteit een dimensie van sociale interactie omdat mensen uitdrukken wie ze zijn en wat hun identiteit is wanneer zij met elkaar praten. Omdat identiteit wordt uitgedrukt en gevormd in sociale interacties, is identiteit zelf ook een constructie. Echter, de focus ligt niet alleen op de sociale aspecten. Volgens Cahill (2000) speelt de fysieke omgeving ook een rol in het vormen van een eigen identiteit: "*The self is defined and expressed not simply by one's relationship with other people, but also by the physical settings that define and structure experiences in daily life.*" (Cahill, 2000, p.254). Dus de emotionele band die een persoon heeft met bepaalde plekken, vormt persoonlijke identiteit en het thuisgevoel. Doordat bewoners zich identificeren met de buurt, vormen ze een emotionele binding met de buurt. Kortom, plaats-identiteit is een proces wat leidt tot buurtbinding (Cuba & Hummon, 1993). Veel wetenschappers gebruiken plaats-identiteit en buurtbinding door elkaar. Omdat deze begrippen veel overlap tonen worden ze als gelijk beschouwd in deze scriptie.

Dimensies van buurtbinding

Het begrip buurtbinding impliceert dat het vooral gaat om een band met de omgeving. Echter, buurtbinding draait voornamelijk om andere *mensen*, bijvoorbeeld vrienden, familie, de gemeenschap en zelfs cultuur (Van der Graaf, 2009). Buurtbinding bevat twee dimensies: sociale en fysieke hechting. Sociale buurthechting is de hechting aan mensen die in een bepaalde plek wonen. Het idee is dat (andere) mensen, zoals vrienden en burens, vooral een rol spelen in het ontstaan van binding aan plekken. Door sociale interactie in bepaalde plekken krijgen deze plekken betekenis; men gaat deze plekken waarderen en regelmatig bezoeken. Het volgende citaat verwoordt dit: "*It may not be attachments to a particular place that is central; rather, it may be affective attachments to ideas, people, psychological states, past experiences, and culture that is crucial*" (Low & Lawrence-Zuniga, 2003, p.10). Uit dit citaat blijkt dat personen zich niet hechten aan de fysieke bebouwing, maar aan de sociale processen van een plek zoals ervaringen en sociale interacties. Sociale hechting kan op twee manieren gebeuren: doordat mensen hechte banden hebben in de buurt en doordat ze vertrouwd zijn met de mensen in de buurt. Vertrauwd zijn met de mensen in de buurt wordt ook wel publieke familiariteit genoemd en kan bijdragen aan een vertrouwd en thuisgevoel in de buurt (Duyvendak & Wekker, 2015). Blokland & Nast (2014) definiëren publieke familiariteit in termen van veiligheid en vertrouwd voelen met 'onbekende' en zien het als een eerste voorwaarde voor thuisvoelen. Hierbij zijn 'kleine' of 'vluchtige' ontmoetingen van belang. Door ontmoetingen en conversaties met onbekende mensen kan publieke familiariteit ofwel vertrouwdheid zich ontwikkelen. Het gaat erom dat mensen meer informatie krijgen over de ander en een zekere voorspelbaarheid van het gedrag van de ander. Aan deze theorie wordt door Duyvendak & Wekker (2015) het idee van 'amicability', ofwel, vriendelijkheid, toegevoegd. De wetenschappers beargumenteren dat vertrouwdheid en vriendelijk gedrag leiden tot een lichtere vorm van thuisvoelen omdat bewoners geen

vriendschappen sluiten maar vriendschappelijk met elkaar omgaan. Iemand die je vriendschappelijk behandelt geeft het gevoel dat je ergens bij hoort (Duyvendak & Wekker, 2015). Volgens hen is het niet mogelijk om de diepste vorm van thuisvoelen te realiseren omdat een echt thuisgevoel maar in een selectieve en kleine groep ervaren kan worden. Wanneer onbekende mensen aanwezig zijn kan het een gevoel van thuis, vertrouwen en veiligheid belemmeren (Duyvendak & Wekker, 2015). Om deze reden beargumenteren de wetenschappers dat de politiek zich meer moet richten op het creëren van een lichtere versie van thuisvoelen waarin relaties tussen bewoners gaat over vertrouwdheid en vriendelijkheid. "*Instead of striving for the deepest variant of this sense of home in which friendships are formed between residents, it would be more effective to encourage friendly relations*" (Duyvendak & Wekker, 2015, p.38). Het laat zien dat thuisvoelen ook een 'licht' gevoel kan zijn wat berust op publieke familiariteit en vriendelijk gedrag.

De tweede dimensie, fysieke buurthechting, richt zich meer op de kenmerken van plekken zelf. Het doel waar plekken voor gebruikt worden en de kwaliteit brengt een bepaald gevoel van hechting. Mensen zijn dus gehecht of 'verknocht' aan een specifieke plek, bijvoorbeeld het park of de straat waar men woont (Van der Graaf & Duyvendak, 2009). Deze twee dimensies kunnen tegelijk bestaan. Bewoners kunnen zich thuis voelen in de buurt (de fysieke plek) en bij de bewoners die daar wonen. Maar het is ook mogelijk dat mensen zich alleen thuis voelen bij de mensen in hun buurt en niet de buurt als fysieke plek (of omgekeerd).

Onderzoek naar verhuizingen laten zien dat zowel de fysieke als de sociale buurtomgeving van belang is voor bewoners. Van der Graaf & Duyvendak (2009) onderzochten het thuisgevoel in Nederlandse achterstandswijken. De onderzoekers concluderen dat bewoners in achterstandswijken minder gehecht zijn aan hun buurt en buurtgenoten (zowel fysiek als sociaal) dan bewoners in welvarende wijken. In achterstandswijken staat buurthechting vaker onder druk omdat er regelmatig geherstructureerd wordt met bijbehorende gedwongen verhuizingen. De buurt wordt dan een vreemde plek voor de oorspronkelijke bewoners en vooral de fysieke band met de buurt verandert sterk. Kleinhans (2006) vond hetzelfde voor bewoners die gedwongen waren om te verhuizen: ze verloren hun thuisgevoel en misten vooral de fysieke plekken van hun oude buurt en niet zozeer de sociale contacten. Vooral de fysieke band met de buurt verandert sterk door herstructurering terwijl het effect van verhuizingen op de sociale affectie voor de buurt minder is (Van der Graaf & Duyvendak, 2009). Andere studies beweren echter het tegendeel en laten zien dat bewoners na een verhuizing vooral een verlies van sociale banden ervaren. Een voorbeeld is het onderzoek van Clampet-Lundquist (2007) onder jongeren in Philadelphia die verhuisden binnen het Hope VI programma. Uit dit onderzoek blijkt dat de jongeren en ouders zwakke sociale banden hadden met buurtbewoners in hun nieuwe buurt vergeleken met hun oude buurt. Gibson (2004) onderzocht bewoners die onder hetzelfde programma verhuisden van Columbia Villa in Portland. De meerderheid van de bewoners wenste terug te keren naar hun oude buurt en miste zijn burens, de veilige open ruimtes en een *sense of community*. Deze studies laten zien dat de sociale buurtomgeving belangrijker is dan de fysieke buurtomgeving.

Cuba & Hummon (1993) identificeren zes motieven *waarom* bewoners zich op een plek thuis voelen. Deze motieven leggen sterk de nadruk op sociale en economische functies

van de buurt, ook wel 'place affiliations' genoemd (Van der Graaf & Duyvendak, 2009) en zijn:

- Persoonlijk (zich vertrouwd voelen in de omgeving).
- Familie in de buurt of omgeving.
- Vrienden in de buurt of omgeving (inclusief vriendschappelijke omgang met burens).
- Verbondenheid met de gemeenschap (aantrekkelijke levensstijl, actieve buurt).
- Werkzaam in de buurt (thuiswerken, werkt voor organisatie in de buurt).
- Bezit in de buurt (eigenwoningbezit, winkel of bedrijf in de buurt).

De redenen *waarom* bewoners zich thuis voelen in de buurt beïnvloedt *waar* (huis, buurt, regio of stad) bewoners zich thuis voelen. Bewoners die zich bijvoorbeeld thuis voelen vanwege vrienden, familie of werk in de buurt, identificeren zich vaker met de buurt dan bijvoorbeeld de stad. Het is ook mogelijk dat bewoners zich helemaal niet thuis voelen in de buurt en geen enkele vorm van emotionele binding hebben met plekken in de buurt.

Van der Graaf & Duyvendak (2009a) identificeren vier patronen van buurthechting om meer variatie in thuisgevoelens te onderscheiden: geaard, onthecht en vervreemd, relatief gehecht en als laatst, ongebonden. Bewoners die geaard zijn in de buurt ervaren een sterke band met de buurt en een emotionele band met de plek waar ze wonen. Deze bewoners zijn zowel sociaal als fysiek gehecht en zetten zich graag in voor de buurt. Volgens deze onderzoekers kan een kwart van de Nederlanders beschreven worden als geaard in de buurt. Bewoners die zich onthecht en vervreemd voelen in de buurt, voelen zich niet thuis en hebben geen sociale of emotionele banden met de plek waar ze wonen. Vaak zijn ze ontevreden met de buurt, voornamelijk hun huis, straat en woonomgeving (bijvoorbeeld of het veilig of schoon is). Relatief gehecht aan de buurt houdt in dat bewoners zich wel thuis voelen, maar geen emotionele band hebben met specifieke plekken. Dit zijn vaak bewoners die regelmatig verhuisd zijn en hierdoor geen emotionele band of identiteit met een plek hebben opgebouwd. Ze zijn wel tevreden met de buurt, voornamelijk de materiële buurtaspecten zoals hun huis en voorzieningen in de buurt. De laatste groep betreft bewoners die zich ongebonden voelen in de buurt. Voor deze bewoners is de buurt een neutrale plek om te wonen, met goede en slechte kanten. Ze hebben geen emotionele banden met de buurt en identificeren zich er ook niet mee. Voor hen speelt de buurt dus geen rol in hun emotionele beleving en identiteit (Van der Graaf & Duyvendak, 2009a). Bewoners in achterstandswijken voelen zich vaker onthecht en vervreemd dan bewoners in andere wijken. Leeftijd, etniciteit en inkomen spelen ook mee. Bewoners die zich geaard voelen, zijn vaker van Europese afkomst en hebben een hoog inkomen (twee keer modaal) terwijl minder rijke bewoners vaker alleen sociaal gehecht zijn.

Weinig onderzoek is verricht onder jongeren en thuisvoelen. Het onderzoek van Visser, Bolt en Van Kempen (2015b) vormt een uitzondering. De wetenschappers onderzochten het gevoel van buurtbinding onder jongeren (13-18 jaar) in een achterstandsbuurt in Rotterdam. Ze vonden dat de buurt van grote emotionele betekenis was voor de jongeren. Hoewel de jongeren zich zeer bewust waren van de problemen in de buurt, voelde ze zich verbonden met de buurt. De onderzoekers concluderen: "*they felt attached to their neighbourhood because it met their needs for distinctiveness, continuity, self-esteem and self-efficacy.*" (Visser et al., 2015b, p.49). Door hun hechting aan de buurt kunnen jongeren zich onderscheiden van andere personen, krijgt hun

identiteit continuïteit, en bestaat er een gevoel van zelfvertrouwen en zelfredzaamheid. Hierdoor werd de buurt onderdeel van hun identiteit.

Invloeden op buurtbinding

Bailey, Livingston & Kearns (2012) beargumenteren in hun onderzoek naar buurtbinding in het Verenigd Koninkrijk dat buurtbinding significant lager is in achterstandswijken vanwege de lagere sociale cohesie in deze wijken. Echter, de factoren die bijdragen aan buurtbinding zijn dezelfde in achterstandswijken als andere wijken. In een eerder onderzoek van dezelfde auteurs werd gevonden dat de aanwezigheid van een sociaal netwerk en een gevoel van veiligheid de belangrijkste factoren zijn voor buurtbinding en daarna verhuistratio. Veel verhuizingen in de buurt leiden tot minder sterke hechting doordat sociale netwerken van bewoners worden aangetast, sociale interacties verminderen en gevoelens van vertrouwen en veiligheid verdwijnen (Livingston, Bailey & Kearns, 2010). Daarnaast zijn individuele factoren belangrijk, zoals de verhuisgeschiedenis, redenen voor het verhuizen naar de desbetreffende buurt en de veerkracht van de persoon. Opvallend is dat de fysieke omgeving (kwaliteit van woningen en dichtheid) weinig invloed had op buurtbinding. Dit kan komen omdat bewoners zich meer hechten aan de bewoners in de buurt, dan aan fysieke plekken (Livingston, Bailey & Kearns, 2010). Deze bevinding is in tegenstelling met Woolever (1992) die wel een relatie vond tussen buurtbinding en de kwaliteit en dichtheid van woningen. Daarnaast wordt beargumenteerd dat de duur waarop mensen in hun buurt wonen invloed heeft op de mate van hechting. Mensen die lang in de buurt wonen hebben een lokaal sociaal netwerk opgebouwd en zijn bekend met de buurt hetgeen een gevoel van veiligheid geeft (Altman & Low, 1992). Daarnaast is leeftijd van belang. Oudere mensen zijn vaker gehecht aan de buurt, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met woonduur. Jongvolwassenen voelen zich sterker gehecht aan de stad dan aan de buurt (Hidalgo & Hernandez, 2001). Verder tonen vrouwen en grotere huishoudens (stellen met of zonder kinderen tegenover alleenstaanden) sterkere binding met de buurt. Bewoners met een hoge sociaaleconomische status zijn ook sterker gehecht aan de buurt. Woolever (1992) vond dat buurtbinding sterker was onder bewoners met een hogere opleiding. Het gemiddelde inkomen echter, had geen significant effect op buurtbinding. Verschillende studies laten zien dat eigenhuisbezit een positieve invloed heeft op buurtbinding (Brown, Perkins & Brown, 2004; Lewicka, 2010).

DEEL 3: OMGAAN MET RISICO'S EN KANSEN

Het volgende en laatste deel van het theoretisch kader gaat in op de manieren waarop jongeren omgaan met risico's en kansen in de buurt. De achterliggende gedachte hierbij is dat van 'agency'. Dit begrip wordt in de volgende paragraaf besproken. Daarna worden verschillende strategieën uit de wetenschappelijke literatuur besproken voor het omgaan met risico's en kansen in achterstandsbuurtten.

3.1 Jongeren en agency

Het begrip 'agency' is een veelzijdig begrip dat in verschillende vakgebieden wordt toegepast, zo ook in de Geografie, Children's Geographies en Jeugdstudies. Het wordt gedefinieerd als de capaciteit om onafhankelijk te handelen en eigen keuzes te maken. Met betrekking tot kinderen en jongeren is de gedachte dat zij hun eigen activiteiten en leven kunnen vormgeven. Ze zijn geen passieve gebruikers van de openbare ruimte, maar zijn actieve 'agents' (Van der Burgt, 2015). In de buurt kunnen jongeren zelf bepalen met wie ze omgaan, aan welke activiteiten ze deelnemen en stellen ze hun eigen regels op (Visser et al., 2015a). Op deze manier kunnen zij omgaan met zowel risico's als kansen in de buurt. Door bepaalde tactieken of strategieën toe te passen kunnen jongeren inspelen op negatieve buurtinvloeden. Dit betekent dat ze zelf kunnen bepalen in hoeverre ze worden blootgesteld aan invloeden van de buurtomgeving. De agency van jongeren kan daarom een belangrijke rol spelen in het bufferen van buurteffecten (Visser et al., 2015a). Dit maakt het onderzoeken van buurteffecten extra ingewikkeld. Theoretisch gezien kan de omgeving invloed hebben op personen, maar omdat jongeren hun leven in eigen hand kunnen nemen, kunnen zij hun eigen sociale uitkomsten beïnvloeden. Daarnaast kunnen ouders ook agency tonen en de invloed van de buurt op hun kinderen remmen, bijvoorbeeld door het kind naar een 'goede' school te sturen of het spelen op bepaalde plekken verbieden. Het type *agency* en de capaciteit van jongeren om positief op te treden ten opzichte van de omgeving kan verschillen over ruimte en tijd. Omdat er ruimtelijke verschillen bestaan met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs, familiale steun, en werkgelegenheid voor jongeren kan ook de capaciteit voor effectieve agency verschillen (Jeffrey, 2012). Roberts (1997) noemt dit '*structured individualisation*'. Dit betekent dat de keuzes van jongeren nog deels bepaald worden door gezinskenmerken, sociaaleconomische status en sociaal en cultureel kapitaal.

3.2 Omgaan met risico's en kansen in de buurt

Het idee dat jongeren agency hebben is belangrijk voor dit onderzoek omdat het betekent dat jongeren de capaciteiten hebben om zelf om te gaan met het wonen in een achterstandsbuurt. Het beginpunt van agency is de overtuiging dat jongeren niet zomaar passieve slachtoffers zijn van risico's in de buurt, maar dat zij sociale 'agents' zijn die omgaan met risico's en kansen opzoeken (Van der Burgt, 2015). Door strategieën te ontwikkelen kunnen jongeren omgaan met risico's en kansen in de buurt waardoor potentiële negatieve invloeden van de buurt gemodereerd worden (Pinkster & Fortuijn, 2009). Echter, de percepties van kansen en risico's in de buurt volgens jongeren is nog weinig bestudeerd (Anthony & Nicotera, 2008). Percepties kunnen per persoon en context verschillen. De aanwezigheid van politie bijvoorbeeld, kan voor jongens een risico zijn maar wellicht voor meisjes een '*resource*' (Anthony & Nicotera, 2008). Bovendien komen objectieve en subjectieve percepties van kansen niet altijd overeen. Anthony &

Nicotera (2008) geven het voorbeeld van een avondwinkel. Op het eerste gezicht is dit een risico voor jongeren, maar door de verkoop van benodigdheden zoals toiletpapier en frisdrank is het juist een *resource*.

Omgaan met risico's

"Omgaan" met risico's wordt gedefinieerd door Rasmussen, Aber & Bhana (2004, p.62) als: "*constantly changing cognitive and behavioral efforts to manage specific external and/or internal demands that are appraised as taxing or exceeding the resources of the person*". Zoals deze quote laat zien heeft omgaan met risico's en kansen betrekking op zowel gedrag als het cognitieve. Risico's zijn die zaken waardoor jongeren niet vooruitkomen in het leven, zoals leeftijdsgenoten die aansporen tot crimineel gedrag. Er is veel geschreven over risicomanagement en risicopercepties. Een punt van kritiek komt van Griffin (1997). Volgens haar worden jongeren gezien als een probleem in de zin dat ze risico's veroorzaken, of het risico lopen op moeilijkheden (Griffin, 1997). Griffin benadrukt dat er stereotypen bestaan waarin jongens worden beschouwd als 'youth as trouble' terwijl meisjes worden gezien als 'youth in trouble' ofwel 'at risk' (Griffin, 1997; Green, Mitchell & Bunton, 2000). Meisjes worden benaderd als passief, waardoor het idee bestaat dat meisjes geen risico zijn en nemen (Mitchell, Crawshaw, Bunton & Green, 2001). Echter, zowel meisjes als jongens kunnen agency hebben en actieve 'agents' zijn in het omgaan met risico's en kansen. Zoals Mitchell et al., (2001, p.218) stellen: "*both groups are expert 'risk' managers and survivors*". In de literatuur worden verschillende voorbeelden gegeven van manieren waarop jongeren omgaan met risico's in achterstandsbuurten. Welke strategie een persoon aanneemt is gebaseerd op ervaringen en percepties van problemen in de buurt (Rasmussen et al., 2004; Cobbina et al., 2008).

Ten eerste kunnen jongeren kennis en regels ontwikkelen over een bepaald gebied. Hierdoor begrijpen ze bepaalde gebieden en weten ze hoe ze bepaalde situaties moeten interpreteren (Van der Burgt, 2015). In dit verband wordt gesproken over 'street literate' (Cahill, 2000) of 'street-wise' (Anderson, 1994). Het gaat hier om kennis over de buurt die gebaseerd is op ervaringen en wordt doorgegeven in de vorm van regels, grenzen opgesteld door ouders, tradities en collectieve wijsheid (Cahill, 2000). Het is een soort taal, bestaande uit strategieën en regels om veilig over straat te kunnen. Deze lijken spontaan en intuïtief, maar zijn eigenlijk bewust gecontroleerde handelingen. Jongeren zijn zich bewust van hun eigen gedrag in de openbare ruimte en hoe dit zich verhoudt tot andere personen en de omgeving. Dus, de handelingen die zij vormen voor het omgaan met risico's in de buurt zijn bewuste strategieën. Dit kunnen bewuste strategieën zijn die hen helpen bij het omgaan met risico's. Het gaat uiteindelijk om een gevoel van veiligheid in de buurt, dat gecreëerd wordt door dergelijke regels en strategieën in de openbare ruimte.

Een andere strategie voor het omgaan met risico's is 'cognitive mapping'. Dit houdt in dat personen categorieën construeren die onderscheid maken tussen veilige en gevaarlijke plaatsen, personen of tijden. In deze lijn verwijzen Visser, Sichling & Chaskin (2016) naar 'boundary work' of de constructie en reconstructie van 'symbolic boundaries'. Dit zijn conceptuele onderscheidingen gemaakt door personen om objecten, mensen, activiteiten en zelfs de tijd en ruimte te categoriseren. Mensen stellen grenzen op door verhalen die een manier zijn om dagelijkse ervaringen te interpreteren en te ordenen. Er bestaan twee vormen van 'boundary work': ruimtelijke strategieën en sociale strategieën. Het eerste verwijst naar het onderscheiden van plaatsen en ruimtes in

verschillende categorieën. Iemand kan, bijvoorbeeld, de straat voor zijn huis categoriseren als veilig en andere straten als onveilig. Sociale strategieën verwijzen naar activiteiten die proberen om positieve sociale relaties te onderhouden, lidmaatschap te definiëren en gedrag en normen reguleren.

De laatste strategie voor het omgaan met risico's in de buurt zijn vermijdingsstrategieën. Het gaat hier om het vermijden van bepaalde mensen en plaatsen met als doel zich veilig te voelen (Van der Burgt, 2015; Cobbinna et al., 2008). Vaak zit hier een tijdsdimensie aan wat betekent dat bepaalde plekken vermeden worden rond bepaalde tijden of dat jongeren helemaal niet naar buiten gaan in de avond (Van der Burgt, 2015). Deze strategie wordt vaak door meisjes gehanteerd. Daarnaast vertrouwen meisjes op anderen om zichzelf te beschermen tegen gevaar, bijvoorbeeld door 's avonds in gezelschap van mannen naar buiten te gaan. Dit soort beschermende strategieën worden ook door jongens gehanteerd, namelijk door in groepen te blijven (Cobbinna et al., 2008; Visser et al., 2016). Samen met vrienden naar buiten gaan of naar bepaalde plekken is een strategie die veel jongeren aannemen (Van der Burgt, 2015).

Jongeren kunnen dergelijke strategieën zelf ontwikkelen, maar regelmatig wordt het ook door ouders opgelegd. Zij bepalen op welke plekken in de buurt hun kind wel of niet mag komen. Er worden dus ruimtelijke grenzen geconstrueerd zoals hierboven al werd beschreven aan de hand van 'cognitive mapping' en 'symbolic boundaries'. Deze strategie gaat verder dan fysieke plekken; soms worden personen of groepen vermeden. Ouders kunnen bepalen met wie hun kinderen omgaan, bijvoorbeeld door een 'goede' school uit te kiezen of door naschoolse activiteiten (Pinkster & Fortuijn, 2009). Het opzoeken van kansen in de buurt is een andere manier voor het omgaan met wonen in een achterstandsbuurt. In de volgende paragraaf wordt besproken welke kansen in een buurt aanwezig kunnen zijn en hoe deze benut worden.

Omgaan met kansen

Aan de andere kant kunnen jongeren ook kansen in de buurt opzoeken waardoor zij vooruitkomen in het leven en hun achterstandswijk kunnen ontvluchten. In deze scriptie werd al eerder benadrukt dat achterstandswijken zowel negatieve als positieve kanten hebben die beiden invloed hebben op jongeren. Sociaal-emotionele resources in de buurt, zoals sociale netwerken, dragen bij aan de positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren (Anthony & Nicotera, 2008). Voornamelijk resources in de buurt die zorgen voor positief gedrag en ondersteunende relaties kunnen jongeren beschermen tegen andere negatieve invloeden van de buurt (Anthony & Nicotera, 2008). In deze scriptie wordt gekeken naar de sociale *resources* in de buurt als kans, namelijk sociaal kapitaal. Sociale contacten in de buurt geven toegang tot steun, informatie en kansen, bijvoorbeeld op het gebied van werk. "*Social capital is what we draw on when we get others, whether acquaintances, friends, or kin, to help us solve problems, seize opportunities, and accomplish other aims that matter to us*" (De Souza Briggs, 1998, p.178). Het gaat dus niet alleen om het oplossen van dagelijkse problemen, maar sociaal kapitaal is vooral een kans wanneer het een persoon vooruithelpt in het leven. In de wetenschappelijke literatuur wordt gesproken over 'to get by' en 'to get ahead' (De Souza Briggs, 1997). 'To get by' betreft ondersteuning waardoor personen 'door kunnen gaan' in het leven en dagelijkse problemen kunnen oplossen (de Souza Briggs, 1997). Een voorbeeld is een bekende die helpt met het repareren van je auto. Echter, dit zijn niet de relaties die iemand direct helpen om verder te komen in het leven. Dit komt omdat zij in hetzelfde

netwerk van familie en vrienden zitten en daardoor dezelfde problemen en personen kennen. Om vooruit te komen in het leven is het nodig om personen te kennen die anders zijn dan jijzelf en in een ander sociaal netwerk horen (De Souza Briggs, 1998). Deze personen hebben namelijk toegang tot andere kansen. Deze personen zorgen voor de tweede vorm van sociaal kapitaal; 'get ahead'. Dit betreft het veranderen of verbeteren van levensomstandigheden, bijvoorbeeld een bekende vragen om een aanbeveling voor een baan of studiebeurs (De Souza Briggs, 1997). Daarnaast kan sociaal kapitaal ook van emotionele waarde zijn doordat gevoelens van identiteit, vertrouwen en respect tegenover elkaar wordt bevorderd (MacDonald et al., 2005; Putnam, 2000). Bovendien kan het leiden tot buurtbinding en een gevoel van identiteit met de buurt (Curley, 2010; Witherspoon & Hughes, 2014). Kleinhans (2007) vond in zijn studie een associatie tussen buurtbinding en een aantal dimensies van sociaal kapitaal zoals normen, vertrouwen, sociale interacties en verenigingsleven. Deze bevinding wordt bevestigd door Curley (2010) die vond dat buurtbinding en een gevoel van veiligheid een belangrijke verklaring zijn voor sociaal kapitaal. Hoewel een verband tussen sociaal kapitaal en buurtbinding evident is, rest er nog onduidelijkheid over de richting van causaliteit: is sociaal kapitaal een verklaring voor buurtbinding of andersom? (Curley, 2010).

Ouders spelen een belangrijke rol bij het ontwikkelen van sociaal kapitaal. Coleman (1998) beargumenteert dat sociaal kapitaal ook binnen de familie kan bestaan, bijvoorbeeld wanneer ouders hun kind helpen bij het maken van huiswerk. Maar de familie zelf genereert ook sociaal kapitaal door de sociale relaties met andere families in de buurt en buurtorganisaties. Zij kunnen steun geven aan de familie en het kind en hen assisteren bij het opvoeden. Hierdoor wordt de kans op succesvolle uitkomsten, bijvoorbeeld een opleiding afronden, vergroot (Furstenberg & Hughes, 1995). Daarnaast vormen lokale instellingen zoals buurthuizen en jongerenorganisaties een belangrijke kans in de buurt voor jongeren vanwege de mogelijkheid tot het ontwikkelen en behouden van sociaal kapitaal (Curley, 2010). Lokale instellingen brengen bewoners samen en helpen bij het bereiken van gezamenlijke doelen en waarden (Curley, 2010). Door de mogelijkheid voor sociaal contact en informele sociale controle, wordt sociaal kapitaal in de buurt bevorderd (Curley, 2010).

Echter, sociaal kapitaal is niet gelijk verdeeld over groepen en personen. Er wordt verondersteld dat het gebrek aan sociaal kapitaal karakteristiek is voor achterstandswijken en bewoners belemmert in opwaartse mobiliteit (Curley, 2010). Het hebben van sociaal kapitaal zou daarom cruciaal zijn voor bewoners die het minder goed hebben. Er zijn ook studies die hechte sociale netwerken van sociaal-emotionele waarde vinden in achterstandswijken (MacDonald, Shildrick, Webster & Simpson, 2005; Clampet-Lundquist, 2007; Visser et al., 2015b). Maar er is ook een keerzijde, want sociaal kapitaal kan ook de groei bevorderen van netwerken die zorgen voor criminaliteit en geweld in de buurt, bijvoorbeeld door het verbinden van criminelen (Sampson, 2012).

Hoofdstuk 3: Methoden

In het volgende hoofdstuk worden de onderzoeksmethoden uiteengezet en verantwoord. Eerst wordt er stil gestaan bij de gekozen methoden: 'photo-voice' en focusgroep-interviews. Daarna komt de selectie van de respondenten, het onderzoeksgebied en de operationalisering aan bod. Het hoofdstuk sluit af met het benoemen van een aantal beperkingen van de methoden. De uitgebreide beschrijving van de methoden in dit hoofdstuk zal inzicht geven in de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

3.1 Beschrijving van de aanpak

De doelstelling van de scriptie is meer inzicht krijgen in de ervaringen en percepties van meisjes van hun woonbuurt en de invloeden van deze omgeving op het thuisgevoel in de buurt. Het onderzoek vindt plaats in de Geuzenwijk, een buurt in Utrecht. De hoofd –en deelvragen van dit onderzoek zijn als volgt:

Hoe ervaren Turkse en Marokkaanse meisjes positieve en negatieve kenmerken van de Geuzenwijk en hoe heeft deze omgeving invloed op het thuisvoelen in de buurt?

1. Wat zijn volgens de Turkse en Marokkaanse meisjes positieve en negatieve plekken in de buurt en waarom?
2. Wat is de invloed van deze buurtomgeving op het thuisvoelen in de buurt?
3. Op welke manier gaan de meisjes om met kansen en risico's in de buurt?

Het onderzoek bestaat uit twee fases die leiden tot het beantwoorden van de onderzoeksvragen. In de eerste fase werden Turkse en Marokkaanse meisjes tussen de 12 en 15 jaar uit de Geuzenwijk gevraagd om foto's te nemen van positieve en negatieve plekken in hun woonbuurt. Het geven van camera's aan mensen zodat zij hun dagelijkse realiteiten kunnen vastleggen wordt ook wel photo-voice genoemd (Wang, 2006). Vervolgens werden in de tweede fase focusgroep-interviews gehouden met dezelfde meisjes. Beiden methoden zijn kwalitatieve onderzoeksmethoden. Volgens Boeije (2014, p.22) zijn dit: "*strategieën voor de systematische verzameling, organisatie, en interpretatie van tekstueel materiaal dat is verkregen door gesprekken of observaties met het doel concepten te ontwikkelen die ons helpen om sociale verschijnselen in hun natuurlijke context te begrijpen met de nadruk op betekenissen, ervaringen, en gezichtspunten van alle betrokkenen.*" Kwalitatieve onderzoeksmethoden, zoals interviews en visueel materiaal, zijn geschikt voor dit onderzoek om verschillende redenen. Ten eerste stelt Boeije (2014) dat kwalitatief onderzoek als doel heeft het begrijpen van sociale verschijnselen in hun natuurlijke context. Dit staat centraal in deze scriptie. Thuisvoelen is het sociale verschijnsel waar dit onderzoek meer inzicht in verschaft. Dit verschijnsel wordt onderzocht in de natuurlijke context, namelijk de buurtomgeving. Ten tweede staat de respondent centraal in kwalitatief onderzoek; de nadruk ligt op *hun* ervaringen, betekenissen en gezichtspunten (De Boer & Evers, 2015; Boeije, 2014). Dit gebeurt ook in deze scriptie. Meisjes uit de Geuzenwijk staan centraal, het zijn *hun* percepties en ervaringen met de buurt die belicht worden. De onderzoeksonderwerpen worden dus benaderd vanuit het oogpunt van de meisjes. Bovendien is het achterhalen van dergelijke ervaringen, percepties en betekenissen een van de doelen van kwalitatieve methoden (De Boer & Evers, 2015; Boeije, 2014).

3.2 De respondenten

Deze scriptie gaat over de ervaringen en percepties van Turkse en Marokkaanse meisjes met hun woonbuurt, de Geuzenwijk. Meisjes tussen de 12 en 15 jaar zijn de respondenten. In totaal zijn er 15 meisjes geïnterviewd in zes groepsinterviews die tussen de 55 en 90 minuten duurde. Wat betreft leeftijd en etniciteit was er een goede verdeling. De meerderheid, 13 meisjes, volgen een VMBO opleiding, één volgt TL/Havo en één Havo/Vwo. Alle meisjes geven aan dat ze het idee hebben dat ze thuis goed rondkomen. Van de 15 respondenten geven 5 meisjes aan dat een of beide ouders geen baan heeft, de ouders van 10 andere meisjes hebben wel een baan. Alle respondenten wonen hun hele leven in de Geuzenwijk. Ze zijn er geboren of op jonge leeftijd naar toe verhuisd. De respondenten kennen elkaar uit de buurt en van de jongerenorganisatie JoU waar ze allemaal actief zijn. Een of twee keer in de week gaan ze naar het jongeren centrum en daarbuiten nemen ze deel aan georganiseerde activiteiten.

Er is gekozen voor deze leeftijdscategorie omdat het effect van de buurtomgeving waarschijnlijk het sterkst is tijdens de adolescentie (Ellen & Turner, 2000). Jongeren krijgen meer verantwoordelijkheden en zelfstandigheid, ze kunnen op eigen houtje de buurt doorkruisen en besteden meer tijd met leeftijdsgenoten dan thuis met de familie (Ellen & Turner, 2000). Daarnaast is dit ook de leeftijd waarop jongeren in Nederland naar de middelbare school gaan en zich dus meer door de buurt bewegen. Daarnaast zijn er ook pragmatische overwegingen. Op deze leeftijd hebben jongeren het vermogen om een eigen mening te vormen en hun gedachten uit te spreken. Jongeren in deze leeftijdsgroep, in vergelijking met kinderen onder de 12 jaar, kunnen beter nadenken over de positieve en negatieve kanten van de buurt en dit beargumenteren. Op deze manier is een discussie mogelijk wat betreft de onderwerpen van deze scriptie. Dit zou met een jongere groep een grotere uitdaging zijn. De keuze voor de bovengrens van 15 jaar is een pragmatische overweging. Meisjes tussen de 12 en 15 jaar waren makkelijker te bereiken omdat zij aangesloten zijn bij de jongerenorganisatie. Oudere tieners zijn niet aangesloten bij de jongerenorganisatie en waren dus moeilijker te bereiken. Gezien de tijd is gekozen voor een meer afgebakende groep meisjes tot 15 jaar. Bovendien was de zomerperiode een factor om rekening mee te houden aangezien veel hogere klassen rond die tijd een tentamenweek of eindexamens hebben.

De keuze voor meisjes met een Turkse en Marokkaanse achtergrond is veelvoudig. Ten eerste was het gezien de tijdsplanning verstandig om een goed afgebakende groep te nemen. Meisjes waren via de jongerenorganisatie makkelijker te bereiken dan jongens en meer bereidwillig om te participeren. Ten tweede, er zijn verschillen op het gebied van ervaringen en gebruik van de openbare ruimte naar sekse, leeftijd en etniciteit (Karsten 2003; Karsten, Kuiper & Reubsaet, 2001). Meisjes gebruiken de openbare ruimte anders dan jongens, zowel in tijd als in activiteiten (Karsten, 2003; Holloway & Valentine, 2000). Ze gebruiken plekken minder vaak en blijven dichterbij huis. Vooral Turkse en Marokkaanse jongeren blijken meer aan huis verbonden te zijn. Bovendien verschillen de vrijetijdsactiviteiten van Turkse, Marokkaanse en Nederlandse jongeren sterk van elkaar (Karsten et al., 2001). Ook blijkt dat de ervaringen van meisjes in de openbare ruimte vaak negatiever zijn dan van jongens, ze worden bijvoorbeeld vaker bedreigd (Karsten, 2003; Gardner, 1995). Vanwege deze verschillende ervaringen en activiteiten in de openbare ruimte, zijn meisjes een interessante groep om te onderzoeken. Hoewel er al onderzoek is gedaan naar de vrijetijdsactiviteiten van Turken en Marokkanen, is er nog weinig bekend over hun percepties van de buurt en thuisvoelen. Bovendien wordt er in

de Nederlandse context veel geschreven over probleemgroepen, maar minder over de gewone jeugd zoals Turkse en Marokkaanse meisjes tussen de 12 en 15 jaar.

De respondenten kregen een vergoeding in de vorm van een VVV-bon ter waarde van €10. Dit trok de meeste respondenten over de streep om te participeren aan het onderzoek. Echter, tijdens de focusgroep-interviews gaven de meeste respondenten aan dat het maken van foto's, tegen hun eigen verwachtingen in, leuk was om te doen en hun interesse in het onderzoek meer had aangewakkerd.

Selectie van respondenten

De respondenten zijn benaderd via Stichting Jongerenwerk Utrecht (JoU). Dit is een jongerenorganisatie die actief is in heel Utrecht met een jongerencentrum in Zuilen, dichtbij de Geuzenwijk. Veel jongeren uit de Geuzenwijk komen op regelmatige basis naar dit jongerencentrum van JoU. De jongerenwerkers van JoU dienden als gatekeepers voor dit onderzoek. Gatekeepers zijn mensen die de toegang tot de onderzoekspopulatie bepalen (Evers & De Boer, 2015). Via deze gatekeepers werd het eerste contact gelegd met de meisjes. Het voordeel van het werven van respondenten via een dergelijke jongerenorganisatie is dat het de kans van slagen vergroot. Daarnaast kan het zijn dat deze meisjes zich wellicht meer betrokken voelen bij de buurt en daarom meer gemotiveerd zijn om tijdens de focusgroep-interviews hun mening te laten horen. Echter, deze aanpak heeft ook enkele nadelen welke besproken worden in paragraaf 3.5.

3.3 Photo-voice

De eerste deelvraag luid: *"Wat zijn volgens de Turkse en Marokkaanse meisjes positieve en negatieve plekken in de buurt en waarom?"*. Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van foto's gemaakt door meisjes tussen de 12 en 15 jaar. Respondenten hebben in zelf samengestelde twee- en drietallen foto's gemaakt van plekken in hun woonbuurt die zij waarnemen als positief of negatief. Ze werden gevraagd tussen de vijf en tien foto's te maken met hun eigen smartphone. De keuze voor dit aantal had te maken met een theoretisch verzadigingspunt en de tijd die beschikbaar is voor het onderzoek. De verwachting was dat meer dan tien foto's geen nieuwe informatie zou opleveren. Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met de tijd, meer dan tien foto's zou wellicht té veel materiaal opleveren om in de gegeven tijd te analyseren en verwerken. De foto's werden via de applicatie WhatsApp verzonden naar de onderzoeker. Deze aanpak was zowel voor de respondenten als de onderzoeker zeer pragmatisch. Iedere respondent beschikte over een smartphone met camera en de foto's konden met één handeling worden verzonden. Hierdoor werd participeren in het onderzoek gemakkelijker en aantrekkelijker voor de meisjes. Ook het uitvoeren van de opdracht in kleine groepjes werd goed ervaren en zorgde ervoor dat het participeren in het onderzoek gemakkelijker werd. In eerste instantie was het een individuele opdracht. Echter, de respondenten hadden op eigen initiatief groepen samengesteld voor de focusgroep-interviews en aan de onderzoeker voorgesteld om in dezelfde groepen de foto's te maken. Deze aanpak was pragmatisch en vergrootte de kans van slagen. In de groepsinterviews is wel nagegaan of er overeenstemming was over de gemaakte foto's. Dit was het geval en een aantal respondenten hadden op eigen initiatief, individueel, nog extra foto's gemaakt.

Verantwoording photo-voice

Het geven van camera's aan mensen zodat zij hun dagelijkse realiteiten kunnen vastleggen wordt ook wel photo-voice genoemd (Wang, 2006). Deze kwalitatieve methode heeft drie doelen: (1) alledaagse realiteiten vastleggen; (2) in de context van buurtonderzoek dialoog en kennis verschaffen over sterke en zwakke kanten van buurten en gemeenschappen; en (3) beleidsmedewerkers bereiken (Wang, 2006). Bij dit laatste doel gaat het om het gebruik van foto's als communicatiemiddel voor beleidsmedewerkers (Wang & Redwood-Jones, 2001). Omdat jongeren vertrouwd zijn met hun buurtomgeving hebben zij een voordeel ten opzichte van beleidsmedewerkers en andere professionals in hun vermogen om sterke en zwakke punten in de omgeving te communiceren. Door middel van foto's is het mogelijk het perspectief te laten zien van een groep die in het algemeen weinig toegang heeft tot beleidsmedewerkers of andere professionals die besluiten over hun buurtomgeving (Wang & Burris, 1994). Het is van belang om naar deze bewoners te luisteren waarbij foto's als communicatiemiddel kan dienen.

Photo-voice als methode sluit goed aan bij deze scriptie. Net als bij photo-voice ligt de focus van dit onderzoek bij de alledaagse realiteiten en bij sterke en zwakke kanten van de buurt, namelijk de positieve en negatieve plekken in de woonbuurt volgens meisjes. De foto's die de meisjes maken van deze plekken laten de alledaagse realiteiten zien evenals de sterke en zwakke kanten van de buurt. Daarnaast is photo-voice een passende methode in onderzoek onder jongeren. Jongeren van de leeftijd zoals in dit onderzoek hebben niet dezelfde capaciteiten als volwassenen om complexe gevoelens onder woorden te brengen (Stedman et al., 2011). Het maken van foto's kan dan een handig hulpmiddel zijn om deze gevoelens over te brengen aan de onderzoeker. Daarnaast helpt het de respondenten om voorafgaand aan de focusgroep-interviews bewuster te worden van de buurt. Zoals Van Auken, Frisvoll & Stewart (2010) beargumenteren: "*photos can provide tangible stimuli for more effectively tapping into informants' tacit, and often unconscious, consumption of representations, images, and metaphors*" (p.373). Respondenten hebben wellicht nog niet bewust nagedacht over welke plekken in de buurt zij als negatief en positief waarnemen en waarom. Het beantwoorden van de vragen tijdens het interview met betrekking tot deze plekken is dan moeizaam. Echter, door van tevoren foto's te maken worden respondenten gedwongen om na te denken over hun buurt. Hierdoor worden ze zich wellicht meer bewust van hun ervaringen en percepties met de buurt waardoor de interviews beter verlopen. Een ander voordeel volgens wetenschappers is dat photo-voice helpt in het reduceren van verschillen in macht, klasse en kennis tussen de respondenten en de onderzoeker (Stedman et al., 2011; Van Auken et al., 2010). In plaats van simpelweg te reageren op de vragen van de onderzoeker, wordt de fotograaf expert in het demonstreren van wat er bijzonder is aan de gefotografeerde plekken. Dit kan de respondenten een gevoel geven van *empowerment* en zelfstandigheid waardoor machtsverschillen verminderen en respondenten zich wellicht vrijer durven uit te spreken (Stedman et al., 2011; Van Auken et al., 2010). Ten slotte wijzen wetenschappers erop dat photo-voice een ander soort kennis produceert dan "woorden" en "cijfers". Foto's reflecteren de realiteit terwijl interviews of cijfers meer ingaan op de interpretatie van de realiteit (Stedman et al., 2011). Harper (1994), zoals aangehaald in Stedman et al. (2011, p.133) beargumenteert: "*photography captures not only what is really there but also the symbols and meanings attributed to phenomena*". Foto's kunnen dus betekenissen uitdrukken die moeilijker te verwoorden zijn of in cijfers uit te drukken. Dit

is vooral toepasselijk voor dit onderzoek omdat thuisvoelen ingaat op symbolen en betekenissen van de omgeving. Photo-voice zou dus een passende methode zijn om tot beantwoording te komen van de onderzoeksvragen in deze scriptie, vooral in combinatie met interviews. Triangulatie van verschillende onderzoeksmethoden, zoals foto's en focusgroep-interviews in deze scriptie, wordt gezien als een mooie kans voor onderzoek naar thuisvoelen (Stedman et al., 2010). De methodes kunnen elkaar aanvullen waardoor een meer holistisch beeld wordt gecreëerd (Hemming, 2007). Hierdoor kan dit onderzoek tot nieuwe inzichten leiden en wordt de validiteit bevorderd.

3.4 Focusgroep-interviews

Naast het maken van foto's zijn focusgroep-interviews gehouden om tot beantwoording van de onderzoeksvragen te komen. De foto's vormden het beginpunt van de interviews. Het interview was semigestructureerd wat inhoudt dat de onderwerpen en de interviewvragen vastliggen maar de volgorde van de vragen kan afwijken (Baarda et al., 2013). Respondenten legden uit welke plekken ze gefotografeerd hadden en waarom deze plekken als positief of negatief werden waargenomen. Vervolgens werden vragen gesteld met betrekking tot thuisvoelen en het omgaan met risico's en kansen in de buurt. De volledige topiclijst staat in bijlage B, pagina 85. Voorafgaand aan het interview werd een korte inleiding gegeven waarin de onderzoeker zichzelf introduceerde en inging op: doel van het onderzoek en het interview, waarom ze zijn gevraagd om te participeren, verloop en duur van het interview, confidentialiteit en de regels tijdens het interview. Een regel was bijvoorbeeld dat alle antwoorden goed zijn en dat de respondenten niet door elkaar heen praten.

Wat betreft de samenstelling van de groepen werd ervoor gekozen om de respondenten zelf de groepen te laten samenstellen. Hierdoor zaten vriendinnen bij elkaar en kon een vertrouwde sfeer gecreëerd worden. Groepjes bestonden uit 2 tot 3 respondenten. Dit was een overzichtelijk aantal voor de onderzoeker en zorgde ervoor dat iedere respondent aan het woord kwam. Om de betrouwbaarheid van de interviews te verhogen werden de gesprekken met toestemming van de respondenten opgenomen. Om de betrouwbaarheid van de onderzoeksgegevens verder te bevorderen werden notities gemaakt van eventuele bijzonderheden zoals de sfeer in de groep of het humeur van een respondent. Ook werden bijzonderheden met betrekking tot de onderzoeker die de onderzoeksresultaten eventueel kunnen beïnvloeden opgeschreven zoals spanning of vraagtechnieken. Deze toevalligheden kunnen de betrouwbaarheid van de onderzoeksgegevens beïnvloeden en daarmee de kwaliteit ervan. Het is goed om hiervan bewust te zijn tijdens de analyse. Na de eerste twee groep-interviews is gereflecteerd op de topiclijst en zijn een aantal vragen wat betreft de formulering aangepast. Dit was ook een gelegenheid voor de onderzoeker om te reflecteren op de vraagtechnieken.

Verantwoording interviews

Een kwalitatief interview is een gesprek waarin de interviewer vragen stelt over gedragingen, gevoelens, opvattingen, houdingen en ervaringen aan één of meer respondenten (Maso & Smaling, 1998; Evers & De Boer, 2015). Deze vorm van informatieverzameling is geschikt voor dit onderzoek om meerdere redenen. Interviews wordt gebruikt wanneer de onderzoeker de leefwereld van de respondent probeert te begrijpen en doorgronden. Het doel van het interview is om informatie te verkrijgen over de perspectieven, belevingen en betekenissen die mensen opbouwen met betrekking tot gebeurtenissen en ervaringen in hun leven (Evers & De Boer, 2015). De effecten hiervan

op hun leven wordt ook vaak onderzocht met behulp van interviews. In deze scriptie gebeurt precies hetzelfde. Zoals eerder gesteld is het doel van deze scriptie om meer inzicht te krijgen in de ervaringen en percepties van meisjes van de woonbuurt. In het onderzoek geven de meisjes aan welke buurtkenmerken zij als positief en negatief ervaren. Het gaat dus om ervaringen van de meisjes met hun buurt, maar ook om de betekenissen hiervan. Volgens Evers & De Boer (2015) is het doel van interviewen juist om dit te achterhalen. Daarnaast wordt in deze scriptie onderzocht wat de invloed is van de buurtomgeving op thuisvoelen. Ook hier ligt de nadruk op ervaringen, de betekenis van de buurt en gevoelens bij bepaalde plekken.

Een focusgroep-interview wordt gedefinieerd als: "*a carefully planned discussion, designed to obtain perceptions on a defined area of interest in a permissive, non-threatening environment*" (Gibson, 2007, p.474). Het doel van het focusgroep-interview is verbonden met dat van kwalitatieve onderzoeksmethoden in het algemeen: het produceren van kwalitatieve data die inzicht geven in de verschillende percepties, motivaties, zorgen en meningen van de respondenten (Gibson, 2007). Een focusgroep-interview heeft een aantal voordelen ten opzichte van een individueel interview. Deze zijn meegenomen in het besluit tot een focusgroep-interview. Ten eerste kunnen respondenten elkaar inspireren en op ideeën brengen (Baarda et al., 2013). Door het luisteren naar de antwoorden en meningen van anderen kan iemand zijn eigen ideeën en meningen aanpassen of juist instemmen met de ander. Deze reacties waren wellicht niet spontaan gekomen tijdens een individueel interview (Bryman, 2012). Aan de andere kant kunnen respondenten zich ook geremd voelen door de aanwezigheid van andere respondenten. In dit onderzoek werd dit probleem opgelost door de respondenten zelf de groepen te laten samenstellen. Naar mening van de respondenten en de onderzoeker pakte dit positief uit. Groepen werden snel en op natuurlijke wijze samengesteld en vriendinnen zaten bij elkaar. Het tweede voordeel van een groepsinterview is dat verschillen in perspectieven tussen respondenten onderzocht kunnen worden. Meisjes kunnen onderling verschillende percepties en ervaringen hebben met hun buurt en anders denken over thuisvoelen. Omdat respondenten op elkaar kunnen reageren komt dit in groepsinterviews duidelijker naar voren dan tijdens een individueel interview. Ten slotte is de keuze voor een groepsinterview ook vanuit pragmatisch oogpunt gemaakt. Dit onderzoek heeft te maken met een jonge onderzoekspopulatie waarvoor het wellicht minder spannend is om het interview in groepsverband te doen dan individueel. Voor een goed verloop van de interviews is het belangrijk dat de respondenten zich veilig en ontspannen voelen. Door het interview in groepen te doen, met vriendinnen, kan dit bereikt worden. Dit punt wordt ook benadrukt door Bryman (2012) die stelt dat machtsrelaties, en daarmee spanningen, tussen de onderzoeker en respondent verkleind worden in groepsinterviews omdat respondenten voor een deel de richting van het interview kunnen overnemen. Hierdoor komen de denkbeelden van de respondenten meer naar voren dan tijdens individuele interviews.

De samenstelling van de groep is belangrijk voor de kwaliteit van de interviews. Volgens Evers (2015) is de vuistregel voor de groepssamenstelling het gemak waarmee de respondenten met elkaar van gedachten kunnen wisselen over het onderzoeksonderwerp. Daarom was het belangrijk om een veilige en vertrouwde omgeving te creëren voor de respondenten zodat zij vrijuit durven te spreken. Hieraan werd beantwoord door de respondenten zelf tweetallen en drietallen te laten vormen. Het voordeel hiervan is dat de respondenten met vertrouwde personen, hun vriendinnen, het interview deden waardoor een veilige omgeving, zonder spanningen, gecreëerd kon

worden. Omdat respondenten zich durven uit te spreken heeft dit de betrouwbaarheid van de informatie bevorderd. De rol van de onderzoeker speelt ook mee bij het creëren van een veilige en vertrouwde omgeving. Bij sommige respondenten waren er nauwelijks spanningen te zien en zij voelden zich snel vertrouwd bij de onderzoeker. De meeste respondenten kwamen na een poosje 'los' en verdwenen de spanningen.

De analyse

De opnames zijn getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van Nvivo. De analyse kende twee fases; exploratie- en specificatiefase (Baarda et al., 2013). In de exploratiefase werd het materiaal 'grof' verkend door open te coderen. Segmenten werden gecodeerd op basis van het onderwerp dat werd besproken, achterliggende ideeën en letterlijke woorden van de respondent. Dus, waar gaat de tekst over? Dit leverde een aanzienlijk aantal losse codes op. Daarna werd gereflecteerd op de codes en werden codes die hetzelfde betekenden samengevoegd onder bestaande of nieuwe codes. Een voorbeeld: de code 'chillen en praten' werd 'ontspanning' en 'voetballen' en 'wandelen' werden samengevoegd en kregen de naam 'bewegen'. Zo ontstond een aantal 'first order nodes' met 'child nodes', de eerste tekenen van een boomstructuur. Gaandeweg werd gereflecteerd op wat de codes opleverden aan nieuwe inzichten en het beantwoorden van de onderzoeksvragen (Baarda et al., 2013). Dit werd meegenomen naar de tweede fase, de specificatiefase, waarin de codes afkomstig uit de eerste fase werden geordend. Deze fase stond in het teken van axiaal coderen: het ordenen van codes zodat ze verwijzen naar de concepten (Baarda et al., 2013). Codes die naar hetzelfde verwijzen werden ondergebracht bij nieuwe 'first order nodes' waarbij gekeken werd naar concepten uit de literatuur. Een voorbeeld: bij 'sociale leefomgeving' werden de codes 'sociaal netwerk' en 'sociale desorganisatie' gecreëerd. Hierdoor werden codes uit de eerdere fase geordend, ontstond er meer structuur en werden de verschillende thema's beter zichtbaar. Daarbij werd ook gereflecteerd op de onderzoeksvragen en of het mogelijk was om deze te beantwoorden aan de hand van de huidige codeboom. Voor het uitwerken van de resultaten vormden de codes de hoofdthema's en werden codes met elkaar vergeleken in hoe ze voorkwamen in verschillende segmenten. In de eerste exploratiefase liep het open coderen en axiaal coderen door elkaar, maar tegen het einde werd alleen nog axiaal gecodeerd om een onderliggende structuur in kaart te brengen. In bijlage C, pagina 89, zijn afbeeldingen te vinden van de codeboom in verschillende stadia om een beter idee te geven van de ontwikkeling van de codeboom.

3.5 Selectie van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied van deze scriptie betreft de Geuzenwijk in Utrecht (zie kaart in bijlage A, pagina 84). De keuze voor deze buurt is veelvoudig. Ten eerste was de Geuzenwijk voorheen een achterstandswijk en werd de buurt in 2007 benoemd tot krachtwijk wat tot doel had de maatschappelijke omstandigheden en de leefomgeving te verbeteren (Gemeente Utrecht Onderzoek, 2016). Op een aantal thema's heeft de buurt een positieve ontwikkeling meegemaakt. Echter, de buurt blijft achtergesteld ten opzichte van andere buurten in Utrecht. Vooral de netheid van de openbare ruimte, jongerenoverlast, woninginbraken en onveiligheidsgevoelens zijn aandachtspunten (zie hoofdstuk 4 voor een uitgebreide beschrijving). Deze problemen in de fysieke en sociale omgeving kunnen leiden tot negatieve ervaringen en percepties van de buurt. Daarnaast kan dit van invloed zijn op het thuisvoelen in de buurt. Hierdoor is de Geuzenwijk een geschikt en interessant onderzoeksgebied. De tweede reden heeft te maken met het hoge percentage bewoners dat bij eerder onderzoek aangaf zich niet thuis te voelen in de

buurt (14%) en de buurt onprettig vindt (17%) (WistUData, 2016). Echter, deze cijfers hebben geen betrekking op alleen *jongeren*, laat staan meisjes en jongens. Het is dus niet bekend hoe jongeren zich thuis voelen in de Geuzenwijk en of zij de buurt net zo onprettig ervaren als volwassenen. Daarnaast is het ook niet bekend waarom deze cijfers relatief hoog zijn en welke factoren uit de omgeving hieraan bijdragen. Op dit gebied is er dus meer kennis nodig. De derde reden voor de selectie van het onderzoeksgebied komt vanuit de vraag van de Gemeente Utrecht. Dit onderzoek wordt tevens in opdracht van de gemeente geschreven en zij hadden de wens uitgesproken voor de wijk Zuilen (waarin de Geuzenwijk gelegen is) als onderzoeksgebied. Er is nog weinig onderzoek verricht in Zuilen, in het bijzonder de Geuzenwijk. Dus, vanuit een maatschappelijk oogpunt was er vraag naar meer kennis over de manier waarop jongeren in de Geuzenwijk hun buurt ervaren. Een verdere beschrijving van de Geuzenwijk wordt gegeven in het volgende hoofdstuk, pagina 44.

3.6 Operationalisering

Dit onderzoek kent een aantal begrippen welke lastig te definiëren zijn. Deze moeten uitgewerkt worden naar begrijpelijke concepten zodat ze onderzocht kunnen worden. In deze scriptie gaat het om de begrippen: de buurt, plekken, thuisvoelen, kansen en risico's. In de volgende paragrafen worden definities gegeven en wordt uitgelegd hoe deze begrippen zijn onderzocht. Er moet benadrukt worden dat bij ieder begrip is uitgegaan van de interpretatie van jongeren.

De buurt

In deze scriptie gaat het om ervaringen en percepties van jongeren met en van 'hun buurt'. Wat betreft de methode geeft dit een uitdaging aangezien 'de buurt' een onduidelijk begrip is en voor iedereen anders is (Galster, 2001; Nicotera, 2008; Dietz, 2002). Daarom is aan de respondenten gevraagd wat zij zien als de grenzen van hun buurt. Daarbij werd een kaart van de buurt gebruikt als hulpmiddel waar de respondenten de grenzen konden tekenen.

Plekken

In deze scriptie geven jongeren aan wat zij positieve en negatieve plekken in de buurt vinden. Door middel van foto's en focusgroep-interviews is dit onderzocht. Respondenten werden gevraagd foto's te maken van wat zij zien als positieve en negatieve plekken. Plekken zijn betekenisvolle locaties (Lewicka, 2011) en kunnen gedefinieerd worden als: "*any environmental locus in and through which individual or group actions, experiences, intentions, and meanings are drawn together spatially*" (Seamon, 2015, p.11). Het gaat dus om plaatsen in de buurt die een positieve of negatieve betekenis hebben voor de respondenten (Leary, 2009). Daarom is gevraagd wat een bepaalde plek betekent voor de respondent en waarom. Deze plekken kunnen verschillen in schaal: een plaats of plek kan een plein, speeltuin, straat, gebouw, wijk, landschap of regio betreffen (Seamon, 2015). Volgens Lefebvre vinden zowel fysieke als sociale processen plaats in de ruimte (Leary, 2009). Dus, de ervaringen van jongeren met bepaalde plekken kan betrekking hebben op de fysieke omgeving (zoals de kwaliteit van woningen of afval op straat) en de sociale omgeving (zoals interacties met vrienden) van die plek. Een definitie van positieve en negatieve plekken wordt niet gegeven omdat het gaat om het perspectief van de respondent: wat zij zien als positief en negatief.

Thuisvoelen

Het tweede begrip in deze scriptie is 'thuisvoelen'. In deze scriptie gaat het om de invloed van plekken op thuisvoelen. Maar hoe is hiernaar gevraagd in dit onderzoek? Allereerst is een duidelijke definitie nodig welke geleend wordt van Van der Graaf (2008, p.263): "*Thuisvoelen is de emotie van betrokkenheid op de omgeving: plaatsen krijgen betekenis in en door de sociale en culturele uitwisselingen die zich er afspelen en worden, op hun beurt, gebruikt om uitdrukking te geven aan persoonlijke identiteiten.*" Oftewel, thuisvoelen is een gevoel dat mensen hebben bij een plek. Om de respondenten wat meer vertrouwd te maken met het begrip werd gevraagd wat de respondenten zelf verstaan onder thuisvoelen en hoe dat voor hen voelt. Dit werd in een mindmap weergegeven. Vervolgens werd naar voorbeeld van ander onderzoek (Cuba & Hummon, 1993; Hidalgo & Hernandez, 2001; Van der Graaf & Duyvendak, 2009a) de directe vraag gesteld: '*Voel je je thuis in de buurt?*'. Meer diepgang werd gecreëerd met de vervolgvragen, 'waarom wel/niet?', 'waar merk je dit aan?' en 'wat maakt het dat jij je hier thuisvoelt?' Vervolgens werd verder ingegaan op de invloed van plekken op thuisvoelen. Allereerst werd gevraagd op welke specifieke plekken in de buurt, inclusief de gefotografeerde foto's, respondenten zich thuis voelen en waardoor. De betekenis en emoties van en bij een plek spelen een belangrijke rol bij het thuisgevoel (Seamon, 2015; Stedman et al., 2011). Dus, om te achterhalen wat de invloed van plekken is op het thuisgevoel werd gevraagd naar de betekenis van deze plekken, hoe de plek betekenis heeft gekregen en wat dit met het thuisgevoel doet. Volgens de literatuur wordt een thuisgevoel gecreëerd door ervaringen en sociale interacties op bepaalde plekken (Rubinstein & Parmelee, 2012; Low & Altman, 1992). Daarom werd aan de respondenten gevraagd naar de ervaringen op plekken waar zij zich thuis voelen en met welke personen zij deze ervaring delen. Een gevoel van trots wordt vaak gebruikt als indicatie voor hechting aan een bepaalde plek zoals de buurt, stad of woning (Lewicka, 2011, Van der Graaf, 2015). Daarom is gevraagd aan de respondenten of zij trots zijn op de buurt en de betekenisvolle plekken die de respondent zelf aangaf. Uit de literatuur blijkt dat mensen zich sociaal en fysiek kunnen hechten aan de buurt. Dit geeft inzicht in hoe jongeren zich thuis voelen. Sociale hechting is de hechting aan mensen die in een bepaalde plek wonen. Daarom is gevraagd of er bepaalde mensen zijn waardoor respondenten zich thuis voelen en of organisaties zoals JoU bijdragen aan het thuisgevoel in de buurt. Fysieke hechting betreft de hechting aan de fysieke/materiële omgeving zoals een straat of park. De wens om te verhuizen en het verlaten/missen van de fysieke plek (dus niet de mensen in de buurt) duidt op fysieke buurthechting (Van der Graaf, 2009; Hidalgo & Hernandez, 2001). Daarom werden de volgende vraag gesteld: '*Stel deze plek verdwijnt, zou je het dan missen?*'. Als laatste is gevraagd naar plekken waar respondenten zich niet thuis voelen zodat kan worden achterhaald welke factoren in de omgeving bijdragen aan het thuisgevoel in de buurt.

Kansen en risico's

Risico's worden gezien als problemen in de buurt die een belemmering vormen in het leven van jongeren. Dit kan betrekking hebben op de fysieke omgeving, zoals verval en criminaliteit, of de sociale omgeving zoals een slechte invloed van peers. Kansen in de buurt worden in dit onderzoek beschouwd als personen of organisaties die jongeren helpen om vooruit te komen in het leven. Dit is gebaseerd op de wetenschappelijke literatuur van 'get ahead' als vorm van sociaal kapitaal (De Souza Briggs, 1997; 1998). Belangrijk bij deze definities is het perspectief van de respondenten, oftewel, wat zij zien als een risico en kans in de buurt. 'Omgaan' wordt gedefinieerd als: "*constantly changing*

cognitive and behavioral efforts to manage specific external and/or internal demands” (Rasmussen et al., 2004). Omgaan met risico’s kan bijvoorbeeld betrekking hebben op het gedrag, zoals het vermijden van bepaalde plekken, en het cognitieve, zoals het construeren van categorieën. In het interview is allereerst geprobeerd een algemeen beeld te krijgen van de risico’s en kansen in de buurt volgens de jongeren. Vervolgens is er dieper ingegaan op de genoemde risico’s en kansen om te achterhalen hoe respondenten hiermee omgaan en op welke manier het hen vooruithelpt of belemmert. Uit de literatuur blijkt dat jongeren vermijdingsstrategieën aannemen als een manier van omgaan met risico’s (Cobbina et al., 2008; Visser et al., 2016). Daarom is ook gevraagd of respondenten risicovolle plekken of groepen weleens mijden. Wat betreft de kansen is eerst uitgelegd wat ‘kansen in de buurt’ inhoudt omdat werd verwacht dat dit voor de respondenten lastig te begrijpen was. ‘Kansen in de buurt’ werd uitgelegd als: “een buurt kan ook positieve kanten hebben. Een buurt kan bijvoorbeeld kansen bieden waardoor je vooruit wordt geholpen in het leven.” Soms werd dit verder uitgelegd met “iets of iemand waardoor je leven beter wordt”, wanneer dit niet voldoende was. Er werd gevraagd welke kansen er in de buurt zijn die de respondenten vooruit helpen. Daarnaast werd meer specifiek gevraagd naar welke personen en organisaties de respondenten vooruit kunnen helpen en werd als ‘probing question’ gevraagd of JoU als kans gezien kan worden. Om te achterhalen hoe jongeren omgaan met deze kansen is gevraagd of ze de besproken kansen expres opzoeken en gebruiken. Ook is gevraagd of positieve plekken expres opgezocht worden. Bij zowel kansen als risico’s is gevraagd naar voorbeelden om de informatie te ondersteunen. Om te achterhalen of er verschillen bestaan per geslacht, is er gevraagd of er meer kansen en risico’s bestaan voor meisjes of jongens en waar men dit aan merkt.

3.7 Beperkingen van de methoden

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksmethoden uiteengezet en verantwoord. Het is belangrijk om bewust te zijn van de beperkingen van de methoden. Hoewel het selecteren van respondenten via de jongerenorganisaties JoU zeer praktisch is, heeft dit ook enkele nadelen voor de uitkomsten van dit onderzoek. Het kan ervoor zorgen dat er bias optreedt: een vertekening van waarnemingen en resultaten. De respondenten komen regelmatig (een of twee keer per week) bij elkaar in het jongerencentrum en participeren in de georganiseerde activiteiten. Dit kan hun beeld van de buurt tot een zekere hoogte al beïnvloeden. Het kan zijn dat deze jongeren gemotiveerder zijn om zich in te zetten voor de buurt en een positievere blik hebben op de buurt dan jongeren die niet zijn aangesloten bij de jongerenorganisatie. Daarnaast kan het zijn dat deze jongeren zich meer thuis voelen in de buurt, juist doordat ze aansluiting hebben bij de jongerenorganisatie. Echter, het is ook mogelijk dat de respondenten juist een negatieve perceptie van de buurt hebben en zich (voorheen) uitgesloten voelen en zich daarom aansluiten bij de jongerenorganisaties. Deze negatieve percepties kunnen ook een motivatie zijn om te participeren in dit onderzoek. Het is belangrijk om bewust te zijn van de bias in het onderzoek zodat de validiteit, en dus de kwaliteit van de onderzoeksresultaten, niet wordt aangetast. Met deze beperking is omgegaan door in de interviews te achterhalen of de jongerenorganisatie meespeelt bij het thuisvoelen in de buurt. Een ander punt, als gevolg van het werven van respondenten via de jongerenorganisatie, is dat minder zichtbare of zeer gemarginaliseerde jongeren niet zijn opgenomen in dit onderzoek (Tucker, 2003). Jongeren die sociaal uitgesloten zijn hebben wellicht een andere ervaring met de buurt en voelen zich er wellicht minder thuis.

Een tweede beperking van de methode betreft het vaststellen van het begrip 'de buurt' aan de hand van een kaart waarop de respondenten hun grenzen tekenden (zie operationalisering). Deze beperking werd pas later geconstateerd, na het analyseren van de onderzoeksresultaten. De kaart die respondenten kregen was een voorgeselecteerde kaart gemaakt door de onderzoeker. Dit kan de respondenten in een richting sturen omdat de kaart liet zien hoe groot 'de buurt' ongeveer moet zijn. Een aantal tekeningen toonden grenzen die inderdaad buiten de kaart liepen, maar dit was alleen aan de westkant van de buurt waar winkelvoorzieningen gelegen zijn. De volgende keer moet de kaart een slag groter zijn, namelijk van heel Zuilen, en niet alleen de Geuzenwijk met een klein gebied daaromheen.

Een andere beperking van deze methode betreft de generaliseerbaarheid. Omdat deze scriptie alleen Marokkaanse en Turkse meisjes heeft onderzocht, is het niet mogelijk om de onderzoeksresultaten te generaliseren naar *alle* jongeren in de Geuzenwijk. In dit onderzoek is er voor gekozen om jongens buiten beschouwing te laten gezien de tijdsplanning en het doel om een uniforme onderzoeksgroep te onderzoeken. Bovendien is er nog weinig bekend over de ervaringen van meisjes in achterstandswijken, voornamelijk in de Nederlandse context. Echter, jongens vormen wel een interessante populatie. Bovendien kunnen zij andere ervaringen met de buurt hebben dan meisjes, vooral risico's in de buurt kunnen voor hen anders zijn (deelvraag 3). De onderzoeksresultaten kunnen dus niet gegeneraliseerd worden naar jongens en naar jongeren met een andere etnische achtergrond.

Als laatste in de rol van de onderzoeker een belangrijk punt wat genoemd moet worden. Volgens Baarda, Van der Hulst en De Goede (2012) kan de mening en opvatting van de onderzoeker over het onderzoeksonderwerp tijdens het interview doorschemeren naar de respondent, bijvoorbeeld door verbale en non-verbale communicatie of het stellen van niet neutrale vragen. Respondenten antwoorden dan wellicht niet eerlijk of nemen de mening van de onderzoeker over waardoor de onderzoeksgegevens vertekend en onbetrouwbaar zijn (Baarda et al., 2012). De onderzoeker is hiermee omgegaan door eerst een kort lijstje op te stellen van eigen gevoelens, meningen en eventuele vooringenomenheden. Volgens Baarda et al., (2012) is het hierdoor mogelijk om jezelf te controleren. Ook is geprobeerd zo veel mogelijk neutraal te formuleren en neutraal te reageren op de respondenten tijdens de interviews. Na de eerste twee interviews zijn de opnames beluisterd om te reflecteren op vraagtechnieken van de onderzoeker. Zo kon gecontroleerd worden of de onderzoeker bijvoorbeeld haar mening liet doorschemeren of niet-neutrale vragen stelde. Door hier bewust van te zijn kon dit voorkomen worden in de volgende reeks interviews.

Wel moet gezegd worden dat het in kwalitatief onderzoek niet mogelijk is om dit soort vertekeningen helemaal te vermijden. Echter, het is belangrijk om ervan bewust te zijn en het hier te benoemen alvorens de data-analyse uit te voeren.

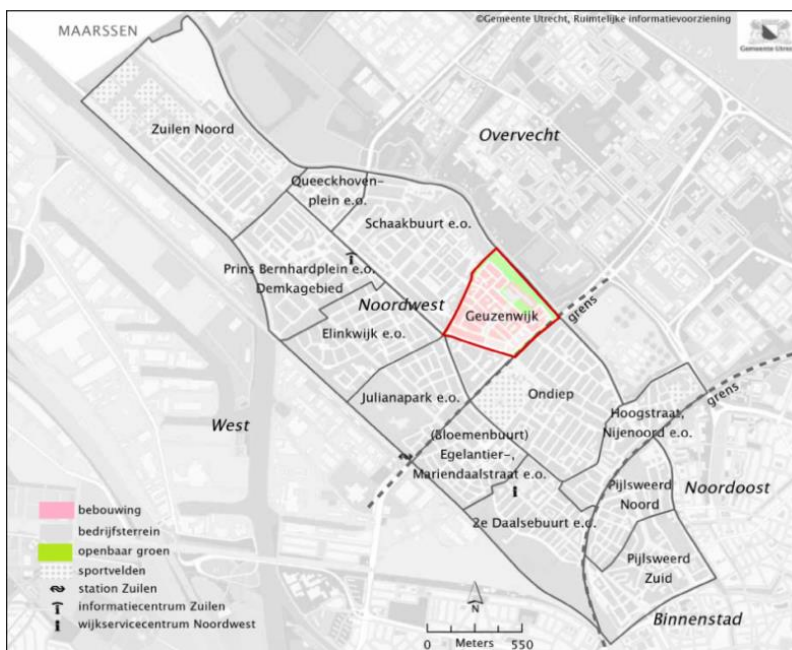
Hoofdstuk 4: Context

In het volgende hoofdstuk wordt een beschrijving van het onderzoeksgebied gegeven zodat de onderzoeksresultaten in de juiste context geplaatst kunnen worden. Het onderzoeksgebied betreft de Geuzenwijk in Utrecht.

4.1 De Geuzenwijk

De Geuzenwijk is een buurt gelegen in de wijk Zuilen in Utrecht. In 2007 werd de Geuzenwijk, De Driehoek, Schaakbuurt en Queeckhovenplein (samen Zuilen-Oost) benoemd tot krachtwijk door het Rijk. In het krachtwijkenbeleid ligt de focus op het wegwerken van maatschappelijke achterstanden en het verbeteren van de leefomgeving (Berenschot, 2011; Gemeente Utrecht, Onderzoek, 2016). Op een aantal thema's heeft de buurt een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Echter, de buurt blijft achtergesteld ten opzichte van andere buurten in Utrecht, vooral waar het betreft de netheid van de openbare ruimte, jongerenoverlast, woninginbraken en onveiligheidsgevoelens.

Figuur 3: Kaart van de Geuzenwijk, Utrecht

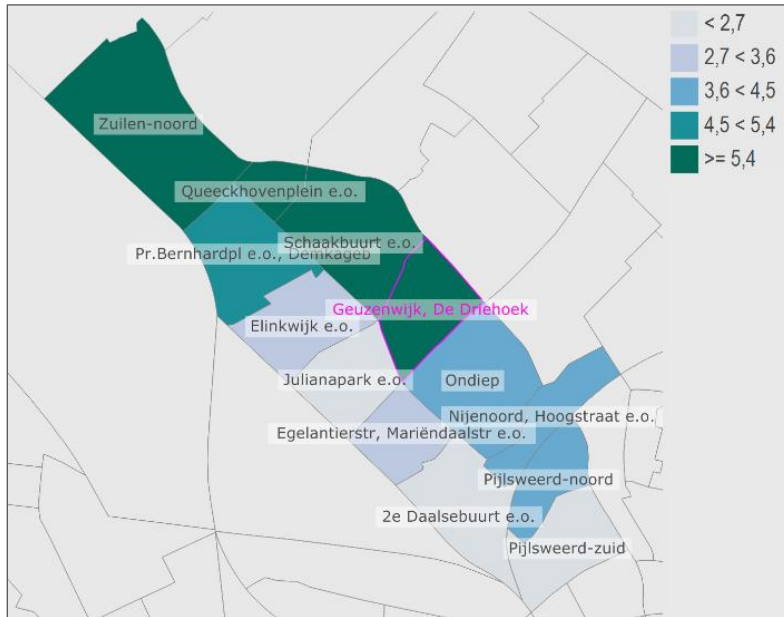

Gemeente Utrecht, bewerkt door de Utrekse Ontwerpers

Demografie

De Geuzenwijk wordt begrensd door de Vecht, de Marnixlaan en de Van Hoornekade. In 2017 heeft de Geuzenwijk 3769 inwoners, waarvan de grootste leeftijdsgroep betreft 25 tot en met 34-jarigen (24%) en 35 tot en met 54-jarigen (27%). Het aandeel jongeren (12 tot en met 17-jarigen) is 6,1%, dit ligt boven het stedelijk gemiddelde van 5,6%. Ten opzichte van andere wijken in Utrecht wonen in Noordwest relatief weinig jongeren, maar wanneer wordt ingezoomd op de wijk komt een ander beeld tevoorschijn. Zoals figuur 4 hieronder aantoont wonen jongeren vooral in de buurten Geuzenwijk, Schaakbuurt, Queeckhovenplein en Zuilen-noord.

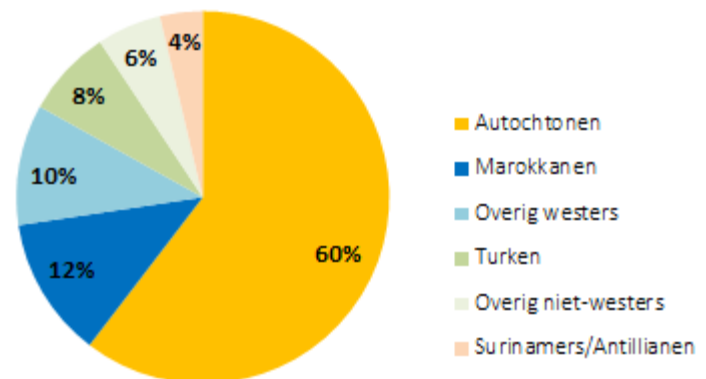
Figuur 4: Aandeel 12 tot en met 17-jarigen per buurt in Noordwest, Utrecht

WistUdata, Inwonersenquete 2016

Figuur 5: Etniciteit in Geuzenwijk, Utrecht

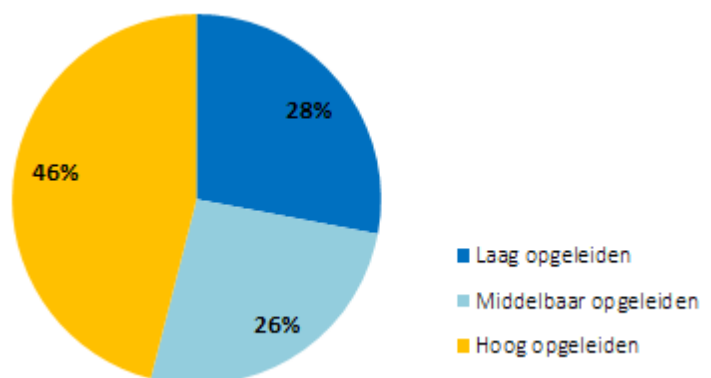
Vergeleken met andere buurten in Noordwest en Utrecht, wonen er relatief weinig inwoners met Nederlandse herkomst en veel inwoners met een niet-Nederlandse herkomst. In de Geuzenwijk is 61% van Nederlandse afkomst, terwijl dit in heel Noordwest en Utrecht 66% bedraagt (figuur 5 rechts).

WistUdata, Inwonersenquete, 2016

Zoals figuur 6 rechts laat zien is de meerderheid van de bewoners van Zuilen-noordoost² hoogopgeleid (46%). Het aandeel laag en middelbaar opgeleiden zijn gelijk (28% en 26% respectievelijk). Echter, vergeleken met andere wijken in Noordwest en Utrecht heeft Zuilen-noordoost een relatief groot aantal laagopgeleiden; in Noordwest is 23% laag opgeleid en in Utrecht 19%.

Figuur 6: Opleidingsniveau in Zuilen-noordoost

WistUdata, Inwonersenquete, 2016

² Zuilen-noordoost betreft de buurten Geuzenwijk, Queeckhovenbuurt en Schaakwijk. Er zijn geen gegevens beschikbaar wat betreft opleidingsniveau voor de Geuzenwijk alleen.

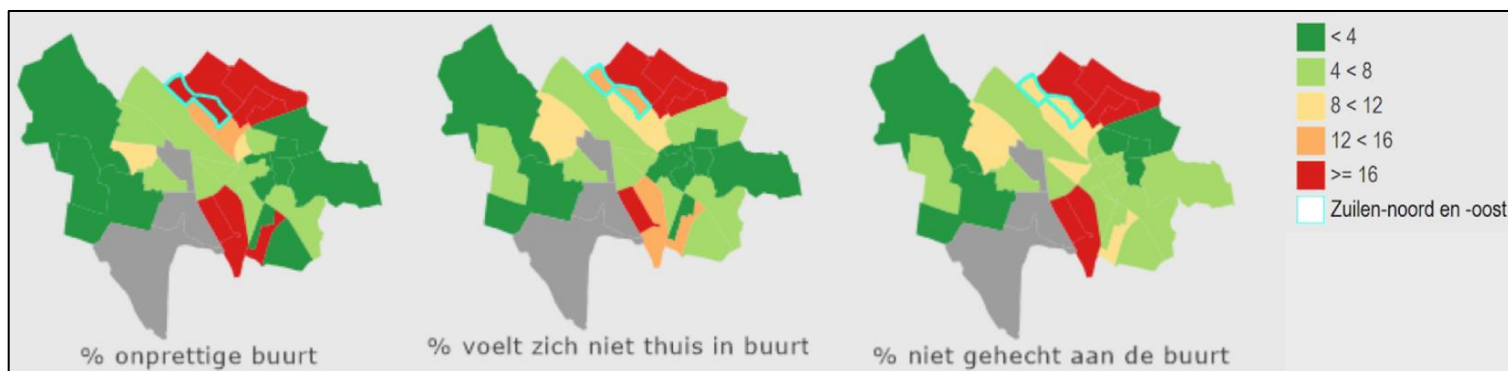
In de Geuzenwijk hebben gezinnen minder te besteden dan in andere buurten in Noordwest en Utrecht. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen bedraagt 19%. Dit is hoger dan het stedelijk gemiddelde (12%) en het gemiddelde van Noordwest (14%). Het gemiddeld besteedbaar inkomen voor een echtpaar met kinderen ligt in de Geuzenwijk tevens onder het stedelijk gemiddelde. In de Geuzenwijk bedraagt het gemiddeld 41,3 duizend en in Utrecht gemiddeld 55 duizend.

4.2 De sociale leefomgeving

In Zuilen vinden veel ontmoetingen en ontspanning plaats op straat, dit geldt ook voor jongeren. Op veel locaties in de wijk geeft hun gedrag en aanwezigheid veel overlast voor anderen (Gemeente Utrecht, 2015). In Geuzenwijk, Schaakbuurt, Queeckhovenplein en Zuilen-Noord heeft 30% van de inwoners vaak last van jongeren op straat. Dit ligt ver boven het gemiddelde van Noordwest (24%) en het stedelijk gemiddelde (20%). Wat betreft de totale criminaliteit (aantal misdrijven) zit de Geuzenwijk in een positieve ontwikkeling. De totale criminaliteit is sinds 2010 sterk gedaald van 63% naar 46%, hetgeen onder het stedelijk niveau (51%) en wijkniveau (62%) ligt. Echter, woninginbraken zijn een aandachtspunt in de buurt en komen vaker voor in de Geuzenwijk dan in heel Noordwest en Utrecht. Na een daling vanaf 2010 zijn de aantallen sinds 2013 weer toegenomen en staat de teller op 20% terwijl het stedelijk niveau 11% is. Daarnaast is het onveiligheidsgevoel een aandachtspunt voor dit gebied aangezien 41% van de bewoners in Geuzenwijk, Schaakbuurt, Queeckhovenplein en Zuilen-Noord zich weleens onveilig voelt in eigen buurt. Dit ligt wederom boven het gemiddelde van Noordwest (39%) en het stedelijke gemiddelde (32%). Een groot deel van de bewoners (20%) vindt dat de criminaliteit en drugsoverlast een probleem zijn in de buurt dat opgelost moet worden.

Ook op het gebied van de sociale structuur doet de Geuzenwijk het relatief minder goed. Het rapportcijfer dat bewoners van Geuzenwijk, Schaakbuurt, Queeckhovenplein en Zuilen-Noord geven voor de sociale cohesie betreft 5,2. Dit ligt net onder het gemiddelde van Noordwest (5,2) en het stedelijk gemiddelde (5,8). Vooral opvallend zijn de beoordelingen voor thuisvoelen, hechting aan de buurt en het prettig vinden van de buurt. Zoals gepresenteerd in figuur 7 hieronder, vindt 17% van de bewoners de buurt onprettig tot zeer onprettig. Dit ligt ver boven het wijkniveau (14%) en het stedelijk niveau (9%). Daarnaast zijn er relatief veel inwoners in de Geuzenwijk die zich niet gehecht voelen aan de buurt (10%) en er niet thuis voelen (14%). Beide cijfers liggen boven het wijkgemiddelde (9% en 11%) en het stedelijk gemiddelde (beide 8%).

Figuur 7: Aandeel inwoners (%) dat de buurt onprettig vindt, niet gehecht is en zich niet thuis voelt in de buurt per subwijk

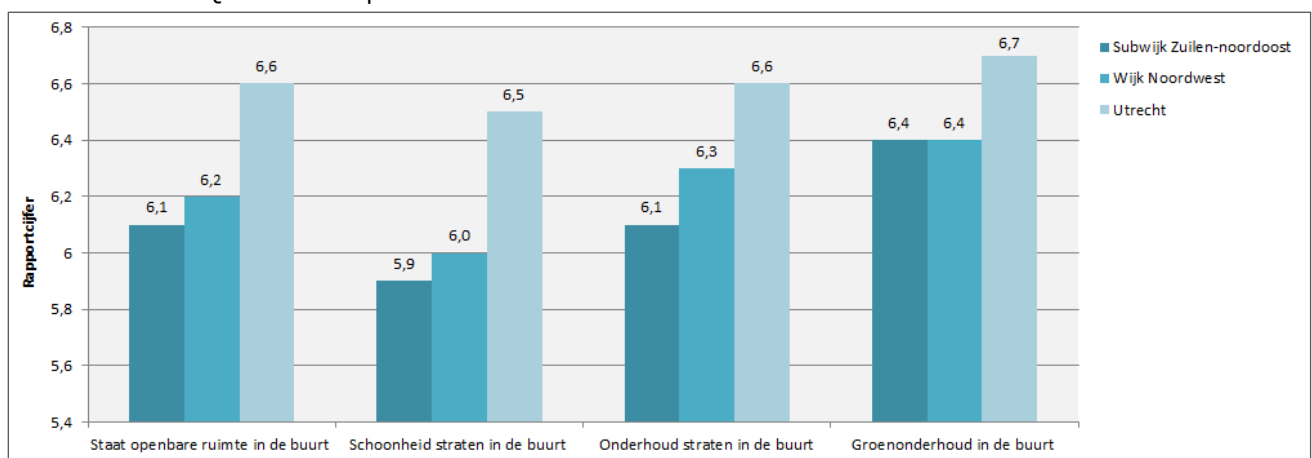
WistUdata, Inwonersenquete, 2016

4.3 De fysieke leefomgeving

Kwaliteit van de openbare ruimte

Figuur 8 hieronder laat het rapportcijfer zien voor het onderhoud en schoonheid van de openbare ruimte in Zuilen-noordoost. Wat betreft de fysieke omgeving vindt een groot aandeel (27%) van de inwoners van de buurten Geuzenwijk, Schaakbuurt en Queeckhovenplein dat de slechte kwaliteit van de openbare ruimte een probleem is dat opgelost moet worden. De algemene staat van de openbare ruimte (onderhoud, schoonheid, en verzorging van het openbare groen) wordt met een 6,1 beoordeeld wat gemiddeld is voor buurten in Noordwest. Echter, vergeleken met de rest van Utrecht wordt het met een half punt slechter beoordeeld. Voor de schoonheid van de openbare ruimte geeft 65% een voldoende tegenover 78% in Utrecht gemiddeld.

Figuur 8: Rapportcijfers voor onderhoud en schoonheid van de openbare ruimte in Geuzenwijk, Schaakbuurt en Queeckhovenplein

WistUdata, Inwonersenquête, 2016

Wat betreft de straten vormt het onderhoud en schoonheid een aandachtspunt. Dit wordt met een 6,1 en 5,9 respectievelijk beoordeeld wat met een half punt onder het stedelijk gemiddelde ligt. In de openbare ruimte is rommel en afval een groot probleem; 48% van de inwoners heeft vaak last van rommel en afval op straat. Dit ligt iets boven het gemiddelde van Noordwest (42%), maar vooral opvallend is dat het ver boven het stedelijk gemiddelde van 32% ligt. Echter, een groot aandeel is tevreden over het groen in de buurt, namelijk 68% wat rond het stedelijk gemiddelde ligt (67%).

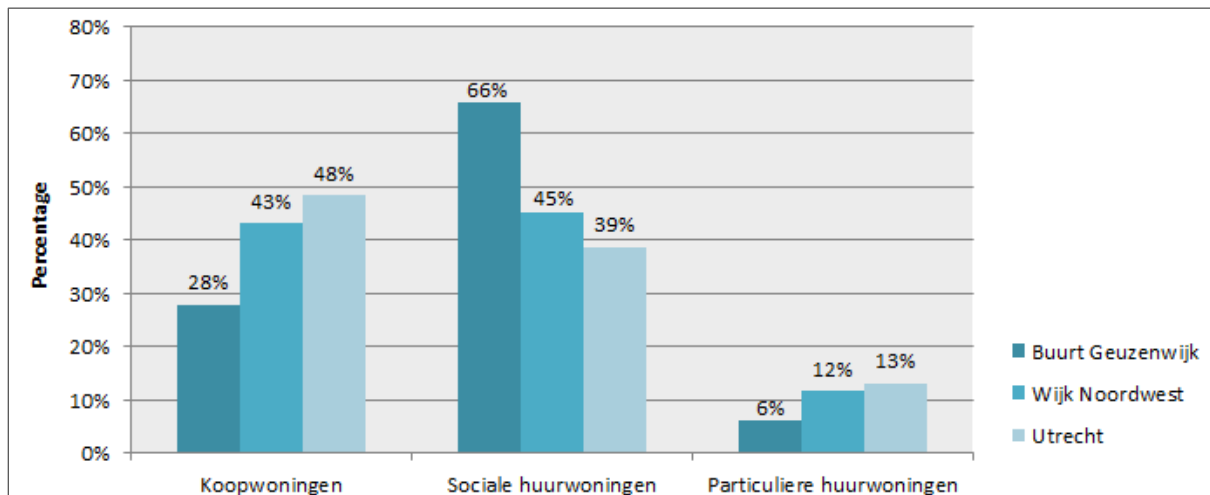
Woningen in de Geuzenwijk

Na de Tweede Wereldoorlog werden veel portiekflats gebouwd in de Geuzenwijk (Gemeente Utrecht, 2017). Echter, in de afgelopen jaren zijn veel woningen gesloopt onder het kader van 'Utrecht Vernieuwt'. In 2008 zijn aan de zuidkant van de buurt 200 sociale huurwoningen gesloopt en in 2011 werd het Geuzenbestecomplex opgeleverd met 161 koop- en vrijesector huurwoningen. Verder zijn er in de buurt 56 sociale huurwoningen gerealiseerd en zijn er bouwplannen voor 46 woningen, maar vanwege een tegenvallende voorverkoop ligt dit deel van de gesloopte buurt nog braak. In de omliggende buurten werd de afgelopen jaren ook veel gebouwd. De Schaakbuurt, ten noorden grenzend aan de Geuzenwijk, werd in de jaren negentig gesloopt en opgebouwd. In 2000 is de bouw van Groen Zuilen gestart en in 2012 werd Complex 808 in de Schaakbuurt gerealiseerd (ZoisZuilen, 2017). Volgens de gemeente hebben deze sloop –

en nieuwbouwprojecten veel positieve ontwikkelingen teweeggebracht in de buurten, inclusief de Geuzenwijk (Gemeente Utrecht, 2013).

In de Geuzenwijk staan 1718 woningen. Figuur 9 hieronder laat de verdeling van de woningvoorraad naar eigendom zien. De woningvoorraad bestaat voor het grootste deel (66%) uit sociale huurwoningen wat boven het stedelijk niveau ligt (39%). Ten opzichte van de stad Utrecht zijn er veel eengezinswoningen (54% tegenover 43% in Utrecht).

Figuur 9: Verdeling woningvoorraad naar eigendom in Geuzenwijk

WistUdata, Inwonersenquête, 2016

Dit hoofdstuk heeft een beschrijving gegeven van de Geuzenwijk en de context geschetst voor de onderzoeksresultaten. Ondanks de extra aandacht voor de buurt en een licht positieve ontwikkeling onder het krachtwijkenbeleid, kent de buurt nog een opeenstapeling van problemen. Op veel thema's, in zowel de fysieke als sociale leefomgeving, presteert de Geuzenwijk slechter dan andere wijken in Utrecht. Dit maakt de Geuzenwijk een geschikt en interessant onderzoeksgebied voor deze scriptie. Bovendien spelen aspecten uit de fysieke en sociale leefomgeving een belangrijke rol bij de ervaringen en percepties van plekken in de buurt en hebben ze invloed op het thuisvoelen. In het volgende hoofdstuk, de resultaten, worden deze bevindingen besproken.

Hoofdstuk 5: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd. De belangrijkste thema's die uit de analyse naar voren zijn gekomen worden besproken. De scriptie gaat over de ervaringen en percepties van Turkse en Marokkaanse meisjes (12 tot 15 jaar) met hun woonbuurt de Geuzenwijk in Utrecht. De volgende hoofdvraag is geformuleerd:

Hoe ervaren Turkse en Marokkaanse meisjes positieve en negatieve kenmerken van de Geuzenwijk en hoe heeft deze omgeving invloed op het thuisvoelen in de buurt?

De meisjes blijken een goede kennis te hebben van de buurt. Ze beseffen wat er speelt in de buurt, zowel positieve als de negatieve gebeurtenissen. Daarnaast hebben ze ook kennis van andere buurten in Utrecht. Ze hebben de competentie om te vertellen over hun ervaringen in de buurt en beseffen goed wat ze prettig en onprettig vinden aan de buurt en specifieke plekken. De meisjes spenderen veel tijd in hun buurt en zijn in de zomer vaak buiten. De meisjes vinden de Geuzenwijk een prettige buurt om te wonen en zien het als 'hun' buurt. De buurt wordt beschreven als "leuk" en "gezellig". Ze zijn bekend met de buurt en de bewoners. In de beleving van de meisjes hebben bewoners een goede band met elkaar. Bewoners kennen elkaar, zijn vriendelijk en gaan goed met elkaar om. Ze hebben het gevoel dat bewoners elkaar helpen als er wat gebeurt. Op dit sterke sociale netwerk zijn jongeren erg trots. Echter, meisjes zijn zich bewust van problemen in de buurt. Woninginbraken, vandalisme, overlast van hangjongeren en bewoners worden vaak genoemd. Daarnaast voelen de meisjes zich in de avond vaak onveilig en ervaren dan meer risico's. Maar er zijn ook kansen in de buurt, met name via hun eigen lokale netwerk en de jongerenorganisatie JoU. Dit hoofdstuk zal beginnen met de definitie van thuisvoelen volgens meisjes, vervolgens wordt per thema besproken op welke manier de omgeving invloed heeft op thuisvoelen en de perceptie van positieve en negatieve plekken in de buurt.

5.1 De betekenis van thuisvoelen volgens meisjes

In deze scriptie staan de ervaringen en percepties van meisjes centraal. In de groep-interviews is aan de meisjes gevraagd een mindmap te maken van het begrip 'thuisvoelen' om te achterhalen wat thuisvoelen voor hen betekent. In de literatuur wordt gesteld dat thuisvoelen belangrijk is omdat het een bron is waar mensen troost en identiteit uithalen (Kleinhans, 2005; Van der Graaf, 2009). In dit onderzoek blijkt dat thuisvoelen belangrijk is voor de meisjes vanwege de bijdragen aan het emotionele welzijn, zoals veiligheid en zelfverzekerdheid. Voor de meisjes betekent thuisvoelen:

- **Jezelf zijn:** hier gaat het om jezelf zijn en jezelf kunnen uiten wanneer je als meisje buiten bent in de openbare ruimte. Maar het verwijst ook naar het doen wat je wilt doen en je daarbij niet geremd voelen.
- **Vrijheid:** meisjes voelen zich vrij op de plekken waar ze zich thuis voelen. Het gaat hier om je vrij voelen om jezelf te zijn, jezelf te uiten en de dingen te doen die je als meisje zou willen doen. Een voorbeeld van Mina (15 jaar, Marokkaans): "bij iemand anders thuis kan je niet echt je voeten op de bank doen maar thuis kan dat wel."

5.2 De sociale leefomgeving

In deze scriptie hebben meisjes foto's gemaakt van plekken in de buurt die zij ervaren en waarnemen als positieve en negatieve plekken. Dit brengt (letterlijk) in beeld hun ervaringen met buurtkenmerken. Een van de onderzoeksvragen betreft waarom meisjes deze plekken als positief of negatief ervaren en wat de invloed van deze omgeving is op thuisvoelen. Ten eerste blijkt de sociale leefomgeving van de buurt een belangrijke rol te spelen. Hierbinnen komen drie thema's naar voren: sociale interacties en activiteiten, publieke familiariteit en sociale wanorde.

5.2.1 Sociale interacties en activiteiten

Positieve plekken in de buurt worden ervaren en waargenomen als positief vanwege de sociale interacties, voornamelijk de functie als ontmoetingsplek en de activiteiten die jongeren daar kunnen doen. Positieve plekken zijn speeltuinen, groenstroken langs de Vecht en voetbalveldjes. Deze plekken fungeren als ontmoetingsplek voor de meisjes in de buurt. Zowel toevallige ontmoetingen als geplande ontmoetingen vinden hier plaats. Omdat meisjes hier samen hun tijd doorbrengen zijn deze plekken belangrijk geworden in hun leven. Daarnaast worden de plekken als positief ervaren vanwege de mogelijkheid voor bepaalde activiteiten. Met vrienden en familie kunnen ze hier ontspannen, spelen en bewegen. De activiteiten die meisjes graag willen doen, kunnen hier gedaan worden waardoor ze een bepaald gevoel van vrijheid hebben. Eerder kwam al naar voren dat meisjes thuisvoelen definiëren als de vrijheid om te doen wat je wilt en (daardoor) jezelf kunnen zijn. Het is dan ook gebleken dat meisjes zich thuis voelen op dergelijke positieve plekken omdat ze daar zichzelf kunnen zijn. Daarnaast brengen de activiteiten en sociale interacties hen veel plezier, waardoor plekken worden beschreven als "leuk" en "gezellig". Dit is een emotionele binding aan de plek (bron) die bijdraagt aan een thuisgevoel. Dit komt overeen met de definitie van thuisvoelen volgens meisjes waarbij ze stelden dat thuisvoelen een emotie is gerelateerd aan gelukkig voelen en plezier beleven. Een voorbeeld van een positieve plek is het Achterplein, een speeltuin in de Geuzenwijk die meisjes positief ervaren omdat zij hier met vrienden kunnen spelen en samenkomen. Agman (12 jaar, Turks) vertelt waarom zij het Achterplein positief vindt:

Dit is de speeltuin, die is heel leuk want daar komen we altijd. Bijvoorbeeld, als we naar buiten willen dan noemen we een tijdstip en dan zien we elkaar daar altijd en dan zitten we daar gewoon met eten. En het is daar ook gewoon heel rustig, kinderen komen daar ook spelen.

Interviewer: Wat is de betekenis van deze plek voor jullie?

Onze chill-plaats

Figuur 12: Het Achterplein, een positieve plek

Dit is positief, want daar zijn veel vriendinnen elke dag (Betul, 14 jaar, Turks)

Ja, als we naar buiten gaan, gaan we altijd daar naartoe (Zelina, 14 jaar, Turks)

Het gebruik van "onze" door Agman is een indicatie dat zij zich identificeert met de plek en dat het onderdeel is van haar leven. Vaak lopen de jongeren automatisch met vrienden naar deze positieve plekken wat aangeeft dat de plekken onderdeel zijn van hun leven en dagelijkse activiteiten. Deze bevindingen verwijzen naar plaats-identiteit, het proces waarbij personen een plaats als significant onderdeel van hun wereld gaan zien (Seamon, 2014). Bovenal komt een sterke sociale component naar voren: de plek is niet alleen van haar, maar ook van haar vriendinnen. Het feit dat de jongeren de speeltuin een naam hebben gegeven is een verdere bevestiging van plaats-identiteit. De speeltuin heet Achterplein omdat het gelegen is achter de woningen van de jongeren. Daarnaast geven veel jongeren aan dat ze zijn opgegroeid op deze plek en veel herinneringen hebben. Deze bevinding laat zien dat er sterke emoties verbonden zijn met plekken in de buurt.

Andere positieve plekken in de Geuzenwijk zijn de groenstroken langs de Vecht. Deze plekken zijn verschillend, zoals een wandelpad, een grasveld met bankjes uitkijkend over het water en een speeltuin. Deze plekken worden om dezelfde redenen als positief ervaren: het zijn prettige plekken in de buurt om te ontspannen en recreëren. Omdat meisjes hier komen met hun vrienden en familie wordt de plek positief.

Figuur 13: Groen langs de Vecht, een positieve plek

Je kan daar zitten, lopen, en er zijn allemaal paden. Je kan daar picknicken, je hond uitlaten. En het is gewoon mooi. (Hafsa, 12 jaar, Marokkaans)

Dus, sociale interacties op een plek dragen bij aan positieve percepties van een plek. Dit komt omdat de sociale processen die daar plaatsvinden een plek betekenis geven. Doordat jongeren elkaar ontmoeten op de plek en samen activiteiten doen worden herinneringen en ervaringen gecreëerd waardoor een plek betekenis krijgt (Van der Graaf, 2009). Mina (14 jaar, Marokkaans) geeft een illustratie:

Interviewer: Wat betekenen deze positieve plekken voor jullie?

Ja heel veel. Want we hebben daar leuke dingen meegemaakt. We lopen vaak met onze ouders daar, we lachen... ja, gewoon veel leuke dingen gedaan.

Deze sociale interacties en ervaringen met een plek spelen nog een andere belangrijke rol. Ze dragen bij aan thuisvoelen, ofwel, ze zorgen voor een emotionele band met de plek (Van der Graaf & Duyvendak, 2009; Low & Altman, 1992). De voornaamste reden waarom meisjes zich ergens thuis voelen is vanwege andere mensen en dit komt door de

sociale processen op een plek zoals interacties, activiteiten en herinneringen. Cheemi (13 jaar, Marokkaans) legt uit wanneer zij zich ergens thuis voelt:

Als je het gezellig maakt met elkaar. Als je daar alleen bent dan gaat het niet leuk worden en voel je ook niet perse thuis. Maar wel als je met vriendinnen bent en je maakt het zelf gezellig.

Meisjes hechten zich aan de sociale interacties en ervaringen op die plek, en niet zozeer de fysieke bebouwing. In tegenstelling tot studies die aantonen dat de fysieke omgeving de belangrijkste factor was voor buurtbinding (Kleinbans, 2006; Van der Graaf & Duyvendak, 2009), wijst deze bevinding op sociale buurtbinding wat inhoudt dat vooral andere mensen zoals vrienden en burens een rol spelen in het ontstaan van binding. De woorden van Agman (12 jaar, Turks) en Hafsa (12 jaar, Marokkaans) geven hier een voorbeeld van:

Bij Watergeus bijvoorbeeld, daar heb je Boudewijn. Hij werkt daar niet meer dus we komen daar niet zo vaak meer. Thee bij hem kost eigenlijk 30 cent maar wij krijgen het gratis van hem. En dat is heilig.

Hij is gewoon leuk. Hij wil grappig zijn maar dan... [lacht]

Hij is niet grappig maar hij denkt wel dat hij grappig is. Maar dat is het leuke, dat hij denkt dat hij grappig is [lacht]

De meisjes voelen zich niet zozeer verbonden met Watergeus als fysieke plek, maar met de mensen op die bepaalde plek. Maar ook het feit dat de meisjes de plek niet meer bezoeken omdat een persoon er niet meer is bevestigt dat er sprake is van sociale buurtbinding: het gehecht zijn aan de mensen die in een bepaalde plek wonen (Van der Graaf & Duyvendak, 2009; Low & Lawrence-Zuiniga, 2003).

Figuur 14: Wandelpad langs de Vecht

Hier lopen we vaak als we... bijvoorbeeld joggen of wandelen we met zijn drieën of met andere meisjes. Soms ook wel met onze ouders. Het is gewoon een leuke plek... (Mina, 15 jaar, Marokkaans)

Er lopen ook heel veel mensen, Marokkaanse mensen, Nederlandse mensen.. Gewoon alles door elkaar heen. Soms ga je even praten en dan loop je weer verder. Het is gewoon gezellig. (Mannie, 12 jaar, Marokkaans)

Figuur 15: Speeltuin langs de Vecht, een positieve plek

Ik vind deze plek positief omdat je de ruimte hebt om je eigen spellen te doen, om te picknicken met vriendinnen enzo. (Fatoesh, 13 jaar, Marokkaans)

Sociale interacties op een plek zijn niet altijd positief en kunnen leiden tot negatieve percepties van een plek. Dit is het geval met een plek in de buurt die meisjes waarnemen en ervaren als een negatieve plek in de buurt; het schoolplein van basisschool Wijzer aan de Vecht (zie figuur 16 beneden). Jongeren uit de Geuzenwijk komen regelmatig naar het schoolplein om elkaar te ontmoeten en voor hun vrijetijdsactiviteiten. Dit gebeurt vaak na 17:00 uur wanneer het verboden is om het schoolplein te betreden. Ze worden weggestuurd door de medewerkers van Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) of door de bewoners van een nieuwbouwflat die gelegen is naast het schoolplein. Het wegsturen wordt door de meisjes ervaren als een zeer vervelende en onterechte gebeurtenis. Wanneer dit gebeurt, verplaatsen ze zich naar andere (positieve) plekken in de buurt. Op het schoolplein zijn regelmatig hangjongeren te vinden en er wordt gevochten. Dit is wellicht de aanleiding voor bewoners om zich te verzetten tegen de jongeren die de plek bezoeken. Dit voorbeeld illustreert dat de openbare ruimte soms niet zo 'openbaar' is en dat er ideeën zijn over welke groepen recht hebben op de openbare ruimte. Van zowel de meisjes als de bewoners van de nieuwbouwflat zijn er bepaalde verwachtingen over welke activiteiten en groepen gebruik mogen maken van het plein. Door de negatieve ervaringen op deze plek heeft het plein geen positieve betekenis en voelen de meisjes zich niet thuis op deze plek in buurt. De ervaringen met het schoolplein gaan tegen de eigen definitie, zoals hierboven besproken, van thuisvoelen in; er zijn geen gevoelens van plezier of geluk en ze ervaren geen vrijheid wanneer de meisjes worden weggestuurd van het schoolplein.

Publieke familiariteit en vriendelijkheid

Sociale interacties met vrienden en familie in de openbare ruimte dragen bij aan een thuisgevoel, maar ook interacties en vluchtige ontmoetingen met minder sterke sociale verbanden zijn van belang. Er wordt in de literatuur gesteld dat publieke familiariteit het thuisvoelen en de percepties van plekken in de buurt beïnvloeden door het gevoel van (sociale) veiligheid. Publieke familiariteit gaat over het vertrouwd voelen met 'onbekenden' in de buurt, de voorspelbaarheid van gedrag en het verwerven van informatie over de ander (Blokland & Nast, 2014). Dit leidt tot 'comfort zones' waar mensen een gevoel van 'beloning' hebben en zich kunnen thuis voelen door vriendelijke interacties (Blokland & Nast, 2014; Duyvendak & Wekker, 2015). Deze bevindingen worden bevestigd in deze scriptie. De meisjes geven aan dat zij veel mensen kennen in de buurt, regelmatig een praatje maken en verwachten geholpen te worden door (onbekende) buurtbewoners als er iets gebeurt. Dit laat zien dat het ook bijdraagt aan sociale veiligheid voor de meisjes. Wat betreft de perceptie van plekken en thuisvoelen is publieke familiariteit belangrijk. Het bekend zijn met plekken en met de mensen die meisjes daar tegenkomen of ontmoeten draagt bij aan een gevoel van veiligheid en vertrouwen (Blokland & Nast, 2014). Op de vraag waarom ze zich thuis voelen in de buurt vertellen Hafsa (12 jaar, Marokkaans) en Akram (13 jaar, Marokkaans):

Ik denk als het veilig is

Veiligheid... jezelf zijn

Interviewer: hoe kan veiligheid dan voor thuisvoelen zorgen?

Omdat je iedereen kent.. dan voel je je veilig

De meisjes in de Geuzenwijk hebben het idee dat ze geholpen kunnen worden als er iets gebeurt en zien bekende mensen niet als een risico. Dit stimuleert het thuisvoelen in de

buurt en draagt bij aan positieve percepties van plekken. Bovendien, meisjes geven aan dat zij zich thuis voelen in de Geuzenwijk vanwege de vriendelijkheid van zowel bekende als onbekende mensen. Dit is een bevestiging van de theorie van 'amicability' van Duyvendak & Nast (2014) die stelt dat vriendelijk gedrag bijdraagt aan thuisvoelen in de buurt.

De bevinding van publieke familiariteit betekent ook dat wanneer meisjes niet bekend of vertrouwd zijn met een plek en de mensen die daar komen, zij de plek waarnemen als negatief. Omdat meisjes niet weten welk gedrag zij kunnen verwachten van de mensen voelen zij zich onveilig en 'at risk' (Griffin, 1997; Green, Mitchell & Bunton, 2000). Bovendien heeft het invloed op het thuisvoelen op de plek. Het gesprek met Mina (15 jaar, Marokkaans), Fatouch (14 jaar, Marokkaans) en Mannie (12 jaar, Marokkaans) geeft een illustratie:

Hier voel je je niet echt thuis.

Ja, omdat we daar niet vaak heen gaan en we kennen daar ook niet veel mensen

Je voelt je daar sowieso niet echt heel veilig en thuis. De mensen die daar lopen die ken je niet... je weet niet of ze iets bij zich hebben. Je weet gewoon niet hoe ze zijn. Hoe ze zich gedragen.

Interviewer: Dus je voelt je dan niet thuis door...?

Door onbekende mensen...

Dit laat zien dat onbekende mensen een risico zijn voor meisjes omdat ze niet weten welk gedrag zij kunnen verwachten. Op deze plekken spelen gevoelens van onzekerheid en volgens de meisjes is het hierdoor moeilijk om een thuisgevoel te hebben. Het toont aan dat publieke familiariteit of vertrouwdheid zeer belangrijk zijn voor meisjes omdat deze bijdragen aan veiligheidsgevoelens. Deze bevinding is in overeenstemming met Altman & Low (1992) die benadrukken dat bekend zijn met de buurt een gevoel van veiligheid geeft. Om deze reden vertellen meisjes dat het belangrijk is voor een thuisgevoel om een plek regelmatig te bezoeken. Hierdoor leren meisjes de plek kennen, maar ook de mensen die daar komen en leren ze dat de plek geen risico vormt voor hen.

Kansen in de Geuzenwijk: JoU

Een plek waar veel sociale interacties tussen jongeren uit de Geuzenwijk plaatsvinden en waar meisjes naar toe gaan voor hun activiteiten is het jongeren centrum van JoU. Door positieve activiteiten te kiezen en het bezoeken van de jongerenorganisatie tonen de meisjes 'agency' (Van der Burgt, 2015; Visser et al., 2015a). Goede vriendinnen, familieleden en de jongerenorganisatie (JoU) worden door meisjes gezien als kans in de buurt omdat ze steun en advies geven. Jongeren zien dit als kans om vooruit te komen in het leven en iets wat hun leven kan verbeteren. Dit verwijst naar sociaal kapitaal, meer specifiek naar 'to get ahead'; het veranderen of verbeteren van levensomstandigheden (De Souza Briggs, 1997). Vriendinnen zijn een kans omdat ze elkaar steun en advies geven. De jongerenorganisatie wordt als kans gezien vanwege de mogelijkheid voor huiswerkbegeleiding en omdat jongerenwerkers advies geven en helpen bij het oplossen van problemen. Enkele respondenten geven aan dat de jongerenorganisatie een kans is omdat die zorgt voor positief gedrag onder meisjes. Cheemi (13 jaar, Marokkaans) legt uit:

Je ontwikkelt je ook want je zit hier [jongerenorganisatie] met andere meiden, dus je leert van elkaar en je neemt van elkaar over, ook buiten. Als je vaak met dezelfde meiden bent of je bent altijd met een groepje dan neem je ook van elkaar over omdat je elkaar vaak ziet. Als iemand iets vaak doet en je vindt het goed, dan neem je het ook van elkaar over.

Interviewer: Wat neem je dan van elkaar over?

Goed gedrag. Bijvoorbeeld, diegene gaat huiswerk maken en jij wilt het eigenlijk de volgende dag doen. En die persoon gaat naar huis, dan denk je; ja, ik ga het ook gewoon vandaag doen. Dat komt gewoon omdat je met dezelfde vriendengroep bent denk ik.

De woorden van Cheemi laten zien dat de jongerenorganisatie een *resource* is in de buurt. Volgens Anthony & Nicotera (2008) kunnen *resources* in de buurt jongeren beschermen tegen negatieve invloeden van de buurt. Dit wordt bevestigd in deze scriptie omdat positief gedrag bevorderd wordt via de jongerenorganisatie. Omdat de meisjes elkaar regelmatig zien bij de jongerenorganisatie en elkaar goed kennen, wordt positief gedrag overgenomen. Daarnaast geven de meisjes aan dat ze elkaar ondersteunen en advies geven. De jongerenorganisatie speelt hierbij een belangrijke rol omdat het sociale interacties kan faciliteren en het sociale netwerk in de buurt in stand houdt of zelfs versterkt. Het feit dat meisjes bij elkaar en bij JoU terecht kunnen voor steun verwijst naar sociaal kapitaal (De Souza Briggs, 1997). Deze bevinding komt overeen met Curley (2010) die stelt dat lokale instellingen een belangrijke kans in de buurt voor jongeren zijn vanwege de mogelijkheid tot het ontwikkelen en behouden van sociaal kapitaal. Er kan dus gesteld worden dat de buurt van emotionele waarde is omdat jongeren steun verkrijgen uit hun sociale netwerk. Mannie (12 jaar, Marokkaans) en Mina (15 jaar, Marokkaans) leggen uit op welke manier de jongerenorganisatie kan helpen bij het verminderen van negatieve buurtinvloeden:

Het is ook zo dat je niet buiten blijft

Ja, ze halen je van de straat

Interviewer: waarom eigenlijk?

Het is beter... Als je gewend bent om elke dag naar buiten te gaan dan doe je je huiswerk niet, dan help je je moeder niet. Je ziet andere mensen dingen kapot maken. Dan doe jij dat ook de volgende dag.

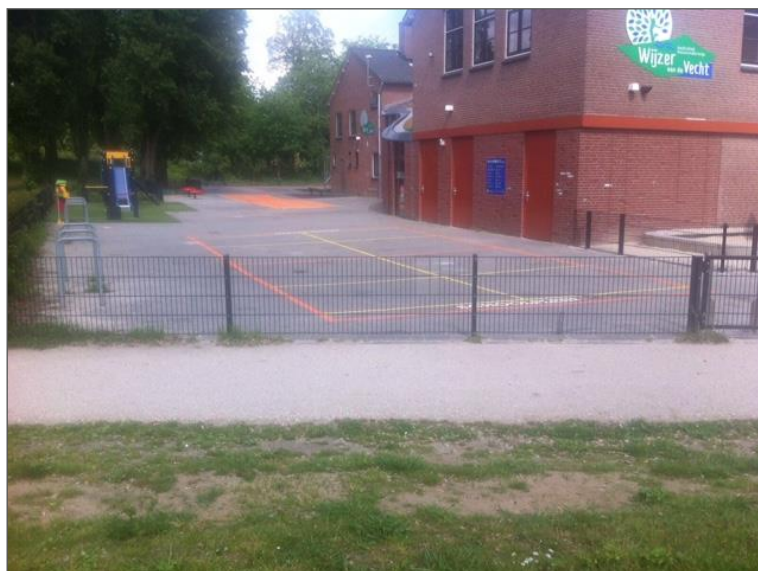
Deze woorden laten zien dat het spenderen van tijd op straat een negatieve invloed kan hebben vanwege 'collective socialization', ofwel, het overnemen van gedrag omdat dit in de buurt en binnen bepaalde groepen als normaal wordt gezien (Galster, 2012; Visser et al., 2015a). Door een alternatief te bieden voor buiten zijn, worden mogelijke negatieve buurtinvloeden vermeden. Dit kan ervoor zorgen dat de jongeren een positieve ontwikkeling doormaken en het wonen in de Geuzenwijk als prettig ervaren. Bovendien getuigt het overnemen van positief gedrag, zoals Cheemi beschrijft, van een positieve ontwikkeling. Vanwege de tijd is niet onderzocht op welke manier deze kansen verder invloed hebben op het welzijn van jongeren. Wel is duidelijk dat lokale instellingen van belang zijn in de buurt en is er een indicatie dat het meisjes voor een groot deel beschermt tegen negatieve buurtinvloeden.

5.2.2 Sociale wanorde

De waargenomen sociale wanorde van een plek speelt een belangrijke rol bij de percepties van een plek en hebben invloed op thuisvoelen. Sociale wanorde verwijst volgens de literatuur naar gedrag (van onder andere vreemden) wat beschouwd wordt als bedreigend zoals iemand op straat verbaal lastigvallen, openbare dronkenschap, luidruchtige groepen mannen in het openbaar en hangen op straat (Ross, Mirowsky & Pribesh, 2001). In deze scriptie blijkt dat sociale wanorde leidt tot negatieve percepties en ervaringen met de omgeving. Wanordelijk gedrag, zoals overlast van mannen en hangjongeren zijn de voornaamste reden waarom plekken in de buurt als negatief worden ervaren. Dit is bijvoorbeeld het geval met het eerder besproken schoolplein. Agman (12 jaar, Turks) vertelt:

We maken niet echt veel geluid maar soms zijn daar wel mensen, meestal zijn daar kinderen en als ze ruzie hebben spreken ze daaraf om met elkaar te vechten. Een keer waren we daarbij en toen heeft een vrouw voor de tweede keer alles gefilmd en naar de politie gestuurd. Toen is de politie gekomen en kwam een heel probleem daar. Daardoor komt ook geluidsoverlast. Maar als wij daar zijn, dan zitten we daar gewoon en zijn we aan het praten.

Figuur 16: Het schoolplein van een Basisschool, een negatieve plek

Een ander belangrijke punt dat naar voren komt uit het verhaal van Agman is dat meisjes regelmatig blootgesteld worden aan gewelddaden in de buurt. De meisjes vertellen veel verhalen over geweld in de buurt waar zijzelf, familieleden of goede vrienden getuige of slachtoffer van zijn geweest. In de theorie wordt gesproken over 'exposure to violence' als verklarend mechanisme voor buurteffecten op kinderen en jongeren (Galster, 2012; Ellen & Turner, 1997; Gibson Morris & Beaver, 2009). Het horen van gewelddaden en het getuige of slachtoffer zijn van geweld in de buurt kan schadelijk zijn voor het psychologische en emotionele welzijn van jongeren (Gibson, et al., 2009; Galster, 2012). In dit onderzoek heeft het waarnemen van het gedrag van jongens en mannen die op straat hangen een negatieve werking op het veiligheidsgevoel en emotioneel welzijn van meisjes. Dit wordt hieronder verder besproken.

Jongens en oudere mannen die op straat hangen zijn voor meisjes een probleem en geven een negatieve betekenis aan plekken. Het is vooral het "scannen" (van top tot

teen bekijken) en naroeven wat door meisjes als zeer vervelend wordt ervaren. De hangjongeren worden gezien als een risico: gevaarlijke personen of situaties die bedreigend zijn en kunnen leiden tot fysieke pijn of geweld. Hierdoor voelen meisjes zich onveilig in de aanwezigheid van hangjongeren. Mannie (12 jaar, Marokkaans) en Fatouch (14 jaar, Marokkaans) vertellen hierover:

Interviewer: Wat is er zo vervelend aan die hangjongeren?

Soms zitten ze te schreeuwen en uitdagen enzo

Interviewer: Geeft dat een onveilig gevoel voor jullie?

Ja

Ja, best wel

Interviewer: Wat is vooral het onveilige daaraan?

Je weet maar nooit, misschien gaan ze jou slaan ofzo...het kan wel.

De woorden van Mannie en Fatouch illustreren de kwetsbaarheid en onzekerheid die meisjes ervaren. De meisjes hebben het gevoel dat ze zichzelf niet kunnen verdedigen en niet weerbaar zijn tegen gevaren in de buurt. Deze kwetsbaarheid is een emotie die wordt opgeroepen wanneer meisjes hun buurt doorkruisen en waardoor plekken een negatieve betekenis krijgen. Deze negatieve betekenis maakt het moeilijk voor jongeren om zich emotioneel te hechten aan een plek, ofwel, ze voelen zich er niet thuis. Uit de mindmaps blijkt al dat meisjes thuisvoelen definiëren in termen van veiligheid en weerbaarheid. Plekken waar meisjes zich kwetsbaar, in gevaar of onveilig voelen is volgens hen een reden waarom ze zich er niet thuis voelen.

Het is niet alleen een gevoel van onveiligheid dat gecreëerd wordt door hangjongeren en oudere mannen, maar ook een gevoel van ongemak wanneer zij "scannen", naroeven of simpelweg aanwezig zijn. Dit uit zich bijvoorbeeld op voetbalveldjes waar meisjes zich vaak geremd voelen in de aanwezigheid van jongens en waardoor ze de plek verlaten. Ze gaan hiermee om door andere, positieve, plekken op te zoeken. Mannie (12 jaar, Marokkaans) vertelt: *"Op het plein zijn jongens en er komen ook meisjes, maar de meisjes gaan weg. Die jongens die lopen over je heen."* In haar ervaring worden de voetbalveldjes opgeëist door jongens en worden de meisjes weggejaagd. Ook hier komt de weerbaarheid en zelfverzekerdheid van meisjes naar voren, dat onderdrukt wordt in de aanwezigheid van jongens in de openbare ruimte. Meisjes vragen niet of ze mee mogen doen met het voetballen. De ruimte wordt niet gedeeld, maar overgenomen door de jongens waardoor de meisjes moeten uitwijken naar andere plekken. Op de vraag of de meisjes de wens hebben om te voetballen antwoordt Akram (13 jaar, Marokkaans):

Het kan wel maar het is een beetje awkward

Interviewer: wat is er awkward?

Ja, want ik ben dertien, en die jongens zijn wel echt oud

Leeftijd speelt dus mee in het ongemak, maar waarom de meisjes precies ongemak ervaren was moeilijk te achterhalen in de interviews en bleek een gevoelig punt. Het kan zijn dat de cultuur van de meisjes meespeelt of de fase van de pubertijd. Deze bevinding wordt bevestigd door Keune, Boonstra & Overgaag (2002). Volgens hen is een verklaring voor deze seksegregatie de sterke regels en tradities van de Marokkaanse cultuur die nageleefd moeten worden. Belangrijk is dat het laat zien dat meisjes onzekerheden ervaren in de openbare ruimte en dat verschillende groepen niet altijd samengaan. Deze bevinding komt overeen met de bevindingen uit het onderzoek van Karsten (2003) die ook vond dat meisjes en jongens gescheiden spelen in speeltuinen en dat Marokkaanse meisjes worden buitengesloten van voetballen met jongens. Oudere jongens kunnen dominant zijn in de openbare ruimte waardoor er geen ruimte is voor meisjes (Karsten, 2003).

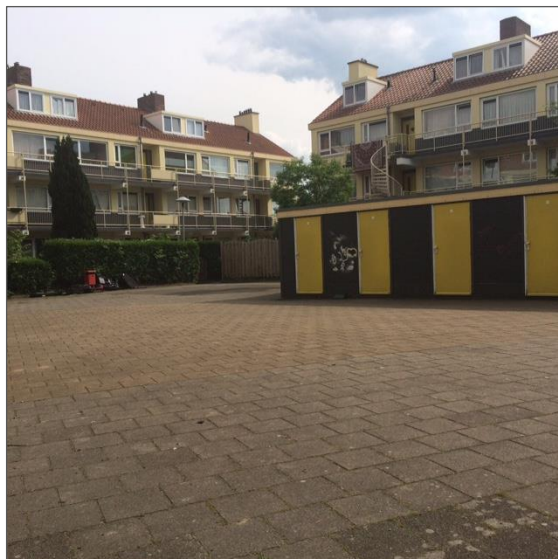
De jongeren zijn zich ervan bewust dat buurtbewoners, waaronder hangjongeren, betrokken zijn bij criminele activiteiten zoals woninginbraken, vandalisme en geweld. Ze kennen bijvoorbeeld bewoners die betrokken zijn (geweest) bij een delict of zijn getuige of slachtoffer geweest van gewelddaden zoals inbraken. Het getuige zijn van geweld of criminaliteit en het horen van verhalen over criminele activiteiten in de buurt geeft een onveilig gevoel. Daarnaast heeft het invloed op de perceptie van plaatsen. Fatoesh (13 jaar, Marokkaans) en Betul (14 jaar, Turks) vertellen over een binnenplaats die zij ervaren als een negatieve plek vanwege de vele woninginbraken (figuur 17 beneden). Ze vertellen dat de schuren gebruikt worden om de woningen te bereiken, waardoor het hele plein gezien wordt als een risicovolle en onveilige plek, vooral voor kinderen. Ze vertellen:

Er kan van alles gebeuren hier... heel veel kleine meisjes die mogen dan even naar de schuur en dan pakken ze bijvoorbeeld hun fiets om rondjes te rijden in de buurt. Maar je weet maar nooit of ze je pakken ofzo. Of in de schuur duwen en dan de deur dicht doen.

Misschien is dat wel helemaal niet zo, maar die indruk krijg je als je dat [inbrekers] ziet in de buurt.

De woorden van meisjes benadrukken dat het zien van criminele activiteiten een gevoel van onveiligheid geeft, maar het heeft ook invloed op risicopercepties. Eerder werd al besproken dat 'exposure to violence' invloed heeft op het psychische en emotionele welzijn van jongeren (Gibson, 2009; Galster, 2012).

Figuur 17: De binnenplaats van woningen, een negatieve plek

Omgaan met risico's

De sociale wanorde heeft invloed op de risicopercepties van meisjes. Hangjongeren, en hun wanordelijk gedrag zoals hangen op straat, naroeven en "scannen" zijn voor meisjes een risico. Risico's worden gedefinieerd als: gevaarlijke personen of situaties die bedreigend zijn en kunnen leiden tot fysieke pijn of geweld. Maar ook het idee dat meisjes meer kwetsbaar zijn en zich niet kunnen verdedigen spelen een belangrijke rol bij risicopercepties. Hierdoor zijn er volgens meisjes meer risico's in de buurt voor meisjes dan voor jongens. Agman (12 jaar, Turks) en Hafsa (12 jaar, Marokkaans) illustreren dit:

Kijk meisjes, het is een beetje awkward om te zeggen maar meisjes kunnen verkracht worden en meisjes zijn ook niet heel sterk. Jongens... met hun kan niet echt iets gedaan worden, want jongens zijn sterk en kunnen gelijk vechten. De meeste jongens hebben gewoon een zakmes bij zich hoor.

Maar jongens durven ook meer. Meisjes rennen gelijk weg, jongens zeggen: kom dan, kom dan.

Wat Agman en Hafsa hier beschrijven komt overeen met het idee dat jongens gezien worden als 'youth as trouble' en meisjes als 'youth in trouble' ofwel 'at risk' (Griffin, 1997; Green, Mitchell & Bunton, 2000). De meisjes bevestigen deze stereotypen. In deze scriptie is onderzocht hoe meisjes omgaan met dergelijke risico's. Het idee van 'agency' is dat jongeren de capaciteiten hebben om hun eigen keuzes te maken en onafhankelijk te handelen (Visser et al., 2015). Deze scriptie bevestigt dat meisjes geen passieve slachtoffers zijn van risico's in de buurt, maar dat zij sociale 'agents' zijn die actief omgaan met risico's en kansen (Van der Burgt, 2015). Dit komt tot uiting in de strategieën die zij hanteren voor het omgaan met de hangjongeren. De strategieën die gevonden worden in deze scriptie worden bevestigd in de literatuur (Cahill, 2000; Cobbina, et al., 2008; Visser et al., 2016). De eerste strategie die meisjes gebruiken voor het omgaan met hangjongeren zijn vermijdingsstrategieën. Dit houdt in dat bepaalde plekken met hangjongeren vermeden worden, soms rond specifieke tijden, en soms door andere routes te nemen (Cobbina et al., 2008). Hafsa (12 jaar, Marokkaans) geeft een illustratie voor deze strategie:

Altijd als ik van school loop, kom ik langs die hoek waar zij dan zitten. Meestal ben ik dan met andere mensen, dan ben ik niet alleen. Mijn moeder komt altijd naar mij en mijn broertje toe. Als ik alleen ben loop ik meestal om, dan ga ik via de andere kant.

De tweede strategie die meisjes hanteren en die Hafsa hier ook beschrijft betreft in gezelschap van anderen of in een grote groep over straat gaan (Cobbina et al., 2008; Visser et al., 2016). Agman (12 jaar, Turks) vertelt dat ze in de winter, wanneer het vroeg donker is, altijd met een grote groep meisjes naar huis loopt vanaf het jongeren centrum:

Wij gaan nooit alleen [als het donker is]. Kijk, als we nu naar huis willen, dan gaan we gewoon. Sommige meiden blijven en gaan dan alleen naar huis. Maar in de wintertijd, dan wachten we op elkaar. Ik durf echt niet alleen te gaan.

Deze strategie wordt bevestigd in de literatuur en betreft een 'beschermende strategie' (Cobbina et al., 2008; Visser et al., 2016). Net zoals in het onderzoek van Cobbina en collega's (2008) vertrouwen meisjes op andere om hen te beschermen, bijvoorbeeld door in gezelschap van mannen naar buiten te gaan. Niet iedereen kan vertrouwd worden voor

een beschermende strategie. Vaak is het een mannelijk figuur zoals een vader of een broer. Agman (12 jaar, Turks) benadrukt dat samen over straat gaan met haar moeder niet geldt als een beschermende strategie omdat ze het gevoel heeft dat haar moeder zich niet kan verdedigen en ook risico loopt: *"Ik durf echt niet met mijn moeder hoor, mijn moeder kan niet vechten en mijn vader wel"*.

5.2.3 Conclusie sociale leefomgeving

Meisjes definiëren thuisvoelen als: jezelf zijn, vrijheid, zelfverzekerdheid, veiligheid en plezier en geluk. Wanneer meisjes dit ervaren op plekken in de buurt wordt een thuisgevoel gestimuleerd. Sociale interacties en activiteiten op plekken zijn belangrijk omdat dit bijdraagt aan een gevoel van vrijheid (doen wat je wilt doen), jezelf zijn en plezier. Hierdoor krijgt een plek betekenis en kunnen meisjes zich emotioneel hechten aan de plek. Vertrouwd zijn met de omgeving en vriendelijkheid van de buurtbewoners spelen een belangrijke rol omdat deze bijdragen aan een veiligheidsgevoel in de buurt en vertrouwen in anderen. Dit bevordert sociale buurtbinding. Wanordelijk gedrag van buurtbewoners heeft een negatieve invloed op thuisvoelen en percepties van plekken omdat het leidt tot een gevoel van onveiligheid, ongemak en onzekerheid in de openbare ruimte.

5.3 De fysieke leefomgeving

Naast de sociale leefomgeving blijkt de kwaliteit van de fysieke leefomgeving ook een belangrijke rol te spelen bij de perceptie van plekken en het thuisvoelen. Hierbinnen zijn twee thema's naar voren gekomen: functionaliteit van de fysieke omgeving en fysieke wanorde.

5.3.1 Functionaliteit van de fysieke omgeving

De inrichting van de fysieke omgeving draagt bij aan positieve en negatieve percepties van plekken. Hierbij gaat het voornamelijk om de functionaliteit van de fysieke omgeving. Plekken worden ervaren en waargenomen als positief wanneer meisjes kunnen doen wat ze graag willen doen. De fysieke inrichting speelt hierbij een rol omdat dit de vrijetijdsactiviteiten van jongeren mogelijk maakt. Het ondersteunt dus vooral de sociale processen op de plekken die bijdragen aan positieve ervaringen met de plek. Bankjes bijvoorbeeld, zijn geliefd omdat jongeren graag met vrienden zitten in de openbare ruimte. Groen wordt ook vaak genoemd vanwege de mogelijkheid om met familie en vrienden te picknicken. Enkele meisjes waarderen het groen en het water van de groenstroken langs de Vecht omdat deze bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de plek en voor verkoeling zorgen in de zomer. Cheemi (13 jaar, Marokkaans) vertelt over de aantrekkelijkheid van de fysieke omgeving:

Het ziet er wel leuk uit. Als je ernaar kijkt dan denk je al: oh dat is misschien wel een leuk park, ik ga daar even zitten. Ik ben er best vaak, dan ben ik er met vriendinnen en gaan we gewoon zitten en praten. Dus die vind ik best wel positief.

Op de vraag wat een mooie omgeving met haar doet antwoordt ze dat het een stimulans is om de plek vaker te bezoeken. Dit is belangrijk omdat het dan het potentieel heeft om een positieve plek te worden in de buurt: een plek waar jongeren in de buurt elkaar ontmoeten en waar ze zich thuis voelen. Het is dus belangrijk dat plekken in de buurt een bepaalde basiskwaliteit hebben, de fysieke inrichting moet functioneel zijn en de

omgeving goed verzorgd. Wanneer dit niet het geval is, dus wanneer fysieke wanorde heerst, heeft dit negatieve gevolgen voor percepties en het thuisgevoel. De rol van fysieke wanorde wordt in paragraaf 5.4.2 besproken.

Echter, de inrichting van de fysieke omgeving speelt ook een rol bij negatieve percepties van plekken. Meisjes zijn vaak ontevreden over de inrichting van de fysieke omgeving omdat de functionaliteit te wensen over laat. Voorbeelden zijn palen en bomen die in de weg staan, harde ondergronden zoals asfalt op voetbalveldjes en speelplekken, en sporttoestellen die niet gebruikt worden door buurtbewoners. Een aantal speeltuinen worden genoemd als negatief omdat het ontbreekt aan leeftijdgeschikte speeltoestellen. Er zijn bijvoorbeeld alleen toestellen voor kleine kinderen waardoor de plek voor de oudere meisjes "saai" is. Deze plekken worden dan ook weinig bezocht door de meisjes en hebben vaak geen significante betekenis voor hen. Deze bevinding is in overeenstemming met het onderzoek van Karsten (2003) die ook vond dat meisjes in een Amsterdamse wijk kritisch waren op de kwaliteit van speeltuinen. Net als in deze scriptie is de staat van speelplekken en toestellen bepalend of dergelijke plekken door meisjes worden bezocht (Karsten, 2003). Het volgende gesprek geeft een illustratie van de ontevredenheid over de kwaliteit van het schoolplein:

Dit is een pleintje bij een school. Het is niet zo'n leuk pleintje, er is veel zand op de grond dus als je loopt komt er allemaal zand in je schoenen. (Mina, 15 jaar, Marokkaans)

En er zijn ook niet echt veel toestellen. (Mannie, 12 jaar, Marokkaans)

Nee, het is een beetje saai. En er zijn veel jonge kinderen. (Fatouch, 14 jaar, Marokkaans)

Dus, bij het creëren van prettige plekken in een buurt is het belangrijk om te weten wat meisjes graag doen in hun vrije tijd en hen hierin tegemoet te komen. Meisjes weten goed op welke manier plekken verbeterd kunnen worden en welke factoren voor hen bijdragen aan het creëren van prettige plekken in de buurt. Vaak zijn het kleine fysieke ingrepen zoals het plaatsen van banken, gras of hekken en het verwijderen van afval en graffiti. Dit kwam sterk naar voren tijdens de gesprekken wanneer de onderzoeker vroeg hoe de plekken verbeterd kunnen worden. De volgende gesprekken geven een illustratie:

Op dit zwarte plein kan je alleen voetballen. Je hebt twee stukken en daar kan je allebei voetballen. Maar ik vind dat ze dan een stuk moeten maken met gras om te voetballen en daarachter een soort parkje met allemaal bankjes zodat je daar kan spelen. En het is ook weer zwart! (Cheemi, 13 jaar, Marokkaans)

Figuur 18: het Zwarte Plein, een negatieve plek

Het gevolg is dat deze plekken niet bezocht worden door meisjes omdat het geen prettige plekken zijn om hun vrijetijdsactiviteiten uit te oefenen. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om te voetballen of met elkaar te zitten en te ontspannen. Wanneer meisjes belemmerd worden in hun dagelijkse activiteiten zorgt dit voor negatieve ervaringen en percepties van een plek. Hierdoor heeft de plek geen significante betekenis of zelfs een negatieve betekenis. Echter, dit hoeft niet altijd problematische gevolgen te hebben. Er zijn bijvoorbeeld "saai" plekken in de buurt die vroeger wel bezocht werden door de meisjes en waardoor ze zich er wel thuis voelen ondanks dat de meisjes er nu niet meer komen. Hamida (13 jaar, Marokkaans) vertelt:

Ik voel me daar wel thuis maar het is gewoon niet leuk daar

Interviewer: kan je dat uitleggen?

Ik voel me daar gewoon thuis want ik ken die plek van vroeger, maar we zijn er nu niet zo vaak meer omdat het saai is.. maar ik voel me wel thuis. Het is niet door de mensen dat ik daar niet heen ga maar het is saai, er is niks te doen.

5.3.2 Fysieke wanorde

Naast de functionaliteit van de fysieke omgeving spelen signalen van fysieke wanorde ook een belangrijke rol bij percepties van een plek. Signalen van wanorde, zoals vandalisme, graffiti en verval hebben invloed op de ervaringen en percepties van jongeren. Een plek in de Geuzenwijk die vanwege de fysieke wanorde als negatief wordt ervaren is het Rode Plein (figuur 12 en 13 beneden). Het plein is vervallen, bespoten met graffiti en er ligt veel afval. Dit plein is in ieder groepsinterview ter sprake gekomen als een negatieve plek. De volgende uitspraken van Fatoesh (13 jaar, Marokkaans), Zelina (14 jaar, Turks) en Betul (14 jaar, Turks) schetsen een beeld:

Interviewer: Wat is er allemaal negatief aan het rode plein?

Je hebt daar van die klimmuren en soms gaan ze daar ook op schrijven. Maar dat wordt niet weg gehaald.

En het staat er wel lang... paar dingen zijn kapot en zijn saai

Niemand komt er meer eigenlijk

Ze mogen wel een keer de hekken schoonmaken

Geverfd... opnieuw verven

En nieuwe toestellen

Niet alleen het Rode Plein, maar ook andere plekken in de buurt hebben te maken met graffiti, afval en gebrek aan onderhoud. Uit de gesprekken blijkt dat fysiek verval drie gevolgen heeft. Ten eerste geven jongeren aan dat zij het niet meer plezierig vinden om dergelijke plekken te bezoeken of, zoals in het geval van het Rode Plein, ze komen er helemaal niet meer. Dit is problematisch omdat de afwezigheid van mensen het gevoel van onveiligheid versterkt. Vooral in de avond worden plekken als gevaarlijk waargenomen wanneer er geen mensen aanwezig zijn. Dit geldt niet specifiek voor het

Rode Plein, maar voor de buurt in het algemeen. Voor de meisjes is de avond een risicovol moment in de Geuzenwijk. De meisjes gaan hiermee om door andere plekken op te zoeken in de avond. Deze plekken kunnen gezien worden als kans. Andere strategieën zijn plekken vermijden en samen over straat gaan (Cobbina et al., 2008; Visser et al., 2016).

Ten tweede blijkt fysieke wanorde invloed te hebben op het gevoel van onveiligheid. Cheemi (13 jaar, Marokkaans) en Solien (15 jaar, Marokkaans) laten dit zien:

Het is kapot, het mag ook gewoon vervangen worden. En omdat het zwart en rood is, is het zo donker... dan word je ineens zo somber vind ik. Mijn zus zei vorige keer, toen waren we er in de avond en kwamen we erlangs, zegt ze: het lijkt wel een ontvoeringsplek.

Ik zou daar niet gaan spelen in de avond, dat is gewoon het engste gevoel... als je kinderen daar ziet spelen.

Figuur 19 en 20: Het Rode Plein, een negatieve plek in de Geuzenwijk

Cheemi heeft het over een "ontvoeringsplek". Kortom, de waargenomen wanorde geeft haar de indruk dat er criminele activiteiten kunnen plaatsvinden. Het blijkt dat fysieke wanorde een signaal afgeeft, namelijk dat de plek onveilig is en dat bewoners fysiek gevaar kunnen lopen. Dergelijke plekken worden gezien als risicovol wat leidt tot gevoelens van wantrouwen en onzekerheid onder meisjes. Deze bevinding komt overeen met de studie van Ross en collega's (2001) die vonden dat de fysieke wanorde leidde tot een gevoel van machteloosheid en wantrouwen naar bewoners. In deze scriptie werken deze gevoelens van onzekerheid en wantrouwen via de risicopercepties van de meisjes. Echter, in deze scriptie speelt sociale wanorde, zoals eerder besproken, ook een zeer grote rol bij gevoelens van onzekerheid en wantrouwen. Er kan gesteld worden dat de theorie over wanorde bevestigd kan worden: wanorde (zowel fysiek als sociaal) geeft het signaal dat de sociale controle en orde verdwenen is (Ross et al., 2001; Sampson, 2009). Ten derde geven meisjes aan dat fysiek verval invloed heeft op het imago van de buurt. Volgens de jongeren geeft verval, zoals afval en graffiti, een bepaald beeld van de buurt. Ze zijn bezorgd over het beeld dat mensen buiten de buurt krijgen van de Geuzenwijk en de bewoners. Het volgende gesprek met Fatoesh (13 jaar, Marokkaans), Zelina (14 jaar, Turks) en Betul (14 jaar, Turks) geeft een illustratie:

Ze mogen ook wel gewoon een keer verbouwen. Dat het de buurt ook wat gezellig maakt. En niet als er mensen, bijvoorbeeld uit Leiden langs komen met de auto of van andere provincie, dat ze dan denken wat is dit, deze buurt? Dat het er leuk uit ziet en netjes

Interviewer: wat vinden jullie er dan van als er mensen die niet uit je buurt komen langskomen en dan zoiets zien, kan je daar iets meer over vertellen?

Ja dan gaan ze misschien ook denken: oh die kinderen zijn niet opgevoed ofzo

Dat zij iets hebben kapot gemaakt

En als ze ons bijvoorbeeld zien lopen met sokken of slippers dan gaan ze al gelijk denken: 'oh daar heb je ze weer'

Uit het gesprek blijkt dat de meisjes bezorgd zijn dat het negatief bestempelen van de buurt leidt tot een negatief beeld over de bewoners, inclusief henzelf. In de buurteffectenliteratuur wordt in dit verband verwezen naar stigmatisering (Kelaher et al., 2010; Goffman, 1963). Zowel in deze scriptie als in de buurteffectenliteratuur wordt een link gevonden tussen fysieke wanorde en stigmatisering. Sampson (2009) beargumenteert dat waargenomen wanorde kan leiden tot een zelf-vervullende voorspelling waarbij mensen zich meer wanordelijk gaan gedragen hetgeen bijdraagt aan stigmatisering van een buurt. In paragraaf 5.4 wordt verder ingegaan op stigmatisering in de Geuzenwijk op basis van gedrag.

5.3.3 Conclusie fysieke leefomgeving

Thuisvoelen wordt door meisjes gedefinieerd als: jezelf zijn, vrijheid, zelfverzekerdheid, veiligheid en plezier of geluk. De kwaliteit van de fysieke omgeving heeft invloed op deze aspecten. De inrichting en functionaliteit van de fysieke omgeving speelt een indirecte rol bij thuisvoelen: het kan sociale processen van een plek ondersteunen en stimuleren die uiteindelijk leiden tot thuisvoelen. Echter, plekken die niet functioneel zijn ingericht of waarvan toestellen niet gericht zijn op de wensen van meisjes, zijn onaantrekkelijke plekken voor meisjes. Hierdoor worden de plekken nauwelijks bezocht en is er geen thuisgevoel. Enkele speelplekken waar meisjes vroeger wel kwamen zijn de uitzondering. Wat betreft fysieke wanorde gaat het vooral om een gevoel van veiligheid. Plekken die vervallen zijn en waar vandalisme evident is, dragen bij aan een onveilig gevoel. Dit komt mede door de afwezigheid van mensen. Bovendien heeft het invloed op stigmatisering. De bevindingen laten zien dat het belangrijk is dat plekken een bepaalde basiskwaliteit hebben. Wanneer een plek goed onderhouden is, trekt het jongeren aan en kan het een positieve plek worden waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en sociale contacten leggen waardoor zij zich emotioneel hechten aan de plek. Er is dus een wisselwerking tussen de fysieke en sociale omgeving.

5.4 Stigmatisering van de Geuzenwijk

Stigmatisering is een thema dat vaker terugkwam in de gesprekken. Dit gebeurt niet alleen op basis van de kwaliteit van de fysieke omgeving, maar ook op basis van gedrag. Zowel fysieke als sociale wanorde hebben dus invloed op stigmatisering en daarom verdient het hier extra aandacht. Het stigma van Zuilen speelt een rol bij de ervaringen en percepties van jongeren van hun eigen buurt. Over het algemeen zijn jongeren tevreden over hun wijk en vinden ze het een prettige buurt om te wonen. Echter, het

slechte gedrag van bewoners en het imago van de buurt wordt vaak genoemd als iets wat jongeren niet prettig vinden in de buurt. Een voorbeeld van gedrag dat volgens jongeren leidt tot stigmatisering is het achterlaten van vuilniszakken waardoor de wijk "vies" wordt en ruzies op het Zwanenvechtplaats die vaak gefilmd worden en op Youtube terecht komen. Fatoesh (13 jaar, Marokkaans) vertelt dat haar familie last heeft van de jongeren in haar buurt die slecht gedrag, zoals scheldwoorden, overbrengen aan haar jonge broertje en dat het imago van de bewoners van de buurt zo in stand wordt gehouden. Dit wijst op 'collective socialization' wat in de buurteffectenliteratuur uitgelegd wordt als het overnemen van gedrag omdat dit als normaal wordt gezien (Galster, 2012; Visser et al., 2015a). In deze scriptie is niet onderzocht op welke manier stigmatisering en 'collective socialization' de ontwikkeling van jongeren beïnvloedt, echter, het is duidelijk dat het de meisjes stoort. Betul (14 jaar, Turks) geeft bijvoorbeeld zelf aan dat stigmatisering geen invloed heeft op haar kansen in het leven: "*Als je een nieuwe baan gaat zoeken en je zegt dat je uit Zuilen komt, denk ik niet dat het ze echt boeit*". Op persoonlijk en emotioneel vlak speelt het wel een rol. Het maakt meisjes minder trots op de buurt en ze voelen zich minder 'Zuilenaar'. Dit verwijst naar *disidentification*, zoals besproken door Wacquant (2014). Volgens Wacquant kan dit leiden tot 'non-belonging' en wordt binding met de buurt verbroken (Jensen & Christensen, 2012). Hoewel de meisjes zich op bepaalde momenten minder trots voelen en minder identificeren met de Geuzenwijk, blijven ze zich er wel thuis voelen en zijn de ervaringen in de buurt voornamelijk positief.

Hoofdstuk 6: Conclusie en discussie

Het doel van deze scriptie was inzicht krijgen in de ervaringen en percepties van Turkse en Marokkaanse meisjes van hun woonbuurt, de Geuzenwijk in Utrecht, en de invloeden van deze buurtomgeving op thuisvoelen. Meisjes hebben foto's gemaakt van wat zij zien als positieve en negatieve plekken en vervolgens werden focusgroep-interviews afgenomen. Deze methode bracht, letterlijk, de ervaringen met positieve en negatieve buurtkenmerken in beeld. De scriptie draagt bij aan de buurteffectenliteratuur door de focus op meisjes met een Turkse en Marokkaanse achtergrond, percepties van de buurt in plaats van kwantitatieve metingen en door binding met de buurt te onderzoeken. In relatie tot buurteffecten is hier nog weinig over geschreven.

Deze scriptie laat zien dat het belangrijk is om de percepties en ervaringen van jongeren met hun buurt te onderzoeken. Het sluit aan bij het idee dat er meer aandacht moet komen voor ervaringen en percepties in onderzoek naar buurteffecten (Nicotera, 2008; Visser et al., 2015). Uit deze scriptie blijkt dat een opeenstapeling aan factoren bijdraagt aan de ervaringen en percepties van plekken in de buurt en het thuisgevoel. Of een plek als negatief of positief wordt beschouwd door meisjes en of ze zich er thuis voelen, wordt niet bepaald door louter één factor. Bovendien spelen aspecten uit zowel de fysieke als de sociale buurtomgeving een rol. Voor meisjes zijn positieve plekken in de Geuzenwijk speeltuinen, voetbalveldjes en groenstroken langs de Vecht. Het zijn plekken waar de meisjes vaak komen met vrienden en familie om te ontspannen of elkaar te ontmoeten. Op deze plekken kunnen de meisjes doen wat ze willen doen. Ze ervaren er weinig belemmeringen in hun activiteiten maar een zekere mate van vrijheid. Negatieve plekken zijn divers, zoals speeltuinen, straten, binnenplaatsen en pleinen. Meisjes kunnen hier niet doen wat zij willen doen en ze voelen zich er niet thuis. De plekken worden niet bezocht door de meisjes, maar sommige worden wel gepasseerd. Sommige plekken zijn onveilig of worden beschreven als "saai" door de meisjes.

Daarnaast draagt deze scriptie bij aan de literatuur over thuisvoelen in de woonbuurt. Thuisvoelen is een ingewikkelde emotie en wat het begrip precies inhoudt en betekent is nog vrij onduidelijk. Deze scriptie heeft inzicht gegeven in de betekenis van dit begrip volgens de meisjes. Zij definiëren thuisvoelen als: jezelf zijn, vrijheid, zelfverzekerdheid, veiligheid, plezier en geluk. Wanneer meisjes dit kunnen ervaren op een plek wordt een thuisgevoel gestimuleerd. Maar hoe heeft de buurtomgeving invloed op het thuisgevoel? Aspecten uit de sociale en fysieke buurtomgeving dragen bij aan dergelijke gevoelens waardoor een thuisgevoel versterkt of verminderd. Deze scriptie toont aan dat de sociale leefomgeving een directe rol speelt bij thuisvoelen. Door sociale interacties en activiteiten met vrienden en familie krijgen plekken een positieve betekenis, worden herinneringen en ervaringen gecreëerd waardoor meisjes zich emotioneel hechten aan de plek. Bovendien voelen meisjes zich veilig, zelfverzekerd en kunnen ze zichzelf zijn door deze interacties en activiteiten wat het thuisvoelen verder bevordert. Niet alleen sterke sociale banden zijn van belang maar ook publieke familiariteit, dus zwakke sociale banden. Vertrouwd zijn met de mensen in de buurt of met een plek dragen bij aan sociale veiligheid en vertrouwen in elkaar waardoor een thuisgevoel kan ontstaan. Echter, onbekende mensen en waargenomen wanordelijk gedrag belemmeren het thuisgevoel door gevoelens van onveiligheid, ongemak en wantrouwen. Deze scriptie bevestigt de buurtbindingtheorie: een emotionele band met de omgeving wordt gevormd door sociale

interacties met andere mensen en het opdoen van ervaringen op die plek (Low & Altman, 1992). Door de sociale processen op een plek krijgt de plek betekenis, raken meisjes gehecht aan de plek en vormt zich een thuisgevoel. De dimensie van buurtbinding die in deze scriptie vooral belangrijk is voor het thuisgevoel, is sociale buurtbinding. Dit houdt in dat meisjes gehecht zijn aan de mensen in relatie tot de plek. Mensen, zoals vrienden en burens, spelen dus een rol in het ontstaan van binding aan een plek (Van der Graaf, 2009).

Aan de andere kant speelt de kwaliteit van de fysieke omgeving een indirecte rol bij thuisvoelen: het kan de sociale processen van een plek ondersteunen en stimuleren die het thuisgevoel vormen. In de buurteffectenliteratuur, zoals in de broken windows en fysieke wanorde theorieën, wordt voornamelijk naar de fysieke omgeving gekeken als het hebben van een negatieve invloed op bewoners (Wilson & Kelling, 1982; Ross et al., 2001; Sampson, 2009). Echter, in deze scriptie is ook gekeken naar de positieve bijdragen van de fysieke omgeving, namelijk wanneer er wel orde is. Aan de ene kant heeft een slechte kwaliteit van de omgeving, zoals graffiti en verval, een negatieve invloed op de ervaringen met plekken en het thuisgevoel. Signalen van wanorde dragen bij aan een gevoel van onveiligheid en wantrouwen naar bewoners. Hierdoor wordt er geen thuisgevoel gevormd. In dit opzicht wordt de theorie van wanorde bevestigd: wanorde geeft het signaal dat de sociale controle en orde verdwenen is (Ross et al., 2001; Sampson, 2009). Daarnaast staat fysieke wanorde ook in relatie met stigmatisering. Maar deze scriptie voegt ook wat toe aan de theorie van wanorde. Het is gebleken dat plekken waar signalen van wanorde afwezig zijn, dus die goed onderhouden worden, indirect bijdragen aan positieve uitkomsten, namelijk het ontstaan van een thuisgevoel. Plekken die goed onderhouden zijn, geschikte speeltoestellen en faciliteiten hebben en functioneel zijn ingericht, worden aantrekkelijk gevonden door meisjes. Ze worden regelmatig bezocht en ondersteunen hun vrijetijdsactiviteiten. Dit is belangrijk omdat sociale interacties dan plaatsvinden die uiteindelijk bijdragen aan een thuisgevoel. Er kan gesteld worden dat de fysieke omgeving van een plaats de basis vormt: een mooie en verzorgde omgeving met geschikte toestellen en faciliteiten zorgt ervoor dat meisjes worden aangetrokken tot de plek. Hierdoor kunnen sociale processen, zoals interacties en ontmoetingen, activiteiten, herinneringen en ervaringen, plaats vinden die uiteindelijk leiden tot thuisvoelen door de betekenissen en emotionele binding aan de plek.

Het feit dat de fysieke omgeving een indirecte rol speelt bij thuisvoelen betekent niet dat het geheel onbelangrijk is en dat beleid zich alleen moet richten op de sociale leefomgeving van achterstandsbuurtten. Hier ligt een duidelijke opgave voor gemeenten: het onderhouden van de fysieke omgeving zoals het verwijderen van afval en graffiti en het vervangen van kapotte toestellen. Het zijn vaak kleine ingrepen die plekken verbeteren zoals beter onderhoud, plaatsen van gras en bankjes of toestellen die meer geschikt zijn voor de leeftijd van de meisjes. Daarnaast wordt aanbevolen om jongeren te betrekken bij het planningsproces. Meisjes weten goed welke factoren voor hen bijdragen aan een prettige plek in de buurt en het is daarom nuttig om naar de wensen van jongeren te luisteren voor het creëren van prettige plekken in de buurt.

Daarnaast heeft deze scriptie aangetoond dat meisjes agency tonen. In de buurteffectenliteratuur wordt nog weinig nagegaan hoe kinderen en jongeren zelf omgaan met potentiële negatieve buurtinvloeden. De scriptie laat zien dat het belangrijk is om dit te laten meetellen in buurteffectenonderzoek omdat jongeren zichzelf kunnen

beschermen tegen potentiële negatieve invloeden door bepaalde strategieën te ontwikkelen of door kansen op te zoeken (Pinkster & Fortuijn, 2009). Een manier waarop de meisjes agency tonen is door hun activiteiten bij de jongerenorganisatie JoU. De jongerenorganisatie heeft een belangrijke toegevoegde waarde in de buurt en kan gezien worden als een kans door het geven van steun, advies en huiswerkbegeleiding. Hier vinden sociale interacties plaats tussen de meisjes en worden sociale banden versterkt. Dit draagt bij aan het versterken van het sociaal kapitaal. Bovendien biedt de jongerenorganisatie een beschermende en leerzame omgeving, meisjes nemen positief gedrag van elkaar over en krijgen steun en advies. Bovendien, omdat meisjes minder buiten zijn worden ze minder blootgesteld aan gevaren en potentiële negatieve invloeden in de buurt. Dit is in lijn met Anthony & Nicotera (2008, p.1247): "*Opportunities for young people to engage in positive behavior and supportive and collaborative relationships protect youth from other negative influences*". Hier zit echter wel een kanttekening aan. Een sociaal netwerk met vooral 'bonding capital' betekent dat meisjes in dezelfde sociale kringen blijven. Hierdoor is het moeilijker om vooruit te komen in het leven. Daarvoor is het nodig om mensen te kennen die in een ander sociaal netwerk opereren (De Souza Briggs, 1998). Echter, om vast te stellen of dit het geval is in de Geuzenwijk is langdurig onderzoek nodig.

Een andere manier waarop meisjes agency tonen is door de strategieën die zij hanteren voor het omgaan met risico's in de buurt. Deze scriptie bevestigt het idee dat meisjes niet zomaar passieve slachtoffers zijn van risico's in de buurt, maar dat zij sociale 'agents' zijn (Van der Burgt, 2015). De strategieën die meisjes hanteren in de buurt komen overeen met eerdere bevindingen, zoals vermijdings- en beschermingsstrategieën (Cahill, 2000; Cobbina et al., 2008; Visser et al., 2016). De risicopercepties van meisjes zijn van belang omdat deze invloed hebben op het sociaal-ruimtelijk gedrag in de buurt. Plekken waar veel risico's voorkomen, worden door meisjes vermeden en veilige plekken in de buurt worden opgezocht. Het is dus belangrijk om veilige plekken te hebben in de buurt waar meisjes aan zijn gehecht. Deze plekken kunnen meisjes beschermen tegen gevaren in de buurt maar voeden ook positieve emoties die belangrijk zijn voor het emotioneel welzijn. In beleid en onderzoek moet dus niet alleen een focus liggen op het verminderen van risico's in de buurt, maar zou het ook goed zijn om positieve kanten van de buurt verder te belichten en versterken.

Concluderend, deze scriptie sluit aan bij het idee dat de buurt waar kinderen en jongeren opgroeien van belang is (Ellen & Turner, 1997; Brooks-Gunn et al., 1993; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Visser et al., 2015). De buurt is van belang omdat plekken in de buurt emoties oproepen zoals gevoelens van (on)veiligheid, plezier, geluk, ongemakkelijkheid, jezelf kunnen zijn, zelfverzekerdheid en een thuisgevoel. Dit laat zien dat de buurt een belangrijke rol speelt bij het emotioneel welzijn van jongeren. De buurteffectentheorie veronderstelt dat negatieve buurtkenmerken een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Deze scriptie toont een ander beeld. Hoewel bevestigd kan worden dat de omgeving invloed heeft op sociale uitkomsten, blijkt dat deze invloed ook positief kan zijn. Deze scriptie heeft laten zien dat de sociale en fysieke omgeving het thuisgevoel kan beïnvloeden en dat dit thuisgevoel gepaard gaat met gevoelens van veiligheid en zelfvertrouwen bij meisjes. Een belangrijke bijdrage aan de buurteffectenliteratuur wordt dus gegeven omdat het laat zien dat achterstandswijken ook sterke kanten hebben die een positieve invloed hebben op het emotionele welzijn van meisjes. De buurteffectentheorie veronderstelt dat buurten met structurele problemen 'slechte' buurten zijn voor jongeren om op te groeien. Deze scriptie toont aan dat dit niet altijd het geval is. Meisjes vinden hun buurt een prettige en

leuke buurt waar ze zich thuis voelen en sterke banden hebben. Ondanks dat ze bewust zijn van enkele problemen in de buurt, zijn ze voornamelijk positief.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek en beleid

De constatering dat achterstandsbuurten ook sterke kanten hebben die zorgen voor positieve uitkomsten in kinderen en jongeren is belangrijk voor wetenschappelijk onderzoek en beleidsinterventies. De eerste aanbeveling voor zowel vervolgonderzoek als beleid is om te focussen op de positieve kanten van achterstandsbuurten, zoals een thuisgevoel in de buurt. Dit geeft inzicht in de factoren die bijdragen aan het maken van een prettige buurt voor jonge mensen om te wonen. Dit is interessant voor gemeenten omdat zij de stad voor iedereen leefbaar maken. In plaats van de negatieve buurtkenmerken te bestrijden, is het wellicht effectiever om tegelijkertijd de positieve kanten te versterken. Daarnaast kunnen deze sterke kanten bewoners bescherming bieden tegen potentiële negatieve buurtinvloeden. Een voorbeeld is het blijven versterken en ondersteunen van lokale organisaties en jeugdprogramma's zoals de jongerenorganisatie JoU. De jongerenorganisatie is een omgeving waar jongeren leren over zichzelf en belangrijke onderwerpen in de maatschappij, waar ze terecht kunnen voor steun en advies, en waar sociale interacties met andere jongeren plaatsvinden. Hierdoor kunnen meisjes hun sociale banden versterken en kan sociaal kapitaal ontstaan. Bovenal is het een plek waar meisjes naar toe kunnen om te ontsnappen aan risico's in de buurt en potentiële negatieve buurtinvloeden. Op deze manier kunnen organisaties een beschermende functie hebben. Een ander voorbeeld is het blijven stimuleren van ontmoetingen in de buurt. Dit kan door bijvoorbeeld meer buurtactiviteiten te organiseren of plekken te creëren die voor verschillende groepen aantrekkelijk zijn zodat publieke familiariteit in de buurt verder groeit. Hierbij is het niet nodig om te streven naar een hoge sociale cohesie. Publieke familiariteit draait niet om sterke sociale verbanden, maar het vertrouwd voelen met de mensen in de buurt. Van meer belang zijn vluchtige ontmoetingen in de buurt die kunnen worden gestimuleerd op prettige plekken en door buurtactiviteiten.

Zoals eerder besproken wordt aanbevolen om jongeren vaker te betrekken bij het planningsproces. Meisjes weten goed welke factoren voor hen bijdragen aan prettige plekken in de buurt. Plekken kunnen met kleine ingrepen al verbeterd worden zoals het plaatsen van bankjes, gras of toestellen die aantrekkelijk zijn voor meisjes tussen de 12 en 15 jaar. Wanneer meisjes ontevreden zijn over de kwaliteit van de fysieke omgeving, worden dergelijke plekken niet of minder vaak bezocht. Dit brengt dit stuk tot de laatste aanbeveling voor beleid: het onderhouden van de fysieke omgeving. Een omgeving die goed onderhouden is en vrij van vandalisme, is een veilige en prettige omgeving voor meisjes. Een goede basiskwaliteit van plekken trekt jongeren aan waardoor het een positieve plek kan worden waar jongeren elkaar ontmoeten en waar een thuisgevoel kan groeien. Voor het creëren van dergelijke plekken is het nuttig om naar de wensen van jongeren te luisteren.

Er zijn ook een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek. In deze scriptie is geen onderzoek gedaan onder jongens en jongeren met een andere etnische achtergrond dan Turks en Marokkaans. De aanbeveling voor vervolgonderzoek is om ervaringen en percepties van jongens te onderzoeken en onder jongeren met verschillende etnische achtergronden. Vooral de vergelijking tussen jongeren met verschillende etnische achtergronden en hun ervaringen met de buurt zijn interessant. Daarnaast kunnen

risico's anders zijn voor jongens en meisjes. Een andere aanbeveling is daarom om de risicopercepties en risicomanagement van jongens van verschillende leeftijden te onderzoeken. Er wordt vaak verondersteld, ook door de meisjes in deze scriptie, dat jongens een risico vormen, maar het is interessant om te onderzoeken in hoeverre jongens zichzelf in gevaar voelen en welke risico's zijzelf ervaren.

Een andere aanbeveling is om de relatie tussen fysieke wanorde en stigmatisering te onderzoeken. In deze scriptie werd een relatie gevonden tussen wanorde en stigmatisering, maar hoe deze relatie werkt is nog onduidelijk. Het is interessant om meer verdieping te krijgen in de wisselwerking tussen wanorde en stigmatisering, en wat de gevolgen hiervan zijn op het toekomstperspectief van meisjes.

De laatste aanbeveling is het uitvoeren van longitudinaal onderzoek in relatie tot buurteffecten. In deze scriptie is naar voren gekomen dat de omgeving het emotionele welzijn van meisjes kan beïnvloeden, maar het is niet duidelijk of het wonen in een achterstandsbuurt een *langdurig* effect heeft op meisjes en hun verdere ontwikkeling. Als deze meisjes over tien jaar weer geïnterviewd worden kan het zijn dat hun ervaringen en percepties anders zijn, wellicht positiever of negatiever. Het is mogelijk dat in hun ervaring de buurt later in het leven nog steeds of een grotere invloed heeft op hun succes en levenskansen.

Informatie box: Foto-expositie 'De Geuzenwijk door de lens van meisjes'

Er zijn allerlei partijen die beslissen over de omgeving waar kinderen en jongeren opgroeien, maar weinig gaan daadwerkelijk na bij kinderen en jongeren hoe zij het opgroeien in een achterstandswijk ervaren en waarnemen. Ook wordt er weinig gevraagd naar hoe zij omgaan met de buurt en wat er in hun ogen verbeterd kan worden. Dit betekent dat jonge bewoners en partijen in de buurt met elkaar verbonden moeten worden. Om een brug te slaan tussen lokale instellingen en de jongeren in de Geuzenwijk, kwam het idee om een foto-expositie te organiseren waarbij de foto's die de meisjes in deze scriptie hebben gemaakt, met kleine verhaaltjes tentoongesteld worden. Er zijn meerdere redenen voor het organiseren van deze expositie. Aan de ene kant is het doel om lokale instellingen te overtuigen dat ze vaker moeten luisteren naar kinderen en jongeren in de buurt waar zij werken. Uit deze scriptie is gebleken dat de meisjes een goede kennis hebben van de buurt, ze weten wat er speelt en wat de buurt tot een prettige of onprettige buurt maakt. Dit is waardevolle informatie. Daarnaast is het doel om te laten zien dat achterstandswijken niet alleen problemen bevatten, maar dat het ook een prettige buurt kan zijn waar jongeren sociale banden hebben en zich er thuis voelen. Als laatste kan de expositie deze partijen overtuigen van het idee dat jongeren agency tonen en dus geen passieve gebruikers zijn van de ruimte, maar actieve gebruikers. De wens is dat dit meer bewustzijn en kennis brengt bij lokale instellingen waardoor zij zich nog beter kunnen inzetten voor het verbeteren van het leven van kinderen en jongeren.

Maar deze expositie wordt ook georganiseerd voor de meisjes van de Geuzenwijk. Tijdens het uitvoeren van het onderzoek was er veel contact tussen de onderzoeker en de respondenten. Hierdoor ontstond de motivatie om ook voor hen nog iets extra's neer te zetten. De expositie heeft ook als doel om de meisjes te laten zien dat er partijen zijn in de stad die geïnteresseerd zijn in hun buurt en zich ook daadwerkelijk voor hen willen inzetten. De hoop is dat dit de meisjes meer trots en zelfvertrouwen geeft. Daarnaast helpen de meisjes mee bij het organiseren van de expositie; ze bereiden hapjes, verwelkomen de gasten, openen de expositie, en schrijven korte verhaaltjes bij de foto's. Het meedoen aan de expositie en het presenteren van hun buurt kan hen een gevoel van trots en identiteit geven welke belangrijk is voor hun welzijn. Het uiteindelijke doel van de expositie is dat het evenement voor meerdere groepen leerzaam en inspirerend is.

Hoofdstuk 7: Reflectie

Het schrijven en uitvoeren van een onderzoek is een proces met meerdere leermomenten. In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de scriptie en beschreven welke alternatieve benaderingen en methoden het onderzoek hadden kunnen verbeteren.

Respondenten ook buiten jongerenorganisaties werven

In deze scriptie werden de respondenten geworven via een jongerenorganisatie die actief is in de buurt en waar veel Turkse en Marokkaanse jongeren actief deelnemen. Dit was een praktische benadering omdat een grote groep meisjes in één keer benaderd kon worden waardoor de werving van respondenten minder tijdrovend werd. Met het oog op de tijdsplanning was dit een goede beslissing. Echter, niet alle Turkse en Marokkaanse meisjes die in de Geuzenwijk wonen zijn aangesloten bij de jongerenorganisatie waardoor het mogelijk is dat de respondentengroep niet helemaal representatief is voor de populatie. Turkse en Marokkaanse meisjes die niet aangesloten zijn bij de jongerenorganisatie hebben wellicht een andere ervaring en perceptie van de buurt. Ze zijn wellicht vaker buiten in hun vrije tijd of hebben een minder sterk sociaal netwerk in de buurt omdat ze niet aangesloten zijn bij een jongerenorganisatie die jongeren uit dezelfde buurt met elkaar verbindt. Dit had tot andere onderzoeksresultaten kunnen leiden. Deze scriptie had verbeterd kunnen worden door wel deze groep mee te nemen in het onderzoek.

Lengte van de groepsinterviews

De groepsinterviews duurden tussen de 60 en 90 minuten. Dit was aan de lange kant. In een volgend onderzoek kan gestreefd worden naar een uur, niet langer. Tegen het einde van de interviews waren de meeste respondenten moe en nam de concentratie af. Hierdoor werden de laatste paar vragen, door een aantal groepen, minder uitgebreid beantwoord. Dit waren de vragen bij thema 3 en 4 (zie bijlage B, pagina 85 voor de topiclijst) over thuisvoelen in de buurt en de invloed van de omgeving op het thuisgevoel. Dit was een belangrijke deelvraag in de scriptie en het is mogelijk dat interessante informatie niet verteld is. Volgende keer is het beter om een aantal vragen te schrappen zodat het interview onder een uur blijft en respondenten geen vragen afdoen omdat ze moe zijn. Op die manier kan er voor iedere vraag de tijd genomen worden. Echter, hier is niet voor gekozen vanwege de angst om dan belangrijke informatie mis te lopen. Bovendien verschilde het per groep hoe de respondenten omgingen met hun concentratie. Er waren twee manieren voor het omgaan met de duur van de interviews. Soms gingen respondenten met elkaar grappen maken of kwam het gesprek op een ander, niet relevant onderwerp terecht. Een techniek was om eventjes mee te doen met het gesprek en de grappen zodat de respondenten een soort 'pauze' hadden en konden ontspannen. Vervolgens werd het gesprek weer teruggeleid naar het onderzoek. Een andere strategie was de tekenopdracht aan het begin van thema 3. Respondenten kregen de opdracht om een mindmap te tekenen over het begrip thuisvoelen op een papieren tafelkleed. Deze opdracht kwam altijd op een goed moment, namelijk wanneer de respondenten wat vermoeider werden. Het tekenen van de mindmap was een manier om even te ontspannen en diende als een soort pauze. Het was ook het moment waarop de onderzoeker wat kon ontspannen. Dus ook in dat opzicht was dit een goede strategie om toch tot goede resultaten te komen.

Literatuurlijst

- Anderson, E. (1994). The code of the streets. *Atlantic Monthly*, 273(5), 81-94.
- Andersson, R. (2001). *Spaces of socialization and social network competition: A study of neighborhood effects in Stockholm, Sweden*. In: H.T. Anderson & R. van Kempen (red), *Governing European Cities, Social fragmentation, social exclusion and urban governance*, (pp. 149-188).
- Anthony, E.K. & Nicotera, N. (2008). Youth perceptions of neighborhood hassles and resources: A mixed method analysis. *Children and Youth Services Review*, 30(11), 1246-1255.
- Atkinson, R. & Kintrea, K. (2001). Disentangling area effects: Evidence from deprived and non-deprived neighborhoods. *Urban Studies*, 38(12), 2277-2298.
- Auken, P.M. van, Frisvoll, S.J. & Stewart, S.I. (201). Visualizing community: Using participant-drive photo-elicitation for research and application. *Local Environment*, 15(4), 373-388.
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., De Goede, M., Peters, V. & Velden, T. van der (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek, handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Bailey, N., Kearns, A., & Livingston, M. (2012). Place attachment in deprived neighbourhoods: the impacts of population turnover and social mix. *Housing Studies*, 27(2), 208-231.
- Bass, J.K. & Lambert, S.F. (2004). Urban adolescents' perceptions of their neighborhoods: an examination of spatial dependence. *Journal of community psychology*, 32(3), 277-293.
- Berenschot (2011). *Evaluatie Krachtwijken Utrecht, rapportage*. Utrecht: Berenschot.
Verkregen van: <http://www.consultancy.nl/media/Berenschot%20-%20Evaluatie%20Krachtwijken%20Utrecht-1975.pdf>
- Blokland, T.V. & Nast, J. (2014). From public familiarity to comfort zone: the relevance of absent ties for belonging in Berlin's mixed neighborhoods. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(4). 1142-1159.
- Boer, F. van & Evers, J. (2015). Kwalitatief onderzoek, een korte inleiding. In: J. Evers (red), *Kwalitatief interviewen: kunst en kunde* (pp. 3-22). Den Haag: Boom Lemma.
- Boeijs, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom Lemma.

- Brännström, L. (2008). Making their mark: The effects of neighborhood and upper secondary school on educational achievement. *European Sociological Review*, 24(4), 463-478.
- Bronfenbrenner, U. (1981). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, US: Harvard University Press.
- Brooks-Gunn, J., Duncan, G.J., Klebanov, P.K. & Sealand, N. (1993). Do neighborhoods influence child and adolescent development? *American Journal of Sociology*, 99(2), 353-395.
- Brown, B., Perkins, D.D., & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of environmental psychology*, 23(3), 259-271.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Buka, S.L., Stichick, T.L., Birdthistle, L. & Earls, F.J. (2001). Youth exposure to violence: prevalence, risk, and consequences. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 298-310.
- Burgt, D. van der (2015). Spatial avoidance or spatial confidence? Young people's agency in the active negotiation of risk and safety in public space. *Children's Geographies*, 13(2), 181-195.
- Case, A. & Katz, L. (1991). *The company you keep: the effects of family and neighborhood on disadvantaged youth*. Working Paper No. 3705, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- Cahill, C. (2000). Street literacy: Urban teenagers' strategies for negotiating their neighborhood. *Journal of Youth Studies*, 3(3), 251-277.
- Chase-Lansdale, P., Gordon, R., Brooks-Gunn, J., & Klebanov, P. (1997). Neighborhood and family influences on the intellectual and behavioral competence of pre-school and early school-age children. In J. Brooks-Gunn, G. J. Duncan, & J. L. Aber (red), *Neighborhood poverty: Context and consequences for children*, (pp. 9-118). New York: Russell Sage.
- Clampet-Lundquist, S. (2007). No more Bois Ball: The effect of relocation from public housing on adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 22(3), 298-323.
- Cobbina, J.E., Miller, J. & Brunson, R.K. (2008). Gender, neighborhood danger, and risk-avoidance strategies among urban African-American youths. *Criminology*, 46(3), 501-538.
- Cohen, A.P. (2000). *Signifying Identities: anthropological perspective on boundaries and contested values*. London/New York: Routledge.
- Coleman, J. (1988). Social capital and the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120.

- Crowder, K. & South, S.J. (2003). Neighborhood distress and school dropout: the variable significance of community context. *Social Science Research*, 32(4), 659-698.
- Cuba, L. & Hummon, D. (1993). A place to call home: Identification with dwelling, community and region. *The Sociological Quarterly*, 34(1), 111-131.
- Curley, A. (2010). Relocating the poor: social capital and neighborhood resources. *Journal of Urban Affairs*, 32(1), 79-103.
- De Souza Briggs, X. (1997). Social capital and the cities: Advice to change agents. *National Civic Review*, 86(2), 111-117.
- De Souza Briggs, X. (1998). Brown kids in White suburbs: Housing mobility and the many faces of social capital. *Housing Policy Debate*, 9(1), 177-221.
- Dietz, R.D. (2002). The estimation of neighborhood effects in the social sciences: An interdisciplinary approach. *Social Science Research*, 31(4), 539-575.
- Duyvendak, J.W. & Wekker, F. (2015). At home in the city? The difference between friendship and amicability. In: V. Mamadouh & A. van Wageningen (red), *Urban Europe, Fifty Tales of the City*. Amsterdam: AUP.
- Ellen, I.G. & Turner, M.A. (1997). Does neighborhood matter? Assessing recent evidence. *Housing policy debate*, 8(4), 833-866.
- Evers, J. & Boer, F. van (2015). Het kwalitatieve interview: Kenmerken, typen en voorbereiding. In: J. Evers (red), *Kwalitatief interviewen: kunst en kunde* (pp. 23-47). Den Haag: Boom Lemma.
- Evers, J. (2015). *Kwalitatief interviewen: kunst en kunde*. Den Haag: Boom Lemma.
- Friedrichs, J., Galster, G. & Musterd, S. (2003). Neighborhood effects on social opportunities: The European and American research and policy context. *Housing Studies*, 18(6), 797-806.
- Friedrichs, J. & Blasius, J. (2003). Social norms in distressed neighbourhoods: Testing the Wilson hypothesis. *Housing Studies*, 18(6), 807-826.
- Furstenberg, F. & Hughes, M. (1995). Social capital and successful development among at-risk youth. *Journal of Marriage and Family*, 57(3), 580-592.
- Galster, G. (2012). The mechanism (s) of neighbourhood effects: Theory, evidence, and policy implications. In: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan (red), *Neighbourhood effects research: New perspectives* (pp. 23-56). Dordrecht: Springer

- Galster, G., Andersson, R., & Musterd, S. (2010). Who is affected by neighbourhood income mix? Gender, age, family, employment and income differences. *Urban Studies*, 47(14), 2915–2944.
- Galster, G. (2001). On the nature of neighborhood. *Urban Studies*, 38(12), 2111-2124.
- Galster, G. & Killen, S. (1995). The geography of metropolitan opportunity: A reconnaissance and conceptual framework. *Housing Policy Debate*, 6(1), 7-43.
- Gardner, C.B. (1995). *Passing by: Gender and public harassment*. Berkeley en Los Angeles: University of California Press.
- Gemeente Utrecht (2016). *Buurtverkenning, Acht Utrechtse buurten onder de loep*. Utrecht: Gemeente Utrecht.
- Gemeente Utrecht (2017). Wijk Noordwest, Zuilen [website]. Verkregen van <https://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/wijken/wijk-noordwest/de-wijk/zuilen/>
- Gemeente Utrecht (2015). *Wijkactieprogramma 2017 Noordwest, Vreedzaam en actief werken aan een levendige, leefbare en vitale wijk*. Utrecht: Gemeente Utrecht. Verkregen van <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/initiatief-en-invloed/2017-wijkactieplan-Noordwest.pdf>
- Gemeente Utrecht (2013). *Wijkambities Noordwest 2014-2018*. Utrecht: Gemeente Utrecht. Verkregen van: <https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/initiatief-en-invloed/participatie/wijkambities-en-wijkactieprogrammas/>
- Gemeente Utrecht, Onderzoek (2016). *WijkWijzer 2016, De 10 Utrechtse wijken en 5 krachtwijken in cijfers*. Utrecht: Gemeente Utrecht. Verkregen van: <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/publicaties/onderzoek-en-cijfers/2016-06-Wijkwijzer-2016.pdf>
- Gibson, C.L., Morris, S.Z. & Beaver, K.M. (2009). Secondary exposure to violence during childhood and adolescence: does neighborhood context matter? *Justice Quarterly*, 26(1), 30-57.
- Gibson, F. (2007). Conducting focus groups with children and young people: strategies for success. *Journal of Research in Nursing*, 12(5), 473-483.
- Gibson, K.J. (2007). The relocation of the Columbia Villa community: views from residents. *Journal of Planning Education and Research*, 27(1), 5-19.
- Graaf, P. van der (2009). *Out of place? Emotional ties to the neighborhood in urban renewal in the Netherlands and the United Kingdom* (Proefschrift Universiteit van Amsterdam). Amsterdam: Vossiuspers UvA – Amsterdam University Press.
- Graaf, P. van der & Duyvendak, J.W. (2009). Thuisvoelen in stedelijke vernieuwing, buurthechting in Nederlandse achterstandswijken. *Sociologie*, 5(2), 261-276.

- Graaf, P. van der & Duyvendak, J.W. (2009a). *Thuis voelen in de buurt: een opgave voor stedelijke vernieuwing*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Green, E., Mitchell, W., & Bunton, R. (2000). Contextualizing risk and danger: An analysis of young people's perceptions of risk. *Journal of Youth Studies*, 3(2), 109-126.
- Griffin, G. (1997). Representations of the young. In: J. Roche, S. Tucker, R. Thomson & R. Flynn (red), *Youth in Society* (pp. 17-25). London: Sage.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. New York: Simon & Schuster.
- Ham, M. van, Manley, D. Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (2012). Neighborhood Effects Research: New Perspectives. In: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson, & D. Maclennan (red), *Neighbourhood effects research: New perspectives* (pp. 1-21). Dordrecht: Springer
- Ham, M. van & Manley, D. (2012). Neighborhood effects research at a crossroads. Ten challenges for future research. *Environment and Planning A*, 44(12), 2787-2793.
- Harding, D.J. (2003). Counterfactual models of neighborhood effects: The effect of neighborhood poverty on dropping out and teenage pregnancy. *American Journal of Sociology*, 109(3), 676-719.
- Hayden, D. (1994). The power of place: Claiming urban landscapes as people's history. *Journal of Urban History*, 20(4), 466-485.
- Hemming, P.J. (2007). Mixing qualitative research methods in children's geographies. *Area*, 40(2), 152-162.
- Holloway, S. (2014). Changing children's geographies. *Children's Geographies*, 12(4), 377-392.
- Holloway, S. & Valentine, G. (2000). Spatiality and the new social studies of childhood. *Sociology*, 34(4), 763-783.
- Hildago, M. & Hernandez, B. (2001). Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281.
- Jeffrey, C. (2012). Geographies of children and youth II: Global youth agency. *Progress in Human Geography*, 36(2), 245-253.
- Jencks, C. & Mayer, S.E. (1990). The social consequences of growing up in a poor neighborhood. In: L. Lynn & M. McGeary (red), *Inner-city poverty in the United States* (pp. 111-186). Washington, D.C: National Academy Press.
- Jensen, S.Q. & Christensen, A. (2012). Territorial stigmatization and local belonging. *City*, 16(1-2), 74-92.

- Johnson, O. (2010). Assessing neighborhood racial segregation and macroeconomic effects in the education of African Americans. *Review of Educational Research*, 80(4), 527-575.
- Karsten, L. (2003). Children's use of public space: the gendered world of the playground. *Childhood*, 10(4), 457-473.
- Karsten, L., Kuiper, E., Reubsaet, H. (2001). *Van de straat? De relatie jeugd en openbare ruimte verkend*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Kennedy, C., Kools, S. & Krueger, R. (2001). Methodological considerations in children's focus groups. *Nursing Research*, 39(2), 184-187.
- Kelaher, M., Warr, D.J., Feldman, P. & Tacticos, T. (2010). Living in Birdsville: Exploring the impact of neighborhood stigma on health. *Health and Place* 16(2), 381-388.
- Keith, M. & Pile, S. (1993). *Place and the politics of identity*. Londen/New York: Routledge.
- Keizer, K., Lindenberg, S. & Steg, L. (2008). The spreading of disorder. *Science*, 322(5908), 1681-1685.
- Keune, C., Boonstra, N., & Overgaag, A. (2002). Mijn vrienden ken ik van de straat. Vrijtijdsbesteding van jonge Turken en Marokkanen in de openbare stedelijke ruimte.
- Kleinhans, R.J. (2005). *Sociale implicaties van herstructurering en herhuisvesting* (Proefschrift TU Delft). Delft: DUP Science.
- Lang, R. & Hornburg, S. (1998). What is social capital and why is it important to public policy? *Housing Policy Debate*, 9(1), 1-16.
- Leary, M.E. (2009), The production of space through a shrine and vendetta in Manchester: Lefebvre's spatial triad and the regeneration of a place renamed Castlefield. *Planning Theory & Practice*, 10(2), 189-212.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Oxford: Basil Blackwell.
- Leventhal, T. & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: the effects of neighbourhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin*, 126(2), 309-337.
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230.
- Lewicka, M. (2010). What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 35-51.

- Livingston, M., Bailey, N. & Kearns, A. (2010). Neighborhood attachment in deprived areas: evidence from the north of England. *Journal of Housing and the Built Environment*, 25(4), 409-427.
- Low, S.M. & Altman, I. (1992). *Place Attachment*. New York: Plenum.
- Low, S. & Lawrence-Zuniga, D. (2003). Locating Culture. In: S.M. Low & D. Lawrence-Zuniga (red), *The anthropology of space and place* (1-48). Oxford: Blackwell Publishers.
- Lupton, R. (2004). *Schools in disadvantaged areas: Recognizing context and raising quality*. LSE STICERD Research Paper No. CASE076.
- MacDonald, R., Shildrick, T., Webster, C. & Simpson, D. (2005). Growing up in poor neighborhoods: The significance of class and place in the extended transitions of 'socially excluded' young adults. *Sociology*, 39(5), 873-891.
- Maso, I. & Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Miltenburg, E. (2017). *A different place to different people. Conditional neighborhood effects on residents' socio-economic status* (Proefschrift Universiteit van Amsterdam). Amsterdam.
- Mitchell, W.A., Crawshaw, P., Bunton, R. & Green, E.E. (2001). Situating young people's experiences of risk and identity. *Health, Risk & Society*, 3(2), 217-233.
- Nicotera, N. (2008). Children speak about neighborhoods: Using mixed methods to measure the construct neighborhood. *Journal of Community Psychology*, 36(3), 333-351.
- Pinkster, F.M. & Fortuijn, J.D. (2009). Watch out for the neighborhood trap! A case study on parental perceptions of and strategies to counter risks for children in a disadvantaged neighborhood. *Children's Geographies*, 7(3), 323-337.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Pong, S. & Hao, L. (2007). Neighborhood and school factors in the school performance of immigrants' children. *The International Migration Review*, 41(1), 206-241.
- Popkin, S., Harris, L. & Cunningham, M. (2001). *Families in transition: A qualitative analysis of the MTO experience*. Washington, DC: The Urban Institute.
- Rankin, B.H. & Quane J.M. (2002). Social contexts and urban adolescent outcomes: the interrelated effects of neighborhoods, families, and peers on African-American youth. *Social Problems*, 49(1), 79-100.

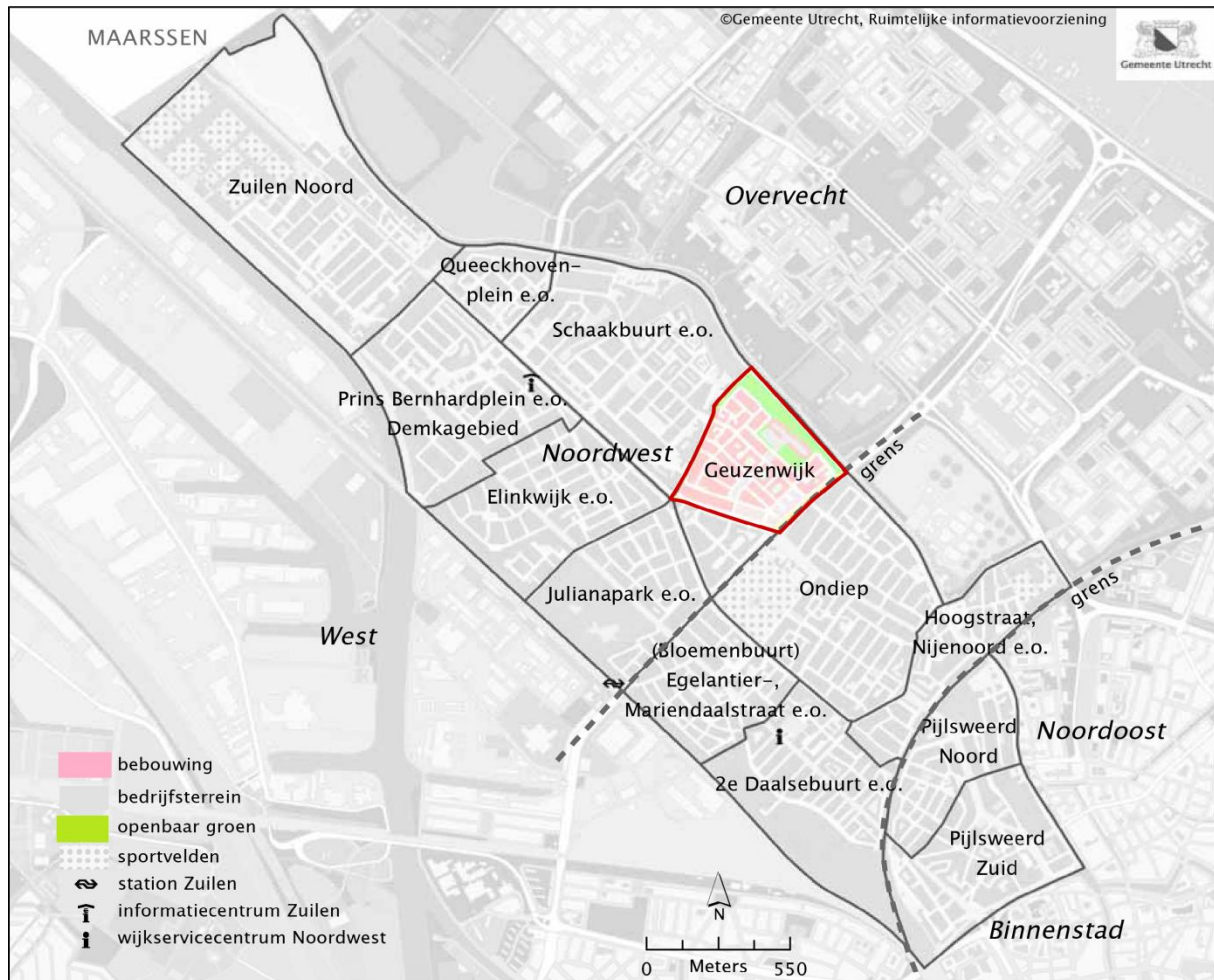
- Rasmussen, A., Aber, M.S. & Bhana, A. (2004). Adolescent coping and neighborhood violence: Perceptions, exposure, and urban youths' efforts to deal with danger. *American Journal of Community Psychology*, 33(1/2), 61-75.
- Roberts, K. (1997). Structure and agency: The new youth research agenda. In: J. Bynner, L. Chisholm & A. Furlong (red), *Youth, citizenship and social change in a European context* (56-65). Aldershot: Ashgate.
- Rodman, M. (2002). Empowering Place: Multilocality and multivocality. In: S.M. Low & D. Lawrence-Zuniga (red), *The anthropology of space and place* (204-244). Oxford: Blackwell Publishers.
- Ross, C.E., Mirowsky, J. & Pribesh, S. (2001). Powerlessness and the amplification of threat: neighbourhood disadvantage, disorder, and mistrust. *American Sociological Review*, 66(4), 568-591.
- Rubinstein, R.I. & Parmelee, P.A. (1992). Attachment to place and the representation of the life course by the elderly. In: I. Altman & S.M. Low (red), *Place Attachment* (139-163). New York: Plenum Press.
- Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277, 918-927.
- Sampson, R.J. (2009). Disparity and diversity in the contemporary city: social (dis)order revisited. *The British Journal of Sociology*, 60(1), 1-31.
- Sampson, R.J. (2012). *Great American City: Chicago and the enduring neighbourhood effect*. Chicago: University of Chicago Press.
- Seamon, D. (2014). Place attachment and phenomenology. In: L.C. Manzo & P. Devine-Wright (red), *Place attachment, advances in theory, methods and applications* (11-23). New York: Routledge.
- Shaw, C.R. & McKay, H.D. (1942). *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Small, M.L. & Newman, K. (2001). Urban poverty after the truly disadvantaged: The rediscovery of the family, the neighborhood, and culture. *Annual Review of Sociology*, 27, 23-45.
- Soja, E. (1989). *Postmodern Geographies: The reassertion of space in critical social theory*. London: Verso.
- Stedman, R.C., Amsden, B.L., Beckley, T.M. & Tidball, K.G. (2011). Photo-based methods for understanding place meanings as foundations of attachment. In: L.C. Manzo & P. Devine-Wright (red), *Place attachment, advances in theory, methods and applications* (112-125). New York: Routledge.

- Stedman, R.C. (2002). Toward a social psychology of place: Predicting behaviour from place-based cognitions, attitude, and identity. *Environment and Behavior*, 34(5), 405-425.
- Sykes, B. & Musterd, S. (2011). Examining neighbourhood and school effects simultaneously: What does the Dutch evidence show? *Urban Studies*, 48(7), 1307-1331.
- Tucker, F. (2003). Sameness of difference? Exploring girls' use of recreational spaces. *Children's Geographies*, 1(1), 111-124.
- Tudge, J.R., Mokrova, I., Hatfield, B.E. & Karnik, R.B. (2009). Uses and misuses of Bronfenbrenner's bioecological theory of human development. *Journal of Family Theory & Review*, 1(4), 198-210.
- Visser, K., Bolt, G. & van Kempen, R. (2015a). *Buurteffecten op kinderen en jongeren, een literatuurstudie*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Visser, K., Bolt, G., & van Kempen, R. (2015b). 'Come and live here and you'll experience it': youths talk about their deprived neighbourhood. *Journal of Youth Studies*, 18(1), 36-52.
- Visser, K., Sichling, F. & Chaskin, R.J. (2016). Hot times, hot places. Youths' risk perceptions and risk management in Chicago and Rotterdam. *Journal of Youth Studies*, 1-17.
- Wang, C.C. (2006). Youth participation in photovoice as strategy for community change. *Journal of Community Practice*, 14(1-2), 147-161.
- Wang, C.C. & Redwood-Jones, Y.A. (2001). Photovoice ethics: Perspectives from Flint photovoice. *Health Education & Behavior*, 28(5), 560-572.
- Wang, C.C. & Burris, M.A. (1994). Empowerment through photo novella: Portraits of participation. *Health education quarterly*, 21(2), 171-186.
- Wacquant, L., Slater, T. & Pereira, V.B. (2014). Territorial stigmatization in action. *Environment and Planning A*, 46, 1270-1280.
- Warr, D.J. (2005). Social networks in a discredited neighborhood. *Journal of Sociology*, 41(3), 285-308.
- Weinhardt, F. (2014). Social housing, neighborhood quality and student performance. *Journal of Urban Economics*, 82, 12-31.
- Witherspoon, D. & Ennett, S. (2011). An Examination of Social Disorganization and Pluralistic Neighborhood Theories with Rural Mothers and Their Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(9), 1243-1253.

- Witherspoon, D. & Hughes, D.L. (2014). Early adolescent perceptions of neighborhood: Strengths, structural disadvantage, and relations to outcomes. *The Journal of Early Adolescence*, 34(7), 866-895.
- Wilson, J.Q. & Kelling, G. (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *The Atlantic*, Maart, 29-38.
- Wilson, W.J. (1987). *The truly disadvantaged*. University of Chicago Press.
- Wodtke, G.T., Harding, D.J., & Elwert, F. (2011). Neighborhood effects in temporal perspective: The impact of long-term exposure to concentrated disadvantage on high school graduation. *American Sociological Review*, 76(5), 713-736.
- Woolever, C. (1992). A Contextual Approach to Neighbourhood Attachment. *Urban Studies*, 29(1), 99-116.
- Vos, S. De (1997). The analysis of compositional effects as exemplified by the study of elections. *GeoJournal*, 44(1), 43-49.
- ZoisZuilen (2017). Over Zuilen [website]. Verkregen via <http://www.zoiszuilen.nl/over-zuilen/>

Bijlagen

Bijlage A: Kaart van buurten in Noordwest, Utrecht

Bron: Gemeente Utrecht, bewerkt door Utrege Ontwerpers

Bijlage B: Topiclijst voor het groepsinterview

Topic list

Datum: Locatie:
 Begintijd: Eindtijd:
 Namen respondenten:
 Bijzonderheden:

Start	Inleiding Pseudoniem bedenken voor jezelf en op naambordje schrijven
<p>Thema 1: positieve en negatieve plekken</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe ging het? Wat vonden jullie van de opdracht? <ul style="list-style-type: none"> • Was het moeilijk om negatieve/positieve plekken te 'vinden'? Waarom wel/niet? <i>Hoe is dit voor de anderen?/had iemand een andere ervaring?</i> • Welke categorie (positief of negatief) had je het meeste/minste moeite mee om te fotograferen? <i>Hoe is dit voor de anderen?/ Had iemand een andere ervaring?</i> 2. Groepsopdracht: foto's op categorieën laten sorteren (bv positief/negatief) 3. Welke positieve plekken hebben jullie gefotografeerd? → <i>bij elkaar leggen als dat nog niet eerder is gedaan</i> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnen jullie wat vertellen over deze plekken in het algemeen? <i>Denk aan locatie, vaak bezoeken, wanneer en met wie, activiteiten, ervaringen</i> • Kunnen jullie beschrijven wat jullie op deze foto's zien? • Waarom is dit voor jullie een positieve plek? / Wat is voor jou positief aan deze plekken? <i>Denk aan: vrienden/familie/JOU, sociale interacties, ervaring, verbondenheid (identiteit). Hoe is dit voor de rest?</i> • Wat betekent deze plek voor jou? Kan je dit uitleggen? <i>Heeft iemand een andere ervaring?</i> • Hoe kan deze plek nog verbeterd worden? <i>Heeft iemand anders hier nog ideeën voor?</i> • Zoek je deze plekken expres op? Kan je je antwoord uitleggen? • Kan deze plek/mensen op deze plek jou helpen in het leven? Zo ja, hoe/op welke manier? Kan je een voorbeeld geven? <i>Hoe is dit voor de rest?</i> 4. Welke negatieve plekken heb je gefotografeerd? → <i>bij elkaar leggen als dat nog niet eerder is gedaan</i> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnen jullie wat vertellen over deze plekken? <i>Denk aan locatie, vaak bezoeken, wanneer en met wie, ervaringen</i> • Kunnen jullie beschrijven wat jullie op deze foto zien? • Waarom is dit voor jou een negatieve plek? Wat is er voor jou negatief aan deze plekken? <i>Denk aan: vrienden/familie/buren/JOU, sociale interacties, ervaring, verbondenheid (identiteit). Hoe is dit voor de rest?</i> • Wat betekent deze plek voor jou? Kan je dit uitleggen? <i>Heeft iemand een andere ervaring?</i> • Zou je iets willen veranderen aan deze negatieve plekken? Zo ja, wat? <i>Heeft iemand anders hier nog ideeën voor?</i>

	<ul style="list-style-type: none"> Hoe ga je om met deze plekken? Vermijd je deze plekken wel eens? Wat vermijd je precies? (mensen of fysiek) Vermijd je deze plek op bepaalde tijden? <p>5. 'De buurt' is voor iedereen anders. Voor sommige betekent de buurt zijn/haar eigen straat, maar voor anderen is de buurt veel groter. Wat zie jij als de grenzen van jouw buurt? <i>Denk aan: straten, spoorlijn, water, pleintjes, parken, etc.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Aanwijzen/tekenen op kaart Als ze uit dezelfde buurt komen: Hoe is dit voor de anderen?/ Hoe zie jij de grenzen dan? <p>6. Wat vinden jullie van de buurt in het algemeen? Hoe is het om hier te wonen?</p> <ul style="list-style-type: none"> Wat is er positief aan de buurt? Wat is negatief aan de buurt? <i>Denk aan sociale en fysieke omgeving. Hoe is dit voor de rest? Iemand andere ervaringen?</i>
<p>Thema 2: kansen en risico's</p>	<p>7. Sommige buurten hebben problemen of zogenaamde risico's. Welke problemen/risico's zijn er in jullie buurt? <i>Denk aan: criminaliteit, hangjongeren, overlast,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Zijn deze problemen/risico's er altijd? Waar en wanneer zijn deze problemen het grootst? <i>Zijn er nog andere risico's die nog niet genoemd zijn?</i> Zijn er bepaalde mensen die een risico voor jou vormen? <i>Denk aan: vrienden, hangjongeren, peers, burens.</i> Op welke manier vormen zij een risico? Kan je een voorbeeld geven? <i>Iemand die een andere ervaring heeft?</i> Belemmeren deze risico's jou in het leven? Zo ja, op welke manier? Kan je een voorbeeld geven? Hoe ga je om met deze problemen/risico's?/ Hoe zorg je ervoor dat je geen 'last' hebt van deze risico's? <i>Denk aan: vermijden, met andere mensen omgaan, bepaalde regels Hoe is dit voor de rest?</i> Vermijd je risicovolle plekken of groepen wel eens? Zo ja, welke plekken of groepen zijn dit en waarom? Kan je uitleggen hoe dit in zijn werking gaat? <i>Heeft iemand hier wat aan toe te voegen?</i> Zijn er meer risico's voor jongens of voor meisjes? Hoe merk je dit? Kan je een voorbeeld geven? <i>Iemand die dit anders ziet?</i> <p>8. Een buurt kan ook positieve kanten hebben. Een buurt kan bijvoorbeeld allemaal kansen hebben waardoor je vooruit wordt geholpen in het leven. Welke kansen zijn er in de buurt die jou vooruit helpen?</p> <ul style="list-style-type: none"> Welke personen of organisaties helpen jou vooruit? Op welke manier?/kan je een voorbeeld geven? <i>Hoe is dat voor jullie?</i> Kan JOU/meidenclub als een kans gezien worden? Zo ja, op welke manier? <i>Heeft iemand hier andere ideeën over?</i> Zijn er nog meer personen die je vooruit helpen in het leven? <i>Denk aan burens, leraren, familieleden, vrienden Hoe is dit voor jullie? Iemand een andere ervaring?</i> Zoek je deze mensen/kansen expres op? Hoe maak je gebruik ervan? Zijn er meer kansen in de buurt voor jongens of voor meisjes? Waarom? Hoe merk je dit? Kan je een voorbeeld geven? <i>Iemand die dit anders ziet?</i>

<p>Thema 3: thuisvoelen in het algemeen</p>	<p>9. Het gevoel dat je ergens thuis bent is soms moeilijk te begrijpen. Vaak is het een gevoel waar je niet altijd bewust van bent. Mindmap maken van begrip thuisvoelen → Waar denken jullie aan bij thuisvoelen? Wat verstaan jullie onder thuisvoelen? Kan je beschrijven hoe dat voelt?</p> <p>10. Voel jij je thuis in de buurt? Waarom wel/niet? Waar merk je dat aan? Hoe is dat voor de anderen? Iemand die iets wilt toevoegen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wel thuisvoelen: Waardoor voel jij je thuis hier? <i>Denk aan: de mensen, organisatie, kwaliteit omgeving, veiligheid.</i> <i>Wat is thuisvoelen: plek waar je jezelf kan zijn? De plek waardoor jij kan zeggen: ik ben zuilenaar/utrecht?</i> Iemand die iets wilt toevoegen? • Niet thuisvoelen: Waarom voel je je hier niet thuis? Andere plek waar wel? Bv school, andere buurt in utrecht, of andere stad/land? • Is je thuisgevoel verandert door de jaren heen? Heeft JOU/meidenclub daar iets mee te maken? Andere gebeurtenissen? • Ben je trots op de buurt? Waar ben je trots op? Kan je dit uitleggen? Hoe is dat voor de rest/jullie/jou?
<p>Thema 4: plekken en thuisvoelen</p>	<p>We gaan terug naar de foto's</p> <p>11. Als je kijkt naar de foto's die je gemaakt hebt, op welke plekken voel jij je dan thuis? Welke plekken in de buurt voel jij je wel/nog meer thuis? <i>Denk aan huis, straat, JoU, sportveld, speeltuin etc.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom/waardoor voel jij je thuis op deze plek? <i>Denk aan: de mensen, organisatie, kwaliteit omgeving, veiligheid.</i> → Dus je voelt je vooral thuis door ...? Hoe is dat voor de rest/jullie/jou? • Zijn er bepaalde mensen in de buurt die er voor zorgen dat jij je hier thuis voelt? Zo ja; wie zijn dit en op welke manier? Kan je een voorbeeld geven? Maakt het dan nog uit op welke plek je bent? Hoe is dit voor de anderen/is dit voor iemand anders? • Zijn er organisaties zoals JoU en sportclubjes etc belangrijk voor het thuisvoelen in de buurt? Heeft iemand anders hier andere ideeën over? • Stel deze plek verdwijnt, zou je het dan missen? Zo ja, wat zou je precies missen? Zo nee, waarom niet? • Welke ervaringen heb jij op deze plek (waar je je thuis voelt) en met wie? Wat doet dit met je thuisgevoel? • Wat betekent deze plek voor je? Hoe heeft deze plek betekenis gekregen? Wat doet dit met je thuisgevoel? Iemand iets aan toe te voegen? Of een ander idee hierover? • Welke emotie of gevoel heb jij bij deze plek? Wat doet dit met je thuisgevoel? Hoe is dit voor de rest? Iemand een andere emotie? • Voel jij je verbonden met deze plek? Kan je dit uitleggen? <p>12. Zijn er plekken in de buurt waar jij je <i>niet</i> thuisvoelt? En de rest?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom voel je je niet thuis op deze plek(ken)? Kan je dat uitleggen? <i>Denk aan: de mensen, verval van de omgeving, veiligheid, criminaliteit</i> → Dus je

	<p>voelt je niet thuis door de hangjongeren/afval/wanorde/onveiligheid...?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat voor betekenis heeft deze plek voor jou? (negatief/positief) Kan je dat uitleggen? Heeft iemand een andere ervaring? • Wat gebeurt er op deze plek? Welke ervaringen heb je met deze plek? Wat doet dit met je thuisgevoel? Heeft iemand een andere ervaring? • Welke emotie of gevoel heb jij bij deze plek? Wat doet dit met je thuisgevoel? Iemand die een andere emotie heeft of iets wilt toevoegen?
<p>Demografie (opschrijven)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 13. Leeftijd 14. In welke (sub)buurt woon je? 15. In welk land ben je geboren? 16. In welk land zijn je ouders geboren? 17. Welk niveau onderwijs doe je en welke klas zit je? (bv 1^e van havo) 18. Hoelang woon je al in dit huis? Deze buurt? Deze stad? 19. Met hoeveel mensen woon je thuis? 20. Hebben je ouders een baan? Kunnen jullie thuis goed rondkomen van wat je ouders verdienen? Waar merk je dit aan? 21. Hoe vaak ben je bij JOU/De Meidenclub? 22. Hoe vaak doe je mee aan een georganiseerde activiteit van JOU? (Bv uitje naar Jumpsquare of museum) 23. Hoe vaak ga je naar een activiteit van De Toekomst?

Bijlage C: Ontwikkeling van de codeboom

Voorbeelden van de ontwikkeling van first-order nodes

Stap 1: Open coderen

Name	Sources	Referen...
▶ Activiteiten	0	0
Betekenis	1	5
Blij	1	2
▶ Fysieke buurtomgeving	0	0
Herinnering	1	1
Identiteit	1	6
Irritatie	1	4
Jezelf zijn	1	6
Kansen	1	7
Negatieve plek	1	6
Onzeker	1	1
▶ Personen	1	5
Positieve plek	1	3
Regelmatig bezoeken	1	4
▶ Risico's	1	7
▶ Sociale buurtomgeving	0	0
Steun	1	2
▶ Thuisvoelen	1	19
Verdedigen en weerbaarh...	1	2

Stap 2: Codes ordenen

Name	Sources	Referen...
▶ Activiteiten	1	16
Avond	1	1
Betekenis	2	7
▶ Emoties	0	0
▶ Fysieke buurtomgeving	1	5
Herinnering	2	7
Imago	1	2
▶ Kansen	2	13
Negatieve plek	2	11
Positieve plek	2	12
Regelmatig bezoeken	2	7
▶ Risico's	2	11
▶ Sociale buurtomgeving	1	22
▶ Thuisvoelen	2	29
Verdedigen en weerbaarh...	2	3

Stap 3: Open coderen en codes ordenen

Name	Sources	Referen...
▶ Activiteiten	6	187
Avond	6	9
▶ Emotionele waarden	6	175
▶ Fysieke buurtomgeving	6	90
Imago	3	10
▶ Kansen	6	30
Negatieve plek	6	43
Positieve plek	6	44
▶ Risico's	6	51
▶ Sociale buurtomgeving	6	322
▶ Thuisvoelen	6	135

Voorbeelden van de ontwikkeling van child-nodes

Voorbeeld van de child-nodes in stap 1

Name	Sources	Referen...
Personen	1	5
Buurtgenoten	1	1
Familie	1	2
Meidenclub en JoU	1	4
Vrienden	1	5
Positieve plek	1	3
Regelmatig bezoeken	1	4
Risico's	1	7
Omgaan met risico	1	3
Sociale buurtomgeving	0	0
(On)rustig	1	5
(On)veiligheid	1	8
Negatief	0	0
Conflict buurtgenoten	1	3
Criminaliteit	1	7
Gevaar	1	7
Gevecht	1	1
Hangjongeren	1	3
Overlast	1	1
Vandalisme	1	1
Positief	0	0
Elkaar kennen	1	1
Gezelligheid	1	2
Vriendelijk	1	2

Voorbeeld van de child-nodes in stap 2

Name	Sources	Referen...
Sociale buurtomgeving	1	22
(On)rustig	2	7
(On)veiligheid	2	11
Collective socialization	1	1
Negatief	1	3
Conflict buurtgenoten	2	5
Criminaliteit	2	8
Gevaar	2	8
Gevecht	1	1
Hangjongeren	1	3
Overlast	2	2
Vandalisme	2	2
Personen	2	19
Buurtgenoten	2	3
Familie	2	5
Jongens	1	1
Meidenclub en JoU	2	8
Vrienden	2	10
Positief	1	8
Elkaar kennen	2	3
Gezelligheid	2	7
Somenhorigheid	1	4
Steun	1	2
Vriendelijk	2	3

Voorbeeld van de child-nodes in stap 3

Name	Sources	Referen...
Risico's	6	51
Omgaan met risico	6	17
Regels	2	3
Samen over straat	2	5
Verlaten	6	10
Vermijden	6	11
Sociale buurtomgeving	6	322
Netwerk of community	6	39
Bekend met de buurt	6	17
Collective socializati...	4	8
Gezelligheid	6	17
Organisaties	6	17
Personen	6	75
Somenhorigheid	4	9
Steun	6	13
Vriendelijk	3	7
Social order	6	145
Conflict	5	14
Criminaliteit	4	29
Handhaving	5	6
Hangjongeren	3	11
Overlast	5	9
Rustig	5	14
Veiligheid	6	38

